

З ТАРАСОВИМ СЛОВОМ ЖИВЕМО І БОРЕМОСЯ

22 травня у Львові розпочинається Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій». Наш кореспондент попросив відповідального секретаря Національної спілки письменників України Ніну Гнатюк розповісти про цю важливу подію в духовному житті українців.

— Багатьох наших читачів цікавить, чому Міжнародне Шевченківське свято відзначають не в березні, в традиційні Шевченківські дні, а в травні, в час перепоховання поета.

— Вклонятися пам'яті нашого національного пророка в березні вже стало доброю традицією в Україні й у всіх державах, де живуть українці. Але Міжнародне Шевченківське свято перенесено на травень не лише тому, що в цей час особливо гарна наша земля, міста і села мають святковий вигляд, свіжа зелень садів і парків створює особливий настрій. 22 травня, день перепоховання праху поета, є особливим у нашій історії: земля-ненька назавше прийняла в своє лоно найбільшого зі своїх національних світоців. Літератори, художники, артисти, громадські й державні діячі, котрі приїжджають цього дня вклонитися пам'яті поета до Канева, не лише в скорботі схилиють свої голови. Вшанування Шевченка в кожній родині, в кожному регіоні, де він при житті й не бував, а присутній лише своїми творами, своїм нетлінним духом, засвідчує, що високе слово поета живе, воно з нами в наших діяннях і помислах.

— Які найцікавіші події чекають на учасників свята, а також львів'ян?

— Програма Шевченківського свята дуже різноманітна, цікава і для гостей, і для жителів Львівської області. 22 травня — відкриття Всеукраїнської художньої виставки «Мальовнича Україна», презентація книги відомого письменника Богдана Стельмаха «Тарас» та прем'єра однойменної вистави у Львівському обласному театрі ляльок. Цього ж дня відбудеться урочисте відкриття свята біля пам'ятника Тарасові Шевченку, де виступлять голова Львівської обласної державної адміністрації М. Янків і Голова Національної спілки письменників, народний депутат В. Яворівський, а також інші відомі митці. А ввечері продовження офіційних урочистостей перенесеться в театр опери та балету імені С. Крушельницької. Там прозвучить кантата-симфонія С. Людкевича «Кавказ».

Члени творчої делегації побувають у багатьох музеях, картинних галереях, навчальних закладах Львова, візьмуть участь у Міжнародному «круглому столі» у Дзеркальному залі Львівського Національного університету ім. І. Франка, Всеукраїнському конкурсі читців творів Т. Шевченка, в симпозиумі скульптури в Музеї народної архітектури та побуту, а також у багатьох інших літературно-мистецьких заходах.

— Хто братиме участь у святі? Чи представлена буде українська літературна діаспора?

— Серед тих, кого запрошено на свято, бачимо чимало цікавих імен. Це письменниця і радіожурналістка Леся Ткач із Австралії, чий передачі про Україну, її суспільно-політичне й мистецьке життя слухає вся Австралія. Маємо гарні добросусідські та творчі взаємини з польськими майстрами слова. Тому серед гостей польські поети Олександр Навроцький і Арес Хадзініколау. Велика делегація прибуде з Республіки Білорусь. У листі, надісланому до Спіл-

ки письменників Послом України в цій державі А. Дронем, зазначається, що взяти участь у святі у Львові виявили бажання відомі білоруські письменники Н. Гілевич, Г. Буравкін, М. Зуйонек, Г. Бородулін, С. Залішанський та інші шанувальники творчості Т. Шевченка, перекладачі його творів.

У четвер, коли вийде цей номер газети, львів'яни вже вітатимуть на святкових майданах, у музейних і театральних залах гостей із Москви, Киргизії, Македонії, Словаччини, інших країн. А в Шевченківських читаннях у Національному університеті візьмуть участь учені, перекладачі зі США, Німеччини, Литви, Польщі, Молдови, Словаччини.

— А кого делегує на ці урочистості Національна спілка письменників?

— Скажу відверто, що формувати делегацію було непросто: дуже багато достойних людей виявили бажання їхати до Львова. На засіданні секретаріату обговорювалася кожна кандидатура — її творчий доробок, громадська активність, участь у подібних акціях у минулі роки. Лише в одному Києві живуть і працюють зараз майже 800 письменників. Як, за якими критеріями виокремити з них 20 імен?

Лауреат Шевченківської премії О. Лупій родом зі Львівщини. У своїх прозових і поетичних творах чимало писав про рідну землю. Станіслав Шевченко у Львівському видавництві «Каменярь» видав перекладені з польської книги В. Шимборської, Ч. Мілоша, К. Войтили, за що удостоєний цього року літературної премії ім. М. Рильського і

премії Третього Світового дня Поезії у Варшаві, що проходив під егідою Юнеско.

Рауль Чілачава переклав грузинською твори Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, багатьох класиків української літератури та наших сучасників. А як уявити свято без директора Національного музею Т. Шевченка в Києві Сергія Гальченка та його колеги з Канева І. Ліхового? Словом, письменницька делегація представляє всю творчу палітру України, всі регіони.

— Де побувають майстри слова, пензля, сцени?

— Наші маршрути не обмежені Львовом. 23—24 травня творчі делегації, до яких увійдуть і львівські письменники, побувають у різних куточках області — у Дрогобичі та Бродях, Городку і Жовкві, Самборі й Винниках, Яворові й Червонограді... На цих зустрічах українське мистецтво представлятимуть усім відомі Неоніла Крюкова й Анатолій Паламаренко, тріо «Золоті ключі» й чоловічий квартет «Гетьман», гурт «Кому вниз» і ансамбль «Київська камерата» — не перелічити всіх народних, заслужених і просто талановитих митців України, які часточку своєї душі подарують галичанам.

І, звичайно, на кожному творчому звіті, під час кожної зустрічі мова йтиме про те, як ми втілюємо в життя заповіді Великого Тараса, які причини того, що на найродючіших у світі чорноземах так бідно живемо, чому не всюди квітучою гілкою світової культури почуває себе наша мова й наша пісня, чому подекуди занедбано ті духовні джерела, які оберігав народ тисячоліттями.

Сьогодні в номері:

Хартію прийняли.
Що далі?

стор. 2

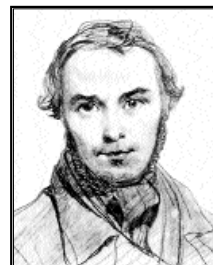
Софіївка:
води не буде...

стор. 4—5

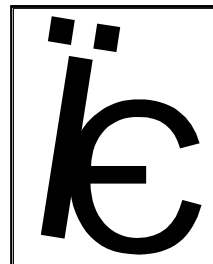
Читацьке
віче

стор. 6—7

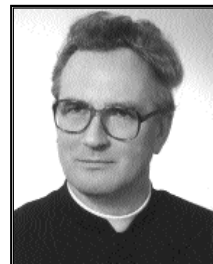
Шевчен-
кіана

стор. 8—9

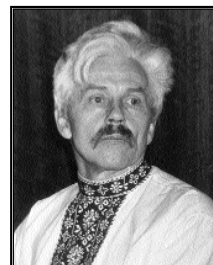
День
рідної мови

стор. 10

Слово,
що лікує

стор. 11

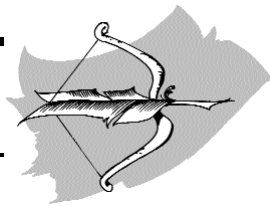
Співайте,
люди добрі,
співайте!

стор. 13

«У.Б.Н.»:
далі
буде?...

стор. 14

Шановна Любов Василівно!

Я — Тетяна В., пишу Вам у відповідь на статтю у “Слові Просвіти” “Софіївка: апокаліпсис районного масштабу?”. Ця публікація справила на всіх софійан ефект бомби, що розірвалася. Вона сколихнула все населення. Статтю перечитували з передруків, із ксерокопій на роботі і вдома, від сусіда до сусіда. Те, що там описано, це лише видима частина айсберга. Спасибі Вам, що дали вихід емоціям. Зараз Софіївщина схожа на вулик із потривоженим роєм. Людям хочеться, щоб їх почули, щоб допомогли отримати відповідь на численні: як?, чому?, коли?, до яких пір?, щоб перемогла справедливність на маленькій частині України, де про демократію та свободу слова можна лише мріяти.

Люди потяглися до Вас із наболілим. Але реалії сьогодення такі, що доводиться остерігатися помсти від таких, як Кравченко, братів Мірзових та їх поплічників. Ось чому прошу ніде не згадувати мого справжнього прізвища. Доки в районі не запанують закони і люди відчують себе в безпеці, не називайте імен тих, хто вам повірив.

Ми раді, що є Ваша газета, яка відстоює інтереси простих трудівників, відчуває їхні болі, чує їхні голоси. З другого пір'я багато хто з нас стає не передплатником часопису “Слово Просвіти”.

Ось лише декілька відгуків тих людей, які знають справу в районі.

М. М., пенсіонер:

“Все своє свідоме життя я віддав Софіївці. Пам'ятаю, як важко було жити в той час, коли не було ніякої структури, ніякої організації, але такого безпорядку й безчинства, яке коїться останнім часом, особливо за минулий рік, коли до влади в районі прийшов невідомо яким шляхом “товариш-пан” Кравченко, не пам'ятаю. Вочевидь той факт, що район готують до глобальної приватизації. Всі структури виводяться, залишаються лише філіали. Наш район зараз схожий на корабель, що дрейфує невідомо куди, без капітана.”

О. І., підприсмець:

“Була в районному відділі народної освіти це зовсім не стара машина “Шкода”. Наш “вождь” придбав її до власного гаража, а на кошти МНС купив новеньку “Таверію” для цієї структури, яку вважає своєю вочинною і де майже рік отримував другу зарплатню.

Хіба це справедливо? Таких грошей з лихвою вистачило б на погашення боргів за водопостачання бюджетними організаціями.”

В. С., ветеран війни:

“Нас, колишніх фронтовиків, ображають нечуваною неповагою на кожному кроці. Хіба ми за те воювали, щоб сьогодні безпомічно спостерігати за несправдливостю? Як можна назвати той факт, коли на фоні масового зубожіння Кравченко І. І. лише за рік свого незаконного (звідки знаю, — та весь район про це знає!) перебування на чолі держадміністрації затіяв такий ремонт (по сучасному — “євроре-

монт”) “білого дому”? Що це за пиха? На нього дивлячись, не відстає від колишнього колеги (педагога) і нинішній селищний голова Мірзов А. Ю., який не лише робить той клятий євроремонт селищної ради, а й придбав новенького ВАЗа-2107. За які кошти? За наші кривні, на які так багато дір!”

С. Д., медик:

“До чого ми дожилися? Лікарня задихається: немає води, немає грошей! Не роблять навіть аналізи. Породіль не встигають довозити до Кривого Рогу. Як можна було сформувати бюджет району, де закладено всього 70 копійок для хворого на утримання в

колись вважався чи не найгарнішим в області? Всюди купи сміття, скрізь поламани паркан. Ні, немає господаря ні в районі, ні в самому селищі! Ось і тепер — температура повітря близько тридцяти, а вода в крапах висохла знову.”

Т. Т., фермер:

“Доводиться по всяку всячину звертатися до начальника управління сільського господарства Ю. І. Сердюка. Саме він відправив телеграми ще в лютому до Верховної Ради та в МНС, що район судомить без води. А після цього посипалися на нього всі гріхи, яких накоїв Кравченко. Останній своїм розпорядженням

Ще в лютому Сердюк забив тризуб з приводу відсутності водопостачання, за що й поплатився. А наш “пан” Кравченко, як повідомляє районна газета “Вісті Софіївщини” від 19 квітня, “...вкрай незадоволений подібним станом речей (відсутністю води — авт.); запевнив (кого? і коли?), що надіслав доповідні записки на адресу обласних чиновників, які відповідають за водопостачання в області, а також звертається (давно вже час!) до голови облдержадміністрації М. Швеця з проханням вплинути на виправлення становища. Бо воно загрозливе. (Ніби це вчора сталося!). Висновок райгазети: “Як зглянеться на

ни. Тільки втручання Міністра МВС Смирнова зрушила справу, — Кулька звільнили з роботи. Відбувся суд і їх виправдали, — змінивши статті звинувачення, підвели під амністію тих, завдяки кому я став інвалідом другої групи. Слідчі вигороджують чиновників, їм байдуже до людського горя.

(Друкується зі скороченнями. За листом редакцією підготовлено звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини.)

Вельмишановна Любов Василівно!

Упевнений, що Вам журналістського таланту не позичати, але, не забуваю й про те, що “Платон мені друг, та істина дорожча”. Цілком щиро-сердно стверджую (і готовий захищати свою думку на будь-якому рівні в будь-якому колі), що “Софіївка: апокаліпсис районного масштабу” після прочитання залишає непевні враження. З одного боку ті господарські негаразди, про які Ви пишете, мають місце. І з'явилися вони не сьогодні й не вчора. Проблеми водогону та тепла мали місце в Софіївці, мабуть, ще тоді, коли Ви навчалися в Софіївській середній школі і друкували свою поезію у “Сільському житті”. А я це добре пам'ятаю. Це з одного боку. А з другого — на матеріалі відчувается печать інспі-

ІСТИНА, БЕЗПЕРЕЧНО, ДОРОЖЧА, АЛЕ ХТО В СОФІЇВЦІ ПЛ -

У тижневику “Слово Просвіти” (ч. 15, 9-15 квітня 2003 р.) була видрукувана стаття “Софіївка: апокаліпсис районного масштабу?”, яка отримала чималу читачку пошту. Не буду посилатися на листи з різних областей України, говоритиму лише про ті відгуки, які надійшли безпосередньо із самої Софіївщини. Отож, слово моїм землякам софіївцям, або, як вони себе вперто називають, — софіянам.

стаціонарному відділенні за 1 день?”

А. Ф., службовець:

“У нашому районі вочевидь порушуються принципи Конституції України, Закони про державну адміністрацію, про органи місцевого самоврядування, бюджетний кодекс та інші правові акти. Як може Кравченко І. І. вже понад рік виконувати обов'язки голови райдержадміністрації, коли по закону на час відсутності голови його обов'язки має виконувати перший заступник? І в цей же час він отримує гроші і в районі!”

М. К., механізатор:

“Де ж обіцяна турбота про людей праці, коли вже півроку немає найголовнішого — води? Отой тракторист, що цілий день ковтає степову пилу, мусить вмиватися зеленою ставковою водою. А в що перетворився райцентр, який

звільнив Сердюка О. І. від займаної посади, як такого, що їй не відповідає. І це в той час, коли всі знають, що будь-яке сільськогосподарське питання вирішує саме він. Всі ми зі схваленням сприйняли рішення райсуду, який скасував розпорядження за підписом Кравченка, як таке, що не відповідає чинному законодавству України й зобов'язав його сплатити 1000 гривень морального збитку на користь управління сільського господарства.”

А. І., працівник управління сільського господарства:

“Відомо, з яких причин Кравченко своє приватне неприхильне ставлення до Сердюка виміщає на всіх управлінцях. Ось, скажімо, на закладені кошторисом гроші придбали комп'ютер для управління сільського господарства, але райдержадміністрація в особі Кравченка залишила його собі.”

К. Т., пенсіонер:

“Хто про що, а я про воду.

біді сільського населення області — покаже час.”

А заголовок, який придумали: “Запасаймося терпінням”? Знову з нас глумляться?”

Ф. Л., колишній міліціонер:

“Сьогодні вже 16 травня, а область аж ніяк не зреагувала на сигнали районного “керівника”, якщо він, звичайно, посилав їх насправді. Немає води, хоч залишайся.”

Шановна Любова Василівно!

Прошу Вашого захисту і прошу опублікувати мій лист, щоб почула вся Україна, що робиться в нас у Софіївці.

Я, Гаркуша Віктор Іванович, проживаю по вулиці Перемоги, 27.

У 1997 році мене покаріли на власному подвір'ї робітники Криворізької міліції Кулько, Андрущенко, Антилогов. За фактом побиття була заведена карна справа за статтею 166, ч. 2 і ст. 142, ч. 2. П'ять років тягнули слідство й суд, а ці люди продовжували носити пого-

Ілля Ілліч Кравченко на роботі є державним службовцем і ніколи і ніде нічий партійних інтересів не проводив, як, скажімо, В. Медведчук, будучи главою Адміністрації Президента, використовуючи і зловживаючи службовим становищем, насаджує усій Україні ідеологію партії, яка майже прогнала вибори, і розбудовує структуру СДПУ(о). Цього в нашому районі і на дух немає!

Можна було в тій же районці знайти матеріали, у яких люди висловлюють голові райдержадміністрації вдячність за допомогу в біді, за уважність, душевність і щирість. Ілля Ілліч не та людина, яка б свої службові обов'язки виконувала сяк-так. І тими проблемами, про які ми говорили вище: водогін, тепло, дороги, побут громадян — він займається щоденно й плідно. Сам знаю, що голова райдержадміністрації побував у палаці хворих райлікарні, вислухав їх, допоміг. Мені розповідав голова районної організації НРУ О. П. Мажура, що йому жителі вулиці Пionерської доручили відремонтувати водогін. Він довго не міг розв'язати цієї проблеми і тоді звернувся до І. І. Кравченка. Справу було залагоджено. Особливо викликає неприйняття 3-й розділ статті. Розділ, написаний із якоюсь суб'єктивною упередженістю. Річ у тім, що всі негаразди,

описані в газеті — це наслідок безвідповідальності десятків районних чиновників.

Якщо бути до кінця відвертим, то ніякого апокаліпсису я не бачу. І. І. Кравченко — керівник діловий, вимогливий, невтомний.

Я нічого не прикрасив. Пишу як воно є.

І газеті “Слово Просвіти” треба було б продумати короткий, але діловий і об’єктивний виступ щодо Софіївки.

ЛЕЩЕНКО

Микола Андрійович,

с. Сергіївка, Софіївський

Що ж, як любить дехто говорити, — почнемо з кінця. Тобто, з листа шановного Миколи Андрійовича Лещенка, який мешкає за добрий десяток кілометрів од Софіївки і п’є воду зовсім із іншого водогону, криниці чи джерела. Якщо, звичайно, мати на увазі лише воду. Я вдячна Миколі Андрійовичу за його листа, бо лише один він має свою, окремішню думку, отож дає мені простір для полеміки. Ну і звичайно ж, мені приємні спогади про мої шкільні роки та перші поетичні вправи, які друкували надзвичайно сердечні і милі журналісти районки “Сільське життя”. Мої дитячі оповідання, образки та вірші вони завершували поруч зі своїми фейлетонами та аналітичними статтями з життя Софіївщини, бо прагли відтворити життя району, а не лише оприлюднити районні вісті. Але, знаючи, в якому становищі перебуває нинішній колектив “Вістей Софіївщини” (до речі, як і колективи багатьох українських районних газет), я не нарікаю на своїх колег, а вдячна їм за ту об’єктивну інформацію, яка ще друкується на їхніх шпальтах, — про села, які тепер називають депресивними, про важке пенсіонерське життя та соціальні проблеми. Але повернімося в ті далекі роки (кінець шістдесятих), коли я, щось римуючи чи мугикаючи модну пісеньку, носила відра з водою на коромислі від колодязя. Я мала зробити 4 — 6 ходок, почувалася щасливою, і не в останню чергу від того, що колодязь був не так-то й далеко — біля греблі на вулиці Квітневій, а в кінці батьківського городу — ставок. Нині й колодязь той навіщош споганили — сховалося джерело та й ставок закидають сміттям. Мабуть, занадто зараділи мої земляки отому водогону, що з’явився у сімдесяті і змінив Софіївку до невпізнаності. Замість запиленої дери-зи та сухостійних берестків зазеленіли каштани, клени, забували садки біля дворів, бо кожний господар прокопав собі власну-ручку канаву для труби й колонки, і дніпровська вода стала під нашими порогами.

Звичайно ж, де вода — там і тепло. Не було з ними ніяких проблем, шановний Миколо Андрійовичу, аж до останніх років, коли комунікації, як і будь-яка інша власність, стали предметом хитромудрих операцій. Водогін — справа тонка, потребує догляду, ремонту, чистоти і сумлінності. І коли влада не буде бити по руках тих, хто цю воду варить, а, точніше кажучи, “наварює” свої капітали на людських — суспільних проблемах, то станеться так, як сталося. І не лише в Софіївці, де кожна дитина вам скаже: збільшувалася ціна на воду, а

кількість води зменшувалася. Аж поки її не стало. І тепла не стало.

Звісно, трапилося це не через І. І. Кравченка — ніхто його в цьому й не звинувачує. Але Ілля Ілліч взявся представляти владу в Софіївському районі — найвищу, державну. Законно чи ні, але обійняв посаду, що в районному адміністративному масштабі означає обов’язок бути гарантом Конституції для кожного з мешканців Софіївського району. То чи забезпечуються людські права софіївців на життя, яке, як відомо, без води неможливе?

Не секрет, що останні вибори йшли не під політичними, а під соціальними гаслами. Перемогли ті, хто зумів переконати людей, що бодай на окремо взятих виборчих округах будуть вирішені соціальні проблеми, і, насамперед це житло, вода, тепло, працевлаштування та оплата праці. Навіть якщо до влади в районах та райцентрах прийшли ну, дуже вже хороші люди — “ділові, вимогливі, невтомні”, а в квартирах холодні батареї, а купатися ніяк, а вода, якщо навіть і тече з крана, то нагадує отруту, а не питну воду (читайте “Вісті Софіївщини!”), і невідомо скільки хлору треба, аби не захворіти на Боткіна чи холеру, то що ж робити? Молитися на цих людей, що протягом останнього року не покращили, а погіршили ситуацію? Мовчати, бо вони хороші? Можливо, саме хорошість їм заважає пожаліти тих, у кого від поганої води хворіють підшлункові залози, печінки, утворюється каміння в нирках? А палички Коха та інші інфекції, які бояться вологого прибирання і люблять пил? А діти, яких треба купати щодня і класти в теплий хаті рано спати, щоб росли здоровими й красивими?

То чому ж воду в Софіївці у двори завозять хорошим і тим, хто їх підтримує, а до масового забезпечення справа не доходить?

Цікавою видається мені думка про “інспірованість матеріалу”. Я, шановний Миколо Андрійовичу, вірю у відкритість громадянського суспільства, а як професійний журналіст, сповідаю лише одне божество — факт. Тож пишучи свій “апокаліпсис”, я оперувала цифрами та фактами, зафіксованими в документах, які надали редакції жителі Софіївки.

Я не посилалась і не посилаюся на усні розповіді, які здатні потрясти будь-яку журналістську уяву, — ось, скажімо, працівник райвідділу ДАІ живописав мені, як начальник цього органу вис-тавляє інспекторів на дорозі, аби вони зупиняли водіїв та, **інспіруючи** порушення дорожніх правил руху, вимагали від них паливо, зокрема солярку.

Потім це паливо, з високого повеління, заливалося в баки тракторів, заздалегідь поставлених на штрафмайданчик, і в супроводі машини з “мигалкою” колони вирушала обробляти приватні поля начальника, яких у нього, стверджують колеги, 1000 гектарів!

Або той факт, що пан Мірзев, який також має чималі землі, кран та кілька автомашин, прочитавши мою статтю, цілу ніч вивозив метал зі свого пункту прийому в невідомому нікому напрямку.

Або крилату фразу Іллі Ілліча Кравченка про те, що до писак він добереться. (Доберіться до мене, шановний Ілле Іллічу, бо-

дай пришліть копію документа, згідно з яким Ви очолюєте райдержадміністрацію, бо в Києві такого не знайшли!) Але, дорогий Миколо Андрійовичу, то усні розповіді, а я, як і Ви, вірю документам. Зокрема, відповідно до Закону про пресу, вдаюся не до **інспірації**, а до **конспірації**: не називаю імен тих, хто надав мені інформацію, звернувся з листами в редакцію, бо добре знаю: в районі панує ненормальна атмосфера переслідувань за критику, за власну думку, що не збігається з начальственною. Тож не лукавте, милий Миколо Андрійовичу, адресуючи мене до прокуратури, міліції, суду, — лист Гаркуші В. І. певною мірою характеризує добропорядність названих Вами інстанцій...

Є у Вашому листі, Миколо Андрійовичу, особливо пікантний момент — протиставлення непризначеного й незатвердженого глави райдержадміністрації І. І. Кравченка законному главі Адміністрації Президента В. М. Медведчуку. І мені хочеться про це поговорити більше, бо вбачаю тут не лише софіївську проблему. Проблема моральності тих, хто йде у владу, не поділяючи її політичної платформи, але з усіх сил тримається за владні крісла. Йдеться не про депутатів всіх рівнів, які представляють широкий партійний спектр держави, а саме про тих чиновників та державних службовців, які беруть на себе зобов’язання представляти гаранта Конституції та уряд на місцях.

Коротко й по-діловому, об’єктивно і своєчасно саме вони мають вирішувати нагальні соціальні проблеми на місцях, бо їм, даруйте, справно виплачуються зарплати і гарантується державна пенсія. Але, спокусившись владою, ці люди чомусь починають, перш за все, вирішувати власні проблеми. Саме в них найбільші земельні ділянки, вони успішно рухають свій бізнес по містах...

Отже, ідеться про небезпечну мімікрію, про те, що заради “лакомства нещасного” люди влади, здебільшого, мають сумнівні особистісні принципи.

Щодо структур, які розбудовуються. На жаль, Софіївка не може похвалитися громадськими організаціями. Ні “Просвіти”, ні жіночих організацій, ні якогось, скажімо, місцевого громадського утворення, спрямованого на захист власних прав. Чому б не провести в районі акцію “Чисті джерела” (за підтримки районного начальства) розчистити старі колодязі, бодай скважини зробити на їх місцях?

Безперечно, це недешево і **клопітно, але ж мусить бути хоч якась дія?** А ставки — колись окраса Софіївки? Чому б тим-таки братам Мірзевим ними не зайнятися — за службою, з добрих почуттів до земляків? Думаю, що софіївці охоче б підтримали будь-яку гарну справу, але ж хтось мусить її зрушити з місця.

І ще, дорогий Миколо Андрійовичу. Афінівський філософ Платон виступав із поглядом, що правдиве життя міститься у світі вічному й незмінному — у світі ідей. За найвищої ідеї Платон вважав красу, добро, правду. Та хто ж сьогодні в Софіївці Платон?!

Любов ГОЛОТА

P.S. 17 травня “Вісті Софії-

ВАШЕ ЗАПИТАННЯ — НАША ВІДПОВІДЬ

ПАЙОВИКИ ПРОСЯТЬ ДОПОМОГИ!

ГЛИБОКОШАНОВНА РЕДАКЦІЯ
ГАЗЕТИ “СЛОВО ПРОСВІТИ”!

Я, вчителька-пенсіонерка, з 42-річним педагогічним стажем у сільській школі, звертаюся до Вас як до своєї надії-захисниці. І ось з якого приводу. Я, колишня сільська вчителька, маю право на отримання у власність земельного паю, площею 0,74 га. За оформлення документів на нього слід сплатити, як роз’яснював Голова Державного комітету з земельних ресурсів А. С. Даниленко, — вісімдесят п’ять гривень з кожного пайовика (п’ять неоподаткованих мінімумів); але відділ земельних ресурсів Корсунь-Шевченківської райадміністрації (Черкаська область) в особі п. Фурмана вимагає з мене (та багатьох інших пайовиків) сплати за документи на пай аж трьохсот двадцяти (!!) гривень. Я дуже прошу Вас допомогти мені, а також численним отримувачам паю — вчителям Дацьківської середньої школи (Корсунь-Шевченківський район Черкаська обл.), допомогти захиститися від цього здирницького свавілля п. Фурмана — надрукувати цього листа (таке здирництво, гадаю, коїться по всій Україні): відрядити сюди, до нас, Вашого кореспондента, а також через Вашу газету зробити відповідний запит Генеральному прокурору, в Держкомзем, в Антимонопольний комітет, у Верховну Раду, Кабмін, в Адміністрацію Президента. Захистіть нас і, можливо, тисячі інших, окрадених дармоїдами-чиновниками.

З повагою

Ольга Олександрівна ЮРИК, 69 років; с. Дацьки, Корсунь-Шевченківський район, Черкаська область

Сьогодні редакція публікує офіційну відповідь заступника Голови Держкомзему Костянтина Радченка на лист Ольги Юрик.

Державний комітет України по земельних ресурсах розглянув лист громадянки Юрик О. О., жительки с. Дацьки Корсунь-Шевченківського району Черкаської області стосовно вартості робіт по видачі державних актів на право власності на землю. За результатами розгляду повідомляє таке.

При виготовленні технічної документації зі складання, видачі та реєстрації державного акта на право власності на землю проводиться комплекс топографо-геодезичних робіт із прив’язкою меж земельних ділянок до єдиної геодезичної мережі, заповнення бланків державних актів, складання креслення, написання геоданих, опис сумісних земельних ділянок, заповнення списку співвласників.

Виконання вказаних робіт здійснюється на підставі укладеного договору, де визначено термін та вартість таких робіт. Сума оплати залежить від розміру, місця розташування ділянки та обсягу топографо-геодезичних робіт.

Розробляють технічну документацію зі складання державних актів на право власності на землю суб’єкти господарювання, які мають ліцензію на проведення землевлпорядних робіт, а вартість зазначених робіт обумовлюється договором на підставі кошторису.

Кошторисна вартість складання державного акта на право власності на землю визначається згідно збірника цін “Розміри оплати земельно-кадастрових робіт та послуг”, затверджених спільним наказом Держкомзему, Мінфіну та Мінекономіки від 15. 06. 01 № 97/298/124.

Що стосується вартості робіт за виготовлення технічної документації з видачі державних ак-

тів на право власності на землю у розмірі земельної частки (паю), то Указом Президента України від 03. 12. 1999 р. № 1529/99 “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” доручено Кабінету Міністрів України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним та Севастопольській міській державним адміністраціям здійснити організаційні заходи щодо забезпечення суворого дотримання встановленого порядку відведення в натурі земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) у разі їхнього виходу з колективних сільськогосподарських підприємств. Крім того, ці заходи мають спрямовуватися на зменшення вартості виготовлення документів, необхідних для одержання державного акта на право приватної власності на землю, для осіб, що виявили бажання одержати такий акт, за плату до п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отже, вартість робіт із виготовлення державних актів на право власності на землю (крім державних актів взаємін сертифікатів на право на земельну частку (пай) обумовлюється договором, укладеним між громадянином і виконавцем робіт на підставі кошторису. А вартість робіт за виготовлення технічної документації з видачі державних актів взаємін сертифікатів на право на земельну частку (пай), відповідно до зазначеного указу, встановлена в розмірі до п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Заступник
Голови Комітету
К. Г. РАДЧЕНКО

Зважаючи на важливість цієї проблеми, ми продовжуватимемо висвітлювати в газеті “Слово Просвіти” тему оформлення селянами власності на землю. Знову пропонуємо всім громадянам, у яких під час оформлення документів виникли проблеми, які складно вирішити безпосередньо за місцем проживання, повідомити про це редакцію.

● Тарас КОВАЛЬСЬКИЙ, завідувач відділу листів редакції

З початком Першої світової війни царська влада, спекулюючи законами військового стану, заповзялася викорінювати “мазепинство” в Україні, зокрема, і в Києві. При цьому “мазепинством” проголошувалося, як свідчить у книзі “Мої спомини про недаване-минуле” Дмитро Дорошенко, “усе, що тільки виявляло собою місцеве, своєрідне, самобутнє життя”. Серед тодішніх українців побутував здогад, що і Галичину в перші місяці німецько-російської війни царська влада намагалася захопити для того, аби знищити там осередки українства. Вона не була далекою від істини.

А все ж як людину із великими потенційними можливостями науковця, дослідника “приватизувала” пані політика? Це запитання впродовж усього життя Іван Андріяннович ставить собі, і ставитимуть його через багато років слідів внутрішній тюрмі НКВД в Києві. Між тим, питання сформульовано не точно. Бо насправді не сама політика, що, як відомо, ніколи з початку людства, не була заняттям моральним та чистим, “приватизувала”, привабила, мобілізувала талановитого ученого, а —

Україна, ідея української державної незалежності. Це поняття різні — політик і патріот. Іван Феценко-Чопівський став політиком не з любові до політики, а з любові до свого знедоленого народу, хай і звучить це дещо запишино сьогодні, в часи девальвації слів і високх понять.

— З якого часу ви почали займатися політичною діяльністю?

— Активною політичною діяльністю я почав займатися з 1917 року. До цього, ще у студентські роки, приблизно з 1904 чи 1905 рр. я належав до ряду існуючих тоді організацій, однак активною політичною діяльністю не займався.

— У чім конкретно виявлялася ваша політична діяльність до революції 1917 року?

— Починаючи з 1904 року я неодноразово виступав на різних мітингах із вимогою політичних свобод. Однак до якихось організацій чи політичних партій я не належав. У 1906 році я вступив до існуючої тоді української культурно-просвітньої організації “Просвіта”, головою якої був відомий український письменник Борис Грінченко. Приблизно у 1909 році я вступив до існуючої тоді в Київському політехнічному інституті студентської організації, що називалася “Студентська громада”.

— Що являла собою “Студентська громада”?

— “Студентська громада” — це професійна студентська організація. Об’єднувала вона тільки студентів української національності, політична їх приналежність не бралася до уваги.

— До яких інших організацій ви в той час належали?

— До 1917 року до жодних політичних організацій і партій я не належав.” (ДА СБУ, ф. Є, справа 70713, т.1. Звичайно, допит у тюрмі НКВД 1945 року вівся на “общепонятном”, переклад — мій — **В. Д.**)

Як не належав до політичних партій та організацій у ті часи й багаторічний товариш Івана Андріянвича генерал-хорунжий Володимир Синклер. В еміграції Синклери і Феценки-Чопівські дружили родинами. Тим більше, що в останні десятиріччя мешкали досить близько, в польському містечку Катовиця. Софія Клепацівська-Чопівська згадує, що генерал Синклер із дружиною дуже часто гостювали й у них, у Ченстохові. Коли Іван Андріянвич давав свої свідчення у Київській в’язниці, у сусідніх кабінетах слідчі допитували і Володимира Синклера, енкаведисти арештували їх майже одночасно, у березні 1945 року. Якийсь час вони сидітимуть в одній камері. Але невдовзі генерал-хорунжий Синклер захворіє, потрапить до в’язничної лікарні й там — по-

ченням Центральної Ради, закладає основи української регулярної армії...

Так ще один птах повернувся до рідного гнізда. Щоб залишитися вірним українській нації на всі десятиліття, які ще стелитиме перед ним доля. Аж до смерті в лікарняній палаті з заграбованими вікнами, під невисипущим наглядом енкаведистів.

А тепер знову перегорнімо наш історичний записник, уже — на шість десятиліть од початку визвольних змагань, і перенесімося знову в американське містечко Зайон, поблизу Чікаго, в березень 1979 року. На щастя для родини, про яку йдеться у цій книзі, та й для читачів цього колективного портрету, студент Принстонського університету Петро Феценко-Чопівський на декілька днів приїхав до-

динку урядувала. Єдино справа велася, то це у нас у Банку. Коли я прийшов, якраз прийняли Закон, записали про Український Державний Банк, призначили директора, управляючого. А Володя — отаке собі. Вештався між Києвом і Петроградом...

Не лякаймося повторів у цій книзі-портреті, адже досліджуємо історію великого народу через життєпис однієї родини, і маємо щасливу можливість глибоко осмислити кожну характерну деталь колективного портрета. Не лякаймося повторів, і ще раз згадаймо дітей Йосипа та Єфросинії Клепацівських із містечка Лохвиця на Полтавщині — напередодні визначальних подій в Україні, та й у світі. Отже, найстарша, Ліда має уже власну родину й ростить двох синів. Коли, не без її ж таки старань, у Веприку незадовго до Першої світової війни відкриваєть-

Володимир ДРОЗД

ДО РІННІ ГО ГНІ ДА!

Завершуємо, шановний читачу, публікацію кількарічної праці-подвигу письменника Володимира ДРОЗДА над історією славних просвітян Клепацівських-Чопівських “СТО ЛІТ ЛЮБОВІ. Портрет родини на тлі століття”, котрі до своїх останніх днів залишилися вірними національним ідеалам. Перша і друга подачі цієї праці, здійсненої за підтримки Фондації родини Феценків-Чопівських (США), уже побачила світ у “СП” ч. 9, стор. 10-11; ч. 12, стор. 12—13.

мре. Станеться це 16 березня 1946 року. Але до тих гірких тюремних днів — ще майже півстоліття. Ще ніщо не нагадує молодому, талановитому офіцерові Генерального штабу російської армії Володимир Синклеру про хвороби та смерть. Життя його — тільки починається, і починається так щасливо! Скромного, діловитого, небагатослівного офіцера, знавця декількох мов, завважає дядько царя і радить імператорові Миколі II запросити його як учителя царських дітей.

Майже п’ять передвійськових років для Володимира Синклера минають у колі “царів і царят”, і хто зна, можливо, саме спостереження за прихованим від широкого людю життям в імперських палатах тодішньої найвищої російської “еліти”, сприяло формуванню у свідомості нащадка майора шведської армії цасів Карла XII і гетьмана Мазепи, англійця за національністю Синклера демократичних, антиімперських переконань. З початком Першої світової війни офіцера, учителя царських дітей призначають на оперативну роботу в штабі найкращої в Росії гвардійської дивізії. На фронті Володимир Синклер отримує тяжке поранення, яке мучитиме його до останніх днів життя, але армію не залишає. Уже після Лютневої революції він одержує звання генерала. І тоді ж з’являється у Києві. На поклику душі — випадковостей у такому виборі не буває. Це підтвердять і наступні події, і весь сюжет його страдницького, але чесного життя. Адже по матері Синклер — українець. Гаряча українська кров переважає англійську поміркованість та обережність.

У Києві генерал стає членом комісії, яка, за дору-

домо. Приїхав до батьків і зайшов до діда Костянтина Клепацівського, нещодавно нагородженого Хрестом 60-ліття визвольної боротьби України, як, до речі, і його дружина, а Петрова бабуса — Марія Аркас-Клепацівська. Будинки, у Зайоні, що в них мешкали вже три покоління родини, стояли поруч. До діда й бабусі Петро зайшов з магніфоном і касетами. У ті дні було записано чотири касети дідових спогадів. Збереглися — три. Своєрідна коротка енциклопедія українського життя початку двадцятого століття — ось що таке спогади Клепацівського. Можна тільки уявити, скільки знала ця людина і скільки могла згадати! Як і Марія Аркас-Клепацівська. Але молодшому поколінню, втім, як і старшому, в ті далекі сімдесяті роки, по той бік залізної завіси, по той бік океану здавалося: “А кому вже воно потрібно?” Софія, дочка Костянтина Клепацівського, признається, що не вельми переймається долею батькового архіву після його смерті. Знову ж, те саме — а кому воно, мовляв, потрібне? Молодше покоління родини любило Україну як мрію, широко любили. Але нікому й на думку не спадало, що через якихось десять років після смерті останнього директора Державного Банку УНР Україна постане у світі реальному — як самостійна держава, й державні музеї зятят воюватимуть за кожне документальне свідчення про долю учасників українських визвольних змагань початку двадцятого століття. Втім, як не спадало на думку й нам, по цей бік залізної завіси. Можливо, для нас Україна була мрією реальнішою, але теж — мрією далекою. Спогади Костянтина Клепацівського обри-

ваються на півслові. Того дня, коли записувалася остання касета, Петро від’їздив до Принстону продовжувати навчання. Костянтину Клепацівському, якому того року виповнювалося дев’яносто два роки, залишалося жити два тижні. І все ж, попри всю свою фрагментарність, спогади — безцінні. Бо у них б’ється живий пульс епохи. Ось лише декілька миттєвостей із розмови онука й діда, що їх зберегла магнітофонна стрічка.

— Володя скінчив факультет, приблизно, в п’ятнадцятому році, у Варшаві. І що він робив потім, уже з дипломом?

— Скінчив університет і одразу ж став учителем приватної школи-гімназії. На Поділлі. Де його й мобілізували.

— До війська?

— Так. Це ж усе було під час війни. І послали до Москви, призначили інтендантом. І служив він у якомусь арсеналі, завідувачим одержкою. Недовго. Його скоро вже звільнили. По здоров’ю. Він приїхав до Петрограда, вступив до Міністерства шляхів, урядовцю, у відділ, що займався розглядом програм по відчуженню земель. Це був, фактично, юридичний відділ. ...Ага, як він туди потрапив. Директором Департаменту Міністерства шляхів був рідний брат Туган-Барановського, професора. А Володимир познайомився з професором ще у Лохвиці. Той побалакав зі своїм братом, щоб узяти його у канцелярію. Той сказав: “Хай буде у цьому відділі”. ...А тут — революція...

— Ну, і що далі?

— Проїшов сімнадцятий рік, до листопада. У листопаді — Ленін з’явився. Керенський утік. Правитель-

ство розпалося. Ленін підібрав владу, вважає, на вулиці. Влада валялася на вулиці. Прем’єр Керенський, надівши на себе вбрання сестри милосердя, утік за кордон. Пізніше він опинився в Америці, у Каліфорнії. А урядовці... Ага. Ленін оточив себе жидками. Об’явив, що вони — комісари. Усе взяли у свої руки ті жидки, що з ним працювали. Оголосили, що утворюється — як-то? — Червона Гвардія, для охорони порядку. Інакше кажучи, — усілякий зброд. Кожному платили денно по 15 карбованців. Це тоді, коли я одержував усього-навсього 300 карбованців місячно. Вважай, створили ім шикарні матеріальні умови. При тому, що заводи — стояли...

— Але ж — Володя?.. Що з ним?

— Почекай. А грошей — немає. Написали вони декрет, підписали всі, разом із Леніном, до Державного Банку — видати... Я тобі оповідав. Перший день, другий день після перевороту — не видали грошей. Прийшли до висновку, що вони — не сьогодні, то завтра прийдуть, зроблять усе, що їм треба. Увечері — сходка в Державному Банку. Працівники постановляють — забастувати! У Державному Банку — 1600 працівників, на сходці було — 600. І ті 600 постановляють, що — бастуємо! Як Державний Банк прийняв постанову, що — бастує, то й у всіх інституціях Петрограда усі урядовці теж постановили, що вони — бастують. Забастували. Таким чином машина — стала! І ми забастували. Антонов-Овсієнко робив сходки, збирав урядовців і переконував: верніться на працю! Ні, не бажаємо. Не вертаються. Що там Ленін зі своєю групою...

— Діду, але що — з Володею?

— ...Значить, Ленін у сімнадцятому році зробив переворот... Чи то Володя був раніше приїхав і пробував, чи не можна знайти праці. Але щось йому не вдавалося. Бо та Центральна Рада сама десь по тих готелях жила, і в тому ж бу-

тості: знань, що їх дало єпархіальне училище, яке скінчила свого часу Ліда, (раніше їх цілком вистачало для провінційних попівень, більше того, така освіта давала право учителювати в сільській школі), — вже було замало. І Ліда (заміжня жінка, мати!) вступає до Київського університету, вступає вона десь року дванадцятого-тринадцятого, бо у буремному сімнадцятому уже захищає дипломну роботу. Більше того, зі спогадів Костянтина Йосиповича, надиктованих онукові, складається враження, що в сімнадцятім-вісімнадцятім роках його старша сестра майже постійно мешкає в Києві, й тільки після поразки українських сил, розчарована, повертається на Полтавщину. Певно, і працює вона в ті буремні роки в одній із тогочасних установ молододержави, й тісно пов’язана з українським рухом, бо у перші дні після приїзду брата з Петрограда стає його своєрідною провідницею в революційному Києві. У вирі визначних подій, у вогні революції й війни одна людина, особливо, якщо вона — не на головних ролях в історичному спектаклі, а лише — у масовках, значить так мало для могутніх космічних сил, які розбурхують океан нації, а то й усього людства, що сліди її губляться у хвилину часу вже через покоління. Тож навряд, щоб і ми, як і наші нащадки, детальніше дізналися колись про участь Ліди Йосипівни у визвольній боротьбі українців наприкінці другого десятиліття двадцятого століття. Тим більше, що у своєму подальшому житті, а воно було досить довге і проминуло в умовах тоталітарної системи, вона змушена була старанно приховувати ту участь... Втім, так зване соціальне походження Ліди Клепацівської-Фещенко, дочки священика й дружини священика, не залишало, за політичного режиму, який встановився в Україні, навіть надії на успішнішу кар’єру...

На фото: Марія Клепацівська з Юрчиком Чопівським-мол., 1949 р.

Нестоличним поетом бути важко. Маргіналіз майже повсякчасно обходить критика в компліментарних рецензіях, визначаючи “обойми”, однаке це ті “об’єкти”, на яких можна друкувати безбоязно літфейлетони і т. д., — не приїде до Києва, не вчинить скандалу... Але ж і “на місцях” працює багато обдарованих людей, чия творчість потребує розголосу, часом широкого та загального.

Я хотів би сьогодні розглянути творчість досить-таки цікавої поетеси з Тернополя Ганни Костів-Гуски в, так би мовити, свідчіді останніх книг “Страсна дорога” і “Цей тихий сум вечірнього вікна”. Вийшли вони в тернопільському видавництві “Джура” відповідно 2001 і 2002 року, — як на теперішні часи, задовільним накладом: по тисячі примірників кожна. Перша збірка має назву “Духовна лірика” — вона, головним чином, про Україну; друга — просто “Лірика” — інтимний щоденник ліричного героя, а ще в ній кілька поезій, любовних, звичайно; два вільних поезії з росіянки Юлії Друніної та один із білоруски Євгенії Ятшацької.

Перша книга відкривається переднім словом “Розгадати б вічні таємниці” відомого поета Михайла Шевченка, яка, на мій погляд, є ключем до пізнання палітри художньої системи обох цих зшитків, які природно являють синтетичну й композиційну єдність.

Збірка “Страсна дорога” структурно укладена з циклів: “Тернове поле”, “Зоря Полин”, “Давидові псалми”, “...Терновий вінець буде краший, ніж царська корона...”, “Імена”, “Знайде тут прихисток душа...”, “Святий вечір у батьківській хаті”, “Таїнство Йорданської води”, “Вільховецькі образки”. І хоч назви деяких циклів ніби віддаляють од магістральної проблеми, насправді і, здавалося б, чужі тематично горизонти проектується до України. Тему такої України, яку ми бачимо повсякдень, поетеса здебільшого розв’язує в формі чесних інвектив (с. 38):

*В Україні нема України.
На українських полях — бур’яни.
І нашість нової руїни,
І тупі безголові сини.
І сплюндровані звичай, й мова.
Мов наосліп — у двері, в світі...
І шляхетність зника гонорова,
І кому на землі цій цвісти?*

Ці слова продиктовані читачеві іменем людини мужньої, з громадянською відповідальністю за долю Батьківщини, яка знову в небезпеці. Щоправда, часом поетка збивається і на загальники типу (с. 35): “Із словом Тараса — правдивим і віщим, безсмертна ти будеш в віках!” Це вже наклад-

ні витрати нехудожності. І їх не компенсують навіть численні мотто з колег по перу Тетяни Майданович, Оксани Пахльовської, Павла Гірника, Наталки Нікуліної, Романа Лубківського, класиків Василя Стуса, Ліни Костенко, Дмитра Павличка...

Цикл “Давидові псалми” одразу викликає натяк на відомі авторитети. Та це, на щастя, тільки на перший погляд. У краших віршах Ганна Костів-Гуска не просто в параметрах своєї поетики прочитує канонічні тексти, а й проказує одкровення, співмірні болям сучасності. Як на мій погляд, краще це їй вдається у верлібрах (с. 58):

*Господи!
Світло Твого лица*

ПОЕТКА У СВИЧАДІ СВОГО ДВОКНИЖЖЯ

Ганна Костів-Гуска
ЦЕЙ ТИХИЙ СУМ
ВЕЧІРНЬОГО ВІКНА

*може спалити,
бо ми грішні перед Тобою.
Ми недостойні
навіть краєчком ока
глянути на Тебе.*

Зрештою, вірш цей художньо розв’язано таким чином, що логічно сприймається і дещо несподіване резюме: “Сонце може світити і лагідно”.

Ще краще подібне суміщення образних площин їй вдається у циклі “Імена”. Це справді зіркова плеяда: Шашкевич, Шевчен-

ко, Леся Українка, Лепкий, Рильський, Стус та інші високі постаті аж до сучасників, які ще живуть у плоті, а не в бронзі. Художня реалізація задумів найповнішого довершення сягнула у вірші “Ніна Матвієнко” (с. 121):

*Цвітуть у січні цикламени,
горять вогнем на тлі вікна...
І вільно й легко так крізь мене
Пливе мелодія сумна.
Про що ви жінко? І для кого
Летить ваш голос у світі?
Кого ця пісня, мов дорога,
Покличе поле перейти.*

Її право, хочеться істинно порівняти січневий цикламен із Бергинею нашої пісні, яку не раз били морози долі, такі звичні для всіх нас, національно свідомих українців.

А тепер переходимо до любові, засвідченої у збірці “Цей тихий сум вечірнього вікна”. На погляд рецензента, інтимна та ще, може, сугестивна лірика належать до найбільш проблематичних різновидів усієї української поезії, причому на будь-якому етапі її розвитку. Інфантилізм і банальщина — вічні супутники переважної більшості написаних у нас поезій про сокроренне людське почуття.

Чи прагне долати такі й подібні їм труднощі Ганна Костів-Гуска? Так, і досить успішно. На відміну од попередньої, ця книга

не поділена на цикли — і правильно: любов — це один щасливий або нещасливий безконечний подих. Філософію кохання вона зображає не стільки в барвистих кольорах (вони, до речі, теж часті в книжці — А. Г.), як у діалектичних рефлексіях (с. 37):

*Люблю цей світ.
І цей забутий сад.
Що все частіше
в пам’ять забігає.
Ще ти в ній є.
Мене уже немає.
Згубилась стежка,
що веде назад.*

Подібна тема продовжена й у вірші “Загублені літа” (с. 48):

*І того я срібноцвітна!
Травень обліта.
Серед квітня, серед квітня
Не знайду літа.*

Саме в медитаційно прочитаних виявах почуттів і досягає поетеса успіхів. А от те, що відкриває збірку й мав би стати пертоном, подибуємо (с. 3):

*Ідкралася, як звір,
й перетворила світ.*

Фалеса. В оспівуванні вогню кохання досі неперевершеним залишається Володимир Маяковський: “Мама! Ваш сын прекрасно болен: у него пожар сердца!...” Як бачите, поет космічного розмаху це святе почуття конкретизував до масштабів серця, бо ж кохання — це явище дуже індивідуальне.

На чому Ганна Костів-Гуска недопрацює? Що особливо помітне у свідчіді її двокнижжя? Перш за все, дуже часто трапляється в неї скоропис — примітивне римуння. Якщо бракує техніки віршування, то вже краще вдатися подекуди до білого вірша чи верлібру, що й зроблено успішно в “Давидових псалмах”.

Галина Костів-Гуска — авторка доброго десятка книг — і відтак хотілося, щоб вона працювала сумлінніше й ретельніше.

Як можна підсумувати розгляд цих двох книг? Перед нами, звичайно, сформована поетка, з голосом визначної тональності, твори вона пише добірною мовою. Чи є в неї творчі труднощі? Так, є. Чи здоланні вони? Так, здоланні. Чи може ця поетеса мати ширший розголос? Може, хай тільки за це візьмуться тернопільські критики, яких там задосить. Бо тепер такі часи, що виданої в Тернополі книжки не купиш у Сумах.

Анатолій ГРИЗУН,
м. Суми

ДЖЕРЕЛЬНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ НАРОДНИХ ЗНАНЬ

Крім власних записів і спостережень, Максимович звертався до праць істориків, літераторів, фольклористів, використовував відомості, отримані від своїх кореспондентів-селян — носіїв фольклорної традиції. Ретельно занотовував кожний вислів, пісню, приказку, розуміючи, що ця інформація необхідна не тільки сучасникам, а й нащадкам.

Систематизуючи матеріали, він пише так званий “Народний щоденник”, до якого йшов багато років. Нарешті, в серпні 1856 року, вже мешкаючи на хуторі “Михайлова гора”, де оселився, вийшовши на пенсію, він закінчує етнографічну монографію “Дні та місяці українського селянина”. Основний зміст книги становлять записи, здійснені в селах і хуторах, розташованих над річкою Супоєм. Це, найперше, дівочі весняні ігри й танки, яких тут уміщено кілька десятків. Серед них, наприклад, “Горобей”, “Чечітка”, “Кріп”, “Дума”, “Черничка”, “Ріпка”. Ось, до прикладу, опис гри “Квіточка”: “Ставши парами спиною до спини та взявшись за руки, дівчата крутяться швидко, примовляючи: “Берегом, берегом, бережиною,десь моя квіточка під березиною. Квіточка моя дзіндзіверівая, дівчина моя да чорнобровая”.

Що означає слово “дзіндзіверівая” — читаємо у словнику Бориса Грінченка: перше — це рослина мальва; друге — завзятий, молодецький, відважний, тобто зухвалый, або зух. Знайдемо цей вираз і в

Повертаємо народу забуті й викреслені з історії імена славетних українців, заповнюємо білі плями у їх біографії та творчості, відновлюємо заборонені раніше сторінки їх творів, видаємо унікальні книги, які давно вже стали раритетами і друкувались останній раз років півтора тому. Нещодавно у видавництві “Обереги” побачила світ одна з таких праць — видатна пам’ятка вітчизняного народознавства “Дні та місяці українського селянина” Михайла Максимовича. Цей славетний історик, філолог, ботанік, фольклорист, етнограф і поет, ще навчаючись у Новгород-Сіверській гімназії і пізніше, подорожуючи Україною, коли був студентом Московського університету, з великою цікавістю спостерігав і занотовував побачене й почуте на святах, гуляннях, ярмарках. Вже в 1827 році він пише рецензію на працю Івана Кульжинського, викладача Ніжинської гімназії Вищих Наук, “Малороссійская деревня” що, до речі, мала великий вплив на ранню творчість Миколи Гоголя.

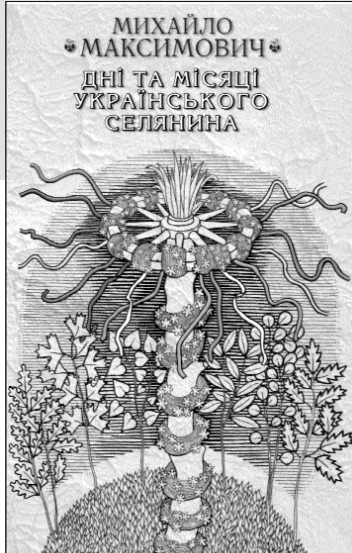
Котляревського в “Енеїді”: “Бо Тур і сам дзіндзівер-зух! Коли чи п’є — не пропиває, коли чи б’є — то вже влучає, йому людей давить, як мух”.

Автор сам опублікував того ж року в щойно заснованому журналі слов’янофілів “Русская беседа” першу частину своєї праці “Весна”. Вдруге “Дні...” побачили світ уже після смерті вченого — в 1877 році. З передмови дізнаємося, що стурбована долею величезної рукописної спадщини Максимовича українська громада на чолі з протоіреєм Петром Лебединцевим і професором Володимиром Антоновичем звернулися до губернатора Київського, Подільського, Волинського князя Дундукова-Корсакова з проханням поклопотатися про видання творів ученого. Враховуючи суспільну значимість наукових досліджень Михайла Олександровича, клопотання підтримало Церковно-Археоло-

логічне товариство при Київській Духовній Академії, членом якої він був, і забезпечило видання другого тому творів, куди ввійшли історико-топографічні матеріали про Київські монастирі та храми, а також короткі статті про українські думи й народні пісні.

Років 10–12 тому я вперше тримала цей том у руках у відділі рідкісної книги Парламентської бібліотеки. З того часу неодноразово зверталася до неї за порадою, навіть занотувала цілі розділи з народного календаря. Хто кохається в народних звичаях і обрядах, передусім народознавці, освітяни — поспішайте. Наклад книги — сім тисяч примірників.

На мою думку, найцінніші тут унікальні тексти косарських і гребовницьких пісень, звичайно ж, із описом звичаїв і обрядів. Сьогодні вони майже втрачені — їх рідко почуєш як в активному, так і в пас-

сивному репертуарі носіїв фольклору. Хоча подекуди і збереглися, зокрема, “Ой зажурилася білая дібровонька”, котра має чимало варіантів у різних регіонах України і вважається не тільки календарною, а й побутовою.

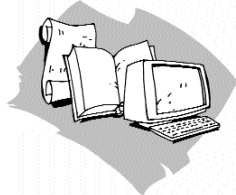
Найповніше у праці висвітлені

весняний і літній календарний цикл, а осінньо-зимовий — лише побіжно, бо автор не встиг їх допрацювати й залишив у нотатках. Проте знаходимо тут багато цікавих деталей. Наприклад, після Покрови: “Для принадування хлопців на вечорниці дівчата збирають з тридев’яти ступ пшона, варять його в новому горщиківі, купленому без торгу, використовуючи дрова з тридев’яти вороних каблучок чи заверток, і носять воду в роті з річки, намагаючись не пролити її. Заваривши кашу таким чином, закопують її в тій хаті, куди бажають, щоб приходили хлопці”.

40 сторінок займають примітки, в яких вказано використану бібліографію, пояснення, уточнення, варіанти — це ціла додаткова розвідка, що розширила і зміст, і об’єм книги. Змістовність і науковість у праці Максимовича поєднуються з бездоганністю стилю, яскравістю та поетичністю мови. Чимало текстів пісень і описів обрядів подано мовою оригіналу...

Ця народознавча розвідка — лише дешифрація з багатющої спадщини професора Максимовича, яка ще чекає на своє перевидання. У 2004 році світ відзначатиме 200-річний ювілей від дня народження вченого, тож хочеться сподіватися, що ініціатива видавництва “Обереги” стане поштовхом до оприлюднення його наукової, творчої та громадської діяльності.

Ольга РУТКОВСЬКА,
народознавець

ЮВІЛЕЙ

Наш медіапростір — унікальний на світовому інформаційному ринку явище. Поза різними пертурбаціями зі “свободою слова”, зареєстрованих періодичних видань в Україні, з їх жанрово-стилістичними, фінансово-політичними, форматними інваріаціями — вистачило б, поза сумнівом, на всю Європу. Однак, з-поміж 16243 зареєстрованих видань, середньостатистичний українець бачив в очі, а тим паче читав — не більше десяти газет і журналів. Розрізняє серед них рекламно-інформаційні видання, кілька масових суспільно-політичних та розважально-жовтих видань, кілька “елітарних” проектів. Так звана “партійна преса”, котра на Заході чітко дистанціюється від загалу так званих “незалежних” ЗМІ, в Україні специфічну нішу не займає, адже специфіка нашого медіаринку — доміманта політичних та фінансово-олігархічних проектів, що набувають форм масових суспільно-політичних видань.

“Українське слово” — безумовно, явище в українській періодиці, хоч і належить до згаданих “партійних видань”. Перша унікальність, очевидно — 70-річний досвід-ювілей, що відзначався публічно минулого тижня в Будинку вчителя, і є певним професійним показником газети з-поміж тисяч одноденок. Далі — повна незалежність видання від владнокон’юктурних інтересів, “конструктивна опозиція”, гостра політична аналітика, “захист інтересів української нації”. І саме це — заангажування інтересами нації та держави — вирізняє найперше цей тижневик. Саме це робить його незалежним од виборчих розборок (адже ОУН як “патрон” — не партія, і не висуває “своїх” на владні місця), від фінансово-політичних груп, од влади. І попри досить скромний тираж (13 тисяч) “Українське слово” з 2330 україномовних видань, зареєстрованих у нас, та з сотень, що видають українці за кордоном, — є, по суті, єдиним, котре знають всі українські громади в світі. І кожен українець, нормальний громадянин цієї держави, поза всяким сумнівом, знає і шанує цю газету, бо вона, разом зі “Словом Просвіти” та “Україною молодію” — найпопулярніша серед патріотів і націоналістів, не оперує традиційною

фото Г. Оборської

70 РОКІВ — МАРКА І СТИЛЬ, КОТРІ КОШТУЮТЬ НЕМАЛО

“жовтизною” і “чорнухою” наших ЗМІ, насичена духовно, культурно та інформаційно.

Тож минулого тижня політичні гранди конструктивної та конструктивно-радикальної опозиції мали змогу морально та матеріально вітати редакційний колектив “Українського слова”, Фондацію імені О. Ольжича, видавництво імені Олени Теліги та ОУН на чолі з Миколою Плав’юком. Вітальні послання й подарунки від “Нашої України” та БЮТ передали Микола Томенко й Анатолій Матвієнко, флагоманом і форпостом Українського Слова називали газету Михайло Горинь, Євген Гірник, Анатолій Погрібний, представники Конгресу українських націоналістів, Спільки офіцерів України; Держкомітет телебачення та радіомовлення України нагородив “причетних до справи” грамотами...

Скромні урочистості у вузькому колі прихильників та “своїх” наповнилися далеко не скромною історією видання. Широка географія редакційних мандрів (Париж — Житомир — Київ — Париж — Львів — Київ) в умовах війни, окупації України, фінансово-політичного тиску у Франції, етапи організаційно-видавничих потуг (від

фото Г. Оборської

200 примірників ротاپринтом до 40 тисяч накладу), видатні редактори й автори газети (Олександр Бойків, Володимир Мартинець, Микола Сціборський, Іван Рогач, Олег Ольжич, Олена Теліга, Михайло Ситник, Улас Самчук, Юрій Шевельов...), закриття газети фашистською Німеччиною, а пізніше радянським урядом — у Парижі, розстріл редакційного колективу гітлерівцями в Бабиному Яру Києва, — усе це з історичного арсеналу видання. У листопаді 1991 року “Українське слово” нарешті повернулося з еміграції в Україну і, як зазначив Микола Томенко, опинилося в іншій еміграції...

— Чи не заважає конкурентоспроможності газети її так звана “партійність”, адже навіть діти вже говорять про необхідну незалежність ЗМІ? — запитую по урочистостях у голови ОУН Миколи Плав’юка.

— Незалежність ЗМІ, як і їх “партійність”, по-різному трактується в світі. Газета, звичайно, є органом чи речником певних середовищ, які вона формує або думку яких віддзеркалює. Висловлює погляди на суспільні, державні та національні проблеми з точки зору певних політичних програм чи

ідейних засад. І якщо читач бачить послідовність газети, чіткість і справедливість оцінок подій та явищ, то газета здобуває свою нішу, має вплив на суспільство та владу. Саме ці погляди є незалежними від зовнішніх фінансово-політичних, державно-адміністративних кіл. Водночас, консервативна позиція завжди потрібна, вона достатньо ціниться в суспільстві. Треба знаходити розумний баланс між державною політикою, національними інтересами, соціальними потребами громадян.

“Українське слово” — державницька газета, яка виходить з позиції, що Українська держава має бути національною. Вона підтримує ті суспільно-політичні процеси в державі, котрі сприяють становленню Національної держави, і дуже гостро опозиційна тим, які не відповідають державним і національним інтересам.

— Чи стане “Українське слово” такою масовою газетою, як “Факти” тощо?

— Доки не стабілізуються економічні відносини в країні, доки не зміниться ситуація на державному рівні — я не передбачаю такої можливості. У цілому світі преса фінансована засобами реклами. Наш під-

приємницький світ сьогодні не спроможний фінансувати українську газету, незалежну від інтересів жодних фінансових груп. Ми не продамося ніколи, тому, на жаль, не можемо конкурувати тиражем із названими масовими газетами. Але в нормальних обставинах, я не сумніваюсь, українці матимуть масову, впливову й дуже популярну газету, яка захищатиме їхні інтереси...

Євген Петренко — головний редактор “Українського слова” з початку 2003 року. Чи принесе новизну газеті новий редактор, використавши новітні інформаційні, PR та дизайнерсько-верстальні технології? — запитання до pana Євгена.

— Звичайно, ми хочемо змін і будемо їх робити, але ми працюємо на засадах здорового консерватизму. Бо наша марка свого коштує — 70 років, свій стиль. Цей стиль треба цінувати й тримати. Мене більше турбує внутрішнє наповнення. В Україні фактично немає газети, яка була б читабельною для інтелігенції, для мислячих людей. Навіть російськомовних газет немає таких, немає широкодоступної такої газети, хоча якоюсь мірою цю нішу займає “Дзеркало тижня”. Ми хочемо, щоб цю нішу в справді українському інформаційному просторі зайняло “Українське слово”, але, як зазначив Анатолій Матвієнко, ми бідні. Це заважає нам стати широкодоступною, хоча така перспектива — цілком реальна. Адже Польща має кілька серйозних видань, де немає оголених жінок, кросвордів тощо, і які мають тираж півмільйона, вісімсот тисяч примірників (“Rzeczpospolita”, “Gazeta wyborcza”). У нас потенціал “серйозного споживання” теж є — хоча б на рівні 300 тисяч накладу серйозного читача на тиждень. Цей потенціал намагаємось реалізувати “Українське слово”. Попереду багато праці, в тому числі й наших читачів над своїми смаками та вподобаннями. Ми можна вічно говорити — “нас усе одно обмануть”. В українців має пробудитися бажання самим пізнавати...

Вітаючи колег, готував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

На фото: урочиста промова голови ОУН Миколи Плав’юка. Головний редактор “Українського слова” Євген Петренко та народна артистка України Наталя Свиріденко.

ТОЧКА ЗОРУ

Всі українські часописи — схожі... І по-своєму відмінні. Бо ж окрім нас — ненавмисно й не маінакально в цьому разі й себе ототожню з усім пишущим українським людом — ніхто до них (себто часописів) не напише. От і виходить, що в кожному друкованому органі, в якому пульсує літературне життя, наявні свої “Ліни Костенко”, свої “Романи Андріяшки” різного, звичайно ж, калібру й таланту. Втім, є видання, негативні відгуки про які на язык не повертаються. Йдеться про “Бахмутський шлях”, що він не просто журнал, але й форпост українського життя на вкрай зрусіфікованій Луганщині.

Чергове число “Бахмутського шляху” (№ 1–2 за 2002 рік), яке потрапило мені до рук, вражає насамперед тим, що в ньому охоплені великі масиви духовного простору. Отак просто! Він зафіксований в усій своїй граничній, а іноді й неприкрашено страшний, фактичності. Візьmemo, як приклад, зачин часопису — заяву Світового Конгресу українців про відзначення Переяславської Ради. “...Мабуть, це перший в історії приклад, — йдеться в

ЦІНА НЕСХОЖОСТІ

тій заяві, — національної байдужості, коли уряд незалежної держави запланував офіційно відзначити подію, яка призвела до поневолення і втрати державності власної країни і народу”... Як кажуть, без коментарів.

Залишають приємне враження майже всі без винятку наукові розвідки, надруковані в “Бахмутському шляху”. Починаючи від статті Ігоря Михайльського “Контент-аналіз програм українських політичних партій кінця XIX — поч. XX ст.”, й закінчуючи заснованою на архівних матеріалах статтею Володимира Семистяги про борця з нацизмом Віктора Третякевича. Неодозначно може сприйматися переклад праці Гіроакі Куромія “Донбас поміж Україною та Росією: позанаціональна ідентичність?” Проте незаангажованість автора і його заокеанська прописка (даруйте — реєстрація) дають йому можливість робити подеколи нестандартні висновки.

Блискуче есе “про десятиліт минулих” належить

перу Левка Лук’яненка. Лише дві цитати. “Влада дуже швидко показала свою суть, але коли це стало зрозуміло всім і кожному, то замість рішучої боротьби за її українізацію почали до неї пристосовуватися. Дехто інакше й не міг діяти: архіви з їхніми доносами в КДБ знаходяться в руках виконавчої влади, а призначити й покаятися перед народом у них не вистачає духу. Цей факт схильні трактувати як щось другорядне, побічне і таке, що не слід часто згадувати, а тим часом саме він пригасив революційний порив над відродження України і призвів до хронічної стагнації і руїни”.

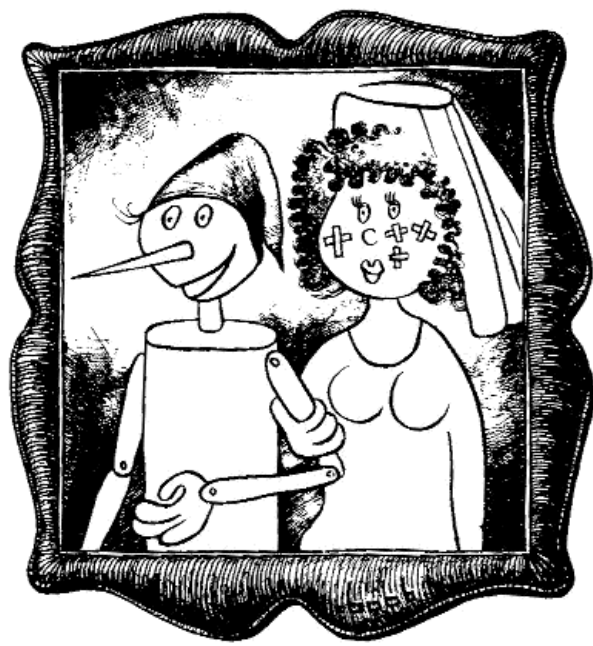
Друга цитата. “Кравчук і комуністи зняли модальні заборони з усього того, що народна мораль засуджувала, обмежувала й забороняла впродовж тисячоліть, і моральність України опустили до рівня диких азійських деспотій, за якої владоможці Кучмівської президентської адміністрації не соромляться проїжджати на дивовижно дорогих “Мерседесах” повз

смітники, з яких пенсіонерки-вчительки вибирають шматочки хліба й печива. Люди, що без поняття гріха, вбивають за 20 гривень”.

Додає трохи оптимізму те, що все це пише представник тієї самої націонал-демократії, котрий із 1991 року в своїй політичній діяльності, не треба приховувати, сам припустився декількох серйозних прорахунків. Може, робота над помилками пройшла вдало й урок засвоєно?..

На жаль, науково-публіцистична частина “Бахмутського шляху” за голову вища за мистецьку частину. В останній відзначу хіба що новели Миколи Тютюнника, які бери й хоч зараз видавай у гарній оправі окремих книжечками для дітей молодшого шкільного віку. Решта авторів відверто розчаровують. А шанувальники тонкого гумору неодмінно віддадуть перевагу великій повісті Бориса Слободянюка “Спекотне літо”. У мові цього прозаїка стільки понатикано кліше, що, будучи, читати її смішно.

І наостанку. Звиклий до-

Малюнок С. Боборикіна

читувати рецензовані книжки до кінця, знайшов у часописі сторінку, про яку не зазначено в змісті. Маю на увазі рекламу Сватівської кредитної спілки, створеної за сприяння районного осередку “Просвіти”. Ця взаємодопомогова каса на 1998 рік мала півсотні членів і 357 грн. активів, а через три роки вже виросла до 851 члена та мала активів на півмільйона. Невже луганчани відродили взаємо-

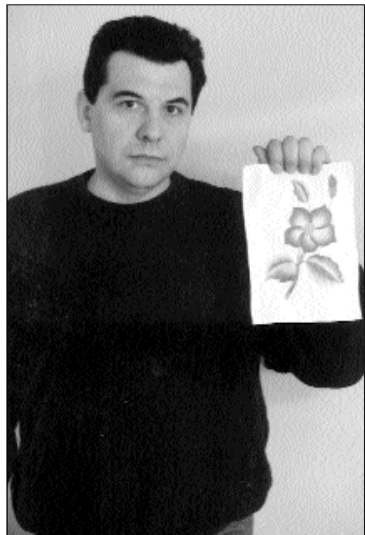
допомоговий рух, який дові свою ефективність у складних умовах національного гноблення на початку минулого століття? Невже знову набуло реального змісту гасло українських кооперативів: “Свій до свого по своє”? Принаймні, як я зрозумів, за кошти Сватівської кредитної спілки і видається часопис “Бахмутський шлях”, — єдиний український часопис на Луганщині...

“Інвалідом може стати кожен, — каже Роман Ашифін, президент громадської організації “ТІС” (Товариство ініціативних інвалідів столиці). — Не відвертайтеся байдуже від наших проблем, — закликає Роман. — Світ мінливий, і сьогодні ви здорова людина, а завтра, можливо, зателефонуєте до нас і попросите: “Допоможіть! Я став інвалідом...” І тоді ми повернемо вам надію...”

«ТІС» — ЦЕ НАДІЯ

Біля двоповерхового будинку з вивіскою “ТІС” кілька чоловіків та жінок граблями вигрібали газони. — Хочемо опорядкувати подвір'я, — пояснює Роман Ашифін. — Організували суботник, щоб навколо було красиво. Заходимо в приміщення товариства. — Поки що тут триває ремонт,

— каже Роман. — Скоро ми його закінчимо, і в нашому товаристві збиратимуться інваліди з усього міста. У цьому залі працюватиме магазин, де за низькими цінами інваліди зможуть купити якісні продукти харчування та різні товари. А в тих двох великих кімнатах інваліди будуть працювати, навчатимуться. У вільні години вони спілкуватимуться в дружньому колі, співатимуть пісні, дивитимуться кінофільми.

— Клуб знайомств у вас буде? — Обов'язково! — запевнив Роман. — Люди об'єднуються, щоб легше було долати життєві труднощі. “ТІС” створено, щоб згуртувати ініціативних інвалідів столиці, повернути їм надію на щастя, віру в свої сили. Серед інвалідів дуже багато обдарованих людей. Ось подивіться, — Роман показує вишиту серветку. Квітка, вишита гладдю, наче жива: здається, вона навіть приємно пахне. Ніна, дружина Романа, загортається у скатертину, вишиту інвалідами — червоні маки пломеніють на білому полотні, роблячи симпатичну жінку ще привабливішою. — Інвалідом стати може кожний, — каже Роман. — Межа, яка

відділяє здорову людину від хворої, мінлива, непевна, наче місячна доріжка на воді. Сьогодні ти здоровий, а завтра — інвалід. Тому не відвертайтеся байдуже від наших проблем: хто знає, може, скоро це будуть і твої проблеми? Наведу один сумний приклад.

...Микола Т. обіймав високу посаду, й вона негативно вплинула на його характер. Микола перестав вітатися з колишніми однокласниками, які не досягли в суспільстві такого високого рівня, як він, із презирством ставився до проблем бідних і хворих громадян. Але Бог покарав за це пихатого чиновника. Якось, повертаючись із дачі на своєму “крутому” БМВ, Микола не впорався з керуванням і врізався в дерево. Після аварії Микола став інвалідом, втратив роботу, колишні друзі забули про нього.

Тепер він їм вже не потрібен. Треба починати нове життя, до якого Микола не пристосований...

Ось інший приклад. Ганна Володимирівна О. працювала головним бухгалтером солідної фірми, мала сім'ю: коханого чоловіка та двійко дітей. Але постійні нервові навантаження спричинили цукро-

вий діабет, і жінка тяжко захворіла. Її чоловік не витримав таких випробувань і залишив дружину, знайшов собі іншу жінку, молодшу, здорову. Але Ганна Володимирівна — мужня жінка, вона не впадає у відчай, лікується, зберегла роботу, сама виховує дітей.

Зоя Ш. у 20-річному віці захворіла на цукровий діабет. Хвороба не зламала дівчину, а загартувала її. Вона працює в торгівлі, навчається в інституті, наполегливо лікується. Недавно в дівчини з'явився гарний хлопець, який ко-

потріб. Ми самі заробимо на свої потреби. Основна мета нашого товариства — активне життя, суспільно корисна праця. Ми — такі ж люди, як і ви. Слабким людям Бог посилає легкі хвороби, сильним — важкі. Ми — сильні люди! Наша воля здолає всі перешкоди, допомагаючи один одному, ми будемо жити, боротися. Ми хочемо творити добро власними руками. У нас сміливі творчі плани: ми хочемо вишивати українські сорочки, національні прапори, панно, картини, вирощувати шампіньйони, є й інші комерційні плани.

— Яка вам потрібна допомога? — Нам потрібні менеджери для реалізації нашої продукції, а також бізнесмени, які допоможуть налагодити виробничий процес. Якщо хтось із читачів вашої шанованої газети захоче стати членом нашого товариства або допомогти нам у нашій роботі, нехай телефонуватиме за київським телефоном: 554-22-19.

На фото: 1. Роман Ашифін показує серветку, вишиту інвалідами “ТІС”. 2. Суботник по впорядкуванню території навколо товариства.

Фото автора

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

ЦНОТЛИВІ ДІВЧАТА ЗАРАЗ НЕ В МОДІ

Працюю в сільській бібліотеці, де ваша газета “Слово Просвіти” — мій друг. У нашого повітря, на жаль, немає ніякої мрії. Газета, прекрасна, працює. Усі гарно пишуть, особливо Любов Голота, Ульяна Глібчук, Леся Самійленко та Євген Голибард. На цього відчайдушного журналіста, який, мов танк, пре на корумповану владу, мабуть, продажні чиновники завели досьє. Бережіть золоте перо Євгена Голибарда, щоб, не дай Боже, не повторив цей журналіст трагічну долю Георгія Гонгадзе...

Чому пишу вам, дорогі журналісти? По-перше, хочу від імені сільської інтелігенції подякувати за вашу газету. По-друге, прошу вашого редакційного юриста надати мені консультацію. Моєму синові, якого виховую без батька, в березні виповнилося 17. Син вже другий рік зустрічається з дівчиною-школяркою. Їй лише 15, але виглядає вона на всі 18.

Стосунки в них серйозні, можливо, навіть статевим життям живуть. На жаль, цнотливі дівчата зараз не в моді, і це, до речі, проблема, яку я прошу постійно піднімати на сторінках вашого видання. Мене непокоїть ось що. У Кримінальному кодексі є стаття 155, яка передбачає за статеві зносини з особою, що не досягла статевої зрілості, позбавлення волі до трьох років. Але не вказано, який вік вважати початком статевої зрілості, нічого не сказано про акселерацію та індивідуальні особливості дитини. Мене турбує, чи не стане мій син об'єктом шантажу? Не секрет, що дівчата зараз жорстокі, мстиві, жадібні до грошей. Було в нашому райцентрі таке, що хлопець з дівчиною зустрічалися, любилися, збиралися побратися, а потім посварилися і вона на нього заяву написала в прокуратуру, нібито її зґвалтовано. Як мати, я мушу все передбачати, аби захистити мою дитину. Що треба знати мені і моєму синові, аби не потрапити в халепу?

Ольга Миколаївна Х.,
бібліотекарка,
Київська область

Відповідає юрист Віталій Анохін: — В Україні шлюбний вік для жінки — 17 років, для чоловіка — 18. Якщо особа не досягла шлюбного віку, але досягла статевої зрілості, інтимні зносини з нею не є кримінальними. Коли настає статевая зрілість? Особи до 14 років вважаються такими, що не досягли статевої зрілості. Питання про досягнення такої зрілості дівчини у віці від 14 до 17 вирішується в кожному конкретному випадку на підставі висновку судово-ме-

• Сторінку підготував
Олег ГУМЕНЮК

СУМНІ ПРИГОДИ БАБИ ХИМИ

80-річну бабусю, яка живе в Чорнобильській зоні, доля немилосердно випробовує на мужність. Не кожна молода людина витримає те, що пережила баба Хима...

За кілька кілометрів од кордону з Білоруссю серед чорнобильських лісів у зоні відчуження, де дозиметр постійно зашкалює, доживає віку село Паришів. Мешкають тут лише 23 самосели, в основному, літні люди, які хочуть померти в батьківських хатах і залишитися навки в рідній землі. Найзнаменітша серед мешканців Паришів — 80-річна Євхимія Миронівна Урупа, по-сільському просто Хима. Минулого року завдяки пресі бабуся прославилася на всю Україну.

— Восени послав мені Господь випробування, — згадує баба Хима. — Якось у суботу з моїм собачкою Каштанчиком пішла я в ліс по гриби, взявши з собою шматочок хліба та кілька цукерок. Заглибившись у ліс, раптом Каштан побачив лося, погнався за ним і зник у гущавині. “Каштан, Каштан!” — гукала я, шукаючи собаку. Нарешті знайшла його, але збилася з дороги, заблукала. Стемніло, вітер завивав, наче голодний звір, холод пробирив до кісток. Куди йти? Не знаю. Чую, в темряві дикі кабани шарудять листям. Думаю собі: якщо набіжать вовки, з'їдять мене, а Каштанчика проковтнуть — навіть хвостика не залишиться. Назбирала хмизу, поклатла під кущем, притулила Каштанчика до грудей, щоб тепліше було спати. Отак першу ніч провела в лісі, а наступного дня під вечір, блукаючи неходженими стежками, натрапила на якесь покинуте село. Зайшла в порожню хату, а Каштанчик боїться туди йти: ліг на порозі та тривожно дивиться на мене, наче застерігає від чогось. Але я так натомилася за день, що прилягла на ліжко й миттю заснула.

Наснилося, що бігають по мені кошенята. Прокидаюся — пацюки по мені стрибають! Як злякалась я, як заверещу! Вибігла з хати, й пішли ми з Каштанчиком далі шукати дорогу додому. Отак проблукала я по лісах із суботи по четвер, пізніше дільничний інспектор підрахував, що я пройшла 40 кілометрів. У четвер зайшла аж у Білорусь. Зголодніла баба, стомилася, ледве ногами човгає. Аж бачу: по дорозі їде трактор. Я — до тракториста, кажу йому:

— Синку, баба аж із України прийшла сюди. Чотири дні нічого не їла. Не даси мені хліба?

— Беріть, мамо! — сказав хлопець і віддав мені свою торбу. А там — хліб, сало, пампушки! Наїлася баба досхочу, нагодувала Каштанчика, і з новими силами пішли ми у Комарин. А там живе мій сват. Він зателефонував в Україну, приїхали за мною і відвезли додому. Отакі мені Бог послав сумні пригоди.

Бабуся сидить на ослінчику біля хати, до її ніг, взятих у чорні валяні, притулився рудий Каштанчик.

— Бабусю, як вам живеться в Чорнобильській зоні? Чому ви сюди повернулися?

— Ох, важко живеться! — тяжко зітхає баба Хима. — Дітки мої померли маленькими, чоловіка теж поховала. Не прижилася я на чужині й повернулася на землю моїх батьків. Тут народилася, тут і помру. Все моє господарство — 6 курочок, 2 котики та Каштанчик. Восени заблудилася в лісі, ледве жива вийшла з хащів. А позавчора ще одна біда сталася. На березі річки хтось або недопалок кинув,

мене сараю ніколи. — А якщо знайдуться добрі люди, які допоможуть вам відбудувати сарай? — Я буду молити Бога, щоб послав цим людям здоров'я. Автобус везе нас до Києва, а самотня бабуся залишається на чорному згарищі. Перехрестивши нас, баба Хима довго дивиться нам услід і махає своєю худенькою рукою...

На знімках: 1. Баба Хима та її друг Каштан. 2. Самотня бабуся на згарищі. Це все, що залишилося від сараю.

Фото автора.

P. S. Шановні читачі! Мешканка села Паришів Чорнобильської зони Євхимія Миронівна Урупа залишилася без сараю, який згорів внаслідок стихійної пожежі. Для самотньої сільської людини — це трагедія. Чи не можете ви якось допомогти самотній пенсіонерці? Зв'язок із бабою Химою можливий лише через райвідділ міліції. Пишіть за адресою: Київська область, місто Чорнобиль, райвідділ міліції, майору Бондаренку Ігорю Володимировичу.

«У.Б.Н.» : ДАЛІ БУДЕ?.. або Етичне самогубство

Багато хто, напевно, пригадує, як Київ двічі побачив скандальну музичну драму Галини Тельнюк під промовистою назвою «У.Б.Н.» З'ясувалося, що подивитися її було дуже корисно. Опинитися в контексті цього неоднозначного мислетвору. І — наважитися на те, щоб визнати очевидне. Наважитися на жорстокий у своїй правді й цілющий — своїм боєм — розтин.

Відтоді минув майже рік, і пішли чутки, що авторка пише продовження «У.Б.Н.» Отож, з'ясувати правду я вирішила в самої Галини Тельнюк.

— Пані Галино, в одному з Ваших інтерв'ю прозвучало, що вистава «У.Б.Н.» матиме продовження...

Галина Тельнюк: Основна ідея «У.Б.Н.» — показати людину, яка здатна до спротиву. Показати Особистість, яка не така, як усі, але при цьому не пропонує конкретного способу боротьби. У виставі головний герой Зенон — сторона, яка об'єктивно програє. І зараз мусить відбутися, так би мовити, суд над ним — суд історії, суспільства, творчої групи.

Очевидно, ми поставили перед собою забагато завдань: зачепити, вразити, запропонувати конструктивне рішення, правильну ідею, і це, власне, затримує процес написання «У.Б.Н.-2». Тепер я **шукаю** цього героя. Він мусить бути людиною, яка змінить ситуацію, що нас не влаштовує. Щоб таку людину придумати, описати, має бути хоч натак на прототипи — серед політиків, людей культури, літератури, телебачення. Але навіть натаку ми поки що не бачимо. Не хочеться, щоб він був слабкий, карикатурний, бо кожна його дія має бути радикальна, міцна.

Історія наразі пропонує негативних героїв. А наш герой десь ходить між нами, але який він? Цей герой однозначно десь є, але яка його подальша доля?..

— **У вас уже був готовий**

Леся та Галя Тельнюк

сюжет продовження «У.Б.Н.».
Яка його доля?

Г. Т.: Так, торік навесні був готовий сюжет «У.Б.Н.-2», який тепер мене не влаштовує, бо це був би карикатурний «слабак» із ознаками садомазохізму. Сюжет полягав у тому, що він закінчує життя самогубством... Забрискана кров'ю зала, його ідею зраджено. Себто — емоційний виклик, який, на моє сьогочасне переконання, не змінить ситуації і нікого не зворушить. Мені хотілося, щоб усім стало страшно, моторошно, але це була б просто театралізація. Для того, щоб зреалізувати цей сюжет, має відбутися Держава всередині нас. Революція має відбутися всередині кожного! Тому «У.Б.Н.-2» зараз у процесі візрівання. Пригадуєте останні слова вистави — з Євгена Маланюка:

*Може, тільки упита тим
хмелем
В чорторії якийсь вночі
Ти, новим згвалтована
хмелем,
Завагітнієш на мечі...*

Це мусить відбутися. Наш віртуальний герой, так би мовити, вагітний новими ідеями. Вагітний — через біль, «на мечі». Але за будь-який тимчасовий спокій ми гірко платимо. Очевидно, ці страшні пророчі слова означають, що за цей стан змушені розплачуватися. Отримати якусь покарання за внутрішній безвідповідальний стан кожного з нас.

«У.Б.Н.» не повинен стати серіалом. Цей герой занадто особистісний. «У.Б.Н.-2» має бути набагато сильнішим, ніж «У.Б.Н.-1». Не хочу робити театр абсурду, театр заради театру, «У.Б.Н.» зара-

ди «У.Б.Н.». Ідея мусить визріти. Має пройти природний процес народження ідеї.

— **Є сподівання, що сама історія, сама політична ситуація в Україні підкаже розвиток сюжету, підкаже, де шукати героя?**

Г. Т.: Так, і я перебуваю на етапі збору інформації. Треба нічого не пропустити, нічого не забути. Треба уважно спостерігати. Ситуація в Україні настільки страшна. Люди вже звикли. Бездуховність, безкультур'я, злидні — революційна ситуація ще не відбулася ні в кому з нас. Впевнена, історія підкаже вихід. Я чекаю цього. Що буде далі — невідомо.

— **Чи запропонує цей гіпотетичний сильний герой якийсь конкретний вихід із ситуації?**

Г. Т.: «У.Б.Н.» показав те, що є, але не назвав конкретного діagnozu. «У.Б.Н.» — просто повідомлення про ситуацію, яка є. Хвороби ще не названо. Ми досі копірсаємося в історії хвороби своєї країни. Але — тільки на рівні роздумів, конструктивного нічого не запропоновано. «У.Б.Н.-2» має поставити діагноз, а от уже «У.Б.Н.-3», напевно, має запропонувати вихід.

Зараз кожен ховається від дійсності, не лише Зенон. Якщо заховатися у віртуальному світі, там добре. Завдання «У.Б.Н.-2» — змусити кожного звідти втекти. Сам Зенон свій віртуальний світ спалив — на цьому закінчується вистава.

Він ходить — шукає себе, а ми шукаємо його. Він пішов проти людей, і — задля людей. Він в опозиції, щоб нас сколихнути, привести до тями. Те, що він між нами — це факт. Він не помер, не самознищився, але його конкретні дії — маловідомі. Його смисл — повернутися, але коли він це зробить? Він мусить повернутися, аби потрясти, пробудити, сказати: «Я повернувся». Він не міг так швидко зробити висновків і прийняти рішення... Мусимо чекати.

Розмову вела
Оляна РУТА

НОВЕ ВИДАННЯ

СПОСІБ НЕБУТ- ТЯ...

У 2002 році вийшла книга «Етичне кіно: заборонена школа», впорядкована відомим кінознавцем Ларисою Брюховецькою. Статті знамих митців про кіно шістдесятих, оцінка явища. Нещодавно відбулася презентація нового видання. «Приховані фільми». Українське кіно 1990-х». Автор пані Брюховецька розглядає драматичний для українського кіно період, коли на зміну творчій несповоді прийшла економічна неволя...

Про українське кіно знають аксіому: воно радше мертве, ніж живе. Йдеться не про пересічного глядача, котрий, може, і не замислюється над таким поняттям «українське кіно». Цю аксіому вивчили люди більш-менш причетні до механізму «кіно». Інколи доходить до курйозів. Коли на російському міжнародному кінофестивалі, один із головних призів отримав український фільм, наші рідні представники «заспівали», що цього не може бути, тому що українське кіно мертве і т. д. Зрештою, у 1996 році вийшов навіть фільм «Прощай, кіно» Ізраїля Гольштейна. Показав мітингуючих українських кінематографістів. Виходили з транспарантами до Верховної Ради («Кінематографу — каюк: не уберіг його Тарноук»). За всіма звинуваннями, кинути на адресу влади, вчувалося: «От прийде добрий цар...» і кіностудія імені Довженка оживе, задише, пустить корінці й паго-ни... Посміявся Гольштейн...

«Чому суспільство ігнорує український кінематограф?», — запитує Лариса Брюховецька у своїй книзі «Приховані фільми». Було б зрозуміло, якби в Україні не було кіногалузі... Колись потужна махіна, тепер на ладан дихає. Люди, що там задіяні, борються за виживання. Фільми, що там народжуються, є мертвонародженими дітьми. Чому? Як спрацював механізм, що забезпечив майже миттєву ампутацію національного екрану від національного виробника? Кому це вигідно? Що робити далі? Питання зависають у повітрі... Можливо, спровокують полеміку. Але не це головне. Книга розвіяла сумніви щодо самого існування українського кіно сьогодні. Щоправда, автору можна закинути надмірну «толеранцію» відверто бездарних фільмів. Але кінопроцес дев'яностих наразі назвали. «Приховані фільми». У прокат вони не потрапили. Пересічний глядач їх не знає. Хтось із відомих режисерів сказав, що фільм, котрий не вийшов на широкий екран — це просто коробка з плівкою.

• **Сусанна ЧЕРНЕНКО**

РЕФЛЕКСІЇ

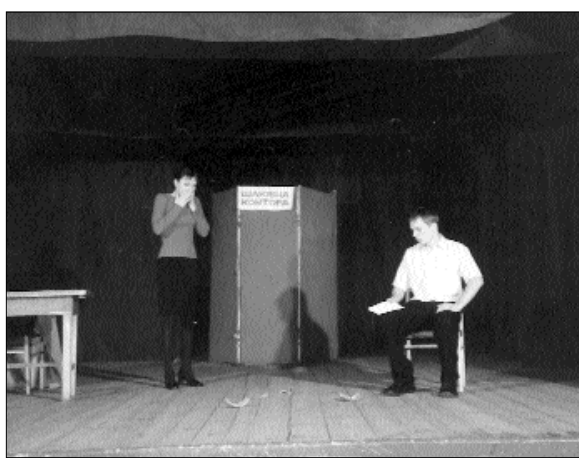
Зазираючи в історію нашого театру, з упевненістю можна сказати, що український драматичний професійний театр родом із «золотої плеяди». Вона заявила про себе наприкінці XIX сторіччя. Перші професійні театральні трупи пов'язані з іменем Лисенка, Старицького, Кропивницького, Карпенка-Карого, Заньковецької, Саксаганського та Садовського. Могутня плеяда увійшла до світової історії театру зі своєю драматургією. П'єси Івана Карпенка-Карого «Безталанна», «Наймичка», «Хазяїн», «Сава Чалий» — нічні класики. Іменем драматурга, режисера й артиста Карпенка-Карого названо Київський театральний інститут. І немає театру, де б не трудилася його вихованці.

Зазирнути ж за лаштунки театральної історії, однак, спонукала не ностальгія, а сьогоденна подія. Її зініціювали дві представниці культурно-мистецької сфери. Олена Леонтович, яка походить із давніх знаних українських родів культурної та політичної еліти Устимовичів-Леонтовичів. До речі, недавно на вулиці Грушевського, якраз навпроти

БЕЗ НОСТАЛЬГІЇ, АЛЕ З НАДІЄЮ

будинку Верховної Ради, встановлено меморіальну дошку її дядькові Володимиру Леонтовичу. Другою була професорка Алла Гладишева, котра веде 3-б акторський клас Київського державного театрального університету. Свого часу вона й сама пройшла школу в стінах закладу під духовним патронатом Івана Карпенка-Карого.

Пані Леонтович за фахом педагог-логопед. І 40 років виправляла вади мовлення у дошкільнят. Тривалий час із літературного потоку вона вибирала для перекладу оповідання та новели французьких письменників. Причому, тематично поєднані. Ті, де йшлося про незбагненні людські почуття — любов, милосердя, доброта, яка возвеличує людину та приимушує не лише оточуючих, а й її саму подивитися на себе новими зрячими очима серця. Книга її перекладів названа «Велична Жюльєна». За новелою Катрін Пейзан. Нині, коли звідусіль так звана «маскультура» або кіч, нахабно й навально нав'язує «солодкі пряники» для вимивання

мізків, свої тоталітарні поняття про мораль, почуття та цінності світу, твори, зібрані до збірки, — чистий вранішній промінчик сонця. Характерно — новели Андре Моруа, Моріса Дрюона, Ерве Базена та інших шляхетно й пластично переповідали українською мовою. Хіба вам не доводилося чути, ніби українська мова зжила себе й навіть у селах уже хочуть говорити «по-руськи»? Але киянка Олена Леонтович, генетичним відчуттям мелодики мови та культурою інтелекту, дуже доречно виправляє ці дефекти мислення.

Пані Гладишева, силою своїх учнів, озвучила новели та оповідання. У поставленій нею літературно-музичній композиції на сцену вийшли майбутні артисти наших театрів. На майданчиках, де вони грають, обрані ними разом із педагогом, контурні ролі, публіка їх сприймає добре. Професорка Алла Гладишева, представляючи композицію, сказала, що прочитала книгу за ніч і вирішила дати їй ще одне життя. І професійне сприйняття виявилось правдивим. Адже завдання драматургії, театру — розповідати своєю мовою

про людські пристрасті та почуття. Минають тисячоліття, змінюються покоління, вони ж незмінні. Інша справа — їх інтерпретація. Бо від величного до вульгарного — теж один крок. Однак, на щастя, завжди є та меншість, котра не робить його.

Власне, пристрасті та збочення соціуму, в якому треба робити вибір, досліджував через свою драматургію і Іван Карпенко-Карий із мистецької родини Тобілевичів. Доречно буде й сказати, що вистава першого українського драматичного театру з успіхом проходили не тільки в наших театрах. Їх гарно приймали в Москві та інших містах Росії. Бо справа не в мові, а в майстерності, проблематиці та режисурі. Тому п'єси Карпенка-Карого й актуальні сьогодні. Треба лише вірно ставити акценти. Отже, не минуло й сторіччя, як вони набули сучасних рис нашої ментальності. Студенти ж вийдуть на професійну сцену і почасті й від них залежатиме — «кого гратимемо»?

ВІДГУК ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

БРАВО, «СЛОВО ТВОРЦІ!

АМИ СЕРЦЯ
МОЖУ БУТИ БАЙДУЖИМ

Шановні творці “Слова Просвіти”! З великим задоволенням прочитав шістнадцяте число газети. Воно належить до ваших найкращих доробків. Матеріали під оглавою “Читацьке віче” — це справді живе й невмируще слово найкращих представників нашого народу, буяння думки, нестандартного мислення. А скільки знайомих імен зустріть на сторінках газети! Причому з різних регіонів України. Приємно, що кожен із авторів душею вболіває за кращу долю України, заступається за правду, бореться з несправедливістю.

Давно знайомий із письменником Борисом Ткаченком з Лебедина. Без перебільшення скажу, що він — гордість нашої нації. Такого патріота-борця ще треба пошукати. А він — ось, поруч. На жаль, цього ще не встигли усвідомити його земляки.

Не забуду, як, збираючи матеріал для своєї гостропубліцистичної книги на захист матінки-землі, він завітав до редакції районної газети. Було це в добу радянщини, коли все диктувала воля однієї партії. А про що ми тоді тільки не говорили! І про потоптування українського слова, і про необхідність збору живих свідчень про голодомор. Неначе дуб-велетень, сидів навпроти мене козацької статури Борис Ткаченко й довірливо розповідав про те, як він допомагав Іванові Гончару створити на Київщині музей старожитностей. Під недремним кадебістським оком відвіз туди мало не цілий КамАЗ безцінних реліквій.

Потім були зустрічі зі знатим хліборобом Семеном Антонцем, розмови про “безвідвалку” і схвальні відгуки про книгу від самого Федора Моргуна.

Через декілька років надійшла з Лебедина Ткачкова розвідка про голодомор. Читав її зі слюзами на очах, бо кожне слово ранило душу і краляло серце. І здогадувався, в яких муках народжувалася ця книга, що потім сколихнула багатьох. Хоч і видана вона незначним тиражем, однак помадрувала всією Україною. Недавно бачив її на розкладці у древньому

Львові. Та чи є вона в Харкові, Дніпропетровську, Черкасах? Владі такі книги не потрібні, тому вона ні копійки на їх видання не дасть. Шукай, пане Борисе, гроші сам, сади-виросшуй картопельку — вторгуєш потім щось, то, може, й на нову книгу розживешся. А влада на тебе, мабуть, і сьогодні вовком дивиться.

Прийшов недавно лист від лебединського просвітителя душ людських. І ось що він пише: “Задумав видати книгу “Лебедія” — історію нашого краю в часі від 1917 до середини 1943 року. Поїхав до видавців. У Харкові запросили 26 тисяч. Суми з’їхали на 18 тисяч. Аж тут трапився один киянин і сказав, що видасть книгу в Києві. Я погодився.”

Будемо вважати, що це щасливий кінець. Але коли настане він для українського книговидання в цілому?

...А стаття Бориса Ткаченка “Чи втопиться горе в морі гніву...” стала справжньою окрасою вашої газети. Переконалий, що під кожним рядком цієї сповіді готовий підписатися всяк суціль в Україні. Крім тих, звичайно, хто продовжує дерти останню шкуру зі свого народу, кому байдужа його доля. Отих “дядьків отечества чужого”, манкуртів та п’ятиколонників.

Так тримати, пане Борисе! Привернула увагу й публікація доброї знайомої з Полтави пані Ганни Дениско “Не зраджуйте себе, допоки світу...” Як і все, що пише талановита журналістка, вражає аргументованістю, глибиною роз-

фото Г.

робки теми. Судження Ганни Дениско актуальні для багатьох просвітянських організацій України.

...І ось тринадцята сторінка. І — “Несподівана радість” у прямому сенсі, хоча мова йде про відгук під таким заголовком вдови Григорія Тютюнника Олени Черненко-Тютюнник на книгу Миколи Босака “Планета Диканька”. Річ у тому, що автор книги — мій однокурсник і друг.

Приємно було прочитати схвальні слова про його гумористичне творіння. Хто із знайомих брав у мене почитати цю веселу книжечку — всі були в захопленні. Але скільки її вийшло? Курям на сміх — якись 500 примірників. І це на всьому Україні? Тому й не дивно, що в отій самій Диканьці вона є справжнім раритетом. А хтось ідесь галасує, що розбудовується Українська держава... В Києві, можливо, будів-

ничі хоча б для виду засукали рукави. А на отих хуторах побіля Диканьки... Кожному без слів усе зрозуміло.

Ще раз спасибі за чудовий номер, за газету в цілому.

• **Ярослав ПРОЦЬ**, член Національної спілки журналістів України

P.S. *Ледь не забув. Низький уклін письменнику Анатолієві Дімарову за його чудове оповідання в одному з останніх номерів вашої газети. У ньому вся наша історія. Сильно, талановито, правдиво. У захопленні родина, всі знайомі. З роси й води Вам, Майстре українського слова! І хай ваша вірна дружинонька денно іночно читає цікаві книжки та пише до шанованої поміж добрих людей газети. І в “Капітал” хай хоч зрідка заглядає. Знатиме, які ще економічні*

СПОСТЕРЕЖЕННЯ МАЙБУТНЬОГО

Ми, члени Новокаховського осередку Всеукраїнського товариства “Просвіта” радіємо, що середнаціонально-патріотичних видань помітне місце посідає газета “Слово Просвіти”. Ми висловлюємо своє задоволення, що серед авторів публікацій є такі люди, як завідувач кафедри слов’янської філології Київського державного міжнародного університету Іван Юшук. Його стаття “Світовий досвід у мовному питанні” дає сподівання, що й Україна зможе подолати всі перешкоди в утвердженні української мови як державної й усвідомлення її як рідної. Та зусиль нам для цього треба докласти набагато більше, ніж названим у статті народам.

І коли частина українського народу видавала вже із себе раба, то керманічі всіх рангів нерідко перетворюються в слухняне знаряддя тих, хто впродовж століть пригноблював нас. Хто хоч раз почув якусь рішучу ноту протесту з боку хоч одного нашого уряду тоді, коли припиняється гідність народу чи здійснюється пряме втручання в наші внутрішні справи з боку представників сусідніх держав? Нам дають вказівки: з ким нам дружити, яку мову утверджувати державною, нас за-

кидають іншомовною літературою, прищеплюють низькопробні культури, а ми мовчимо. Для чого ж у кожного народу є свій президент, свій уряд? Очевидно, для того, щоб народ цей захищати. Нас високорангові чиновники не захищають.

А коли в народі такі морально нестійкі керівники, а тиск на них продовжується шалений, то цей народ не може зробити рішучий стрибок у відродження своєї духовності. Потрібно делегувати у владні структури тільки морально стійких патріотів України. Віримо в те, що в найближчому майбутньому народ наш це зробить.

Ми вдячні долі, що вона дарує українському народові видатних громадських діячів. Коли в урядових структурах таких не густо, то в громадській діяльності їх ціле сузір’я. Серед них Павло Михайлович Мовчан. Ми вдячні йому за турботу в справі відродження наших традицій, національної культури, української мови. Відповіді на його депутатські запити наповнюють наші серця надією.

Відповіді шановному депутатові, які надруковані в ч. 17 “Слова Просвіти” під заголовком “З перших вуст”, повинні

викликати тільки радість. Та викликати її ці відповіді можуть у тих, хто живе поза межами суворорі дійсності, в якій відбуваються українські перетворення. Безумовно, зрушення є. Але задовольнити патріотів України вони не можуть. Якщо нерідко ще порадіє українська душа, ввімкнувши перший канал нашого радіо, то телевізор у більшості випадків вмикає не хочеться. Передачі не тільки не звучать українською мовою, але й не дихають українським змістом. Тому реальний показник мовлення українською мовою (87–91 %) для нас є дуже сумнівним. Викликає недовіру твердження, що в вищих навчальних закладах І і II рівнів акредитації 90 % студентів навчаються українською мовою. Навіть цифра 87 % нам здається дуже перебільшеною. Адже вищі й середні спеціальні навчальні заклади є і в нашому місті. Більшість із них ніяк не зберуться з силами перейти на викладання українською мовою. Ми з цього приводу написали один, а потім, повторно, другий листи до міністра освіти й науки п. Кременя. Бо що ж воно виходить? Ми з таким трудом добиваємося переходу се-

редніх загальноосвітніх шкіл на викладання українською мовою, а закінчивши школу, учень не може знайти вищого або середнього спеціального закладу, де можна продовжити навчання українською мовою. До речі, пан міністр нам не відповідає, хоч хто-хто, а його Міністерство повинно не тільки виявляти зацікавленість в утвердженні української мови як державної, але й діяти згідно з Конституцією і законодавством. Ці питання ми плануємо піднімати й на засіданнях комісії при міськвиконкомі з мовних питань, яка за нашим наполяганням відновила свою роботу в новому складі. Про успіхи в її роботі писати ще рано...

Очевидно, високі показники переходу на викладання українською (73,5 % учнів, які навчаються українською мовою; 80,3 % шкіл) заколисують керівників високих рангів. А чому в окремі українські школи набираються класи з російською мовою навчання, чому фізкультура, початкова військова підготовка викладаються російською мовою — вони ні з кого не питають.

• **Гнат БІЖИК**, м. Нова Каховка

ЧИ МОЖНА ЗАСПОКОЮВАТИСЬ?

Зі “Словом Просвіти” свого часу познайомився, придбавши в кіоску “Періодика”, коли тижневик був ще в меншому обсязі і, здається, з програмою TV. (Один-єдиний раз випадково потрапила газета до Умані і, мабуть, в 2-3 примірниках...) Слухаючи якось по радіо передачу А. Погрібного “Якби ми вчилися так, як треба...”, довідався про покращення Вашого видання. Тому з жовтня минулого року почав передплатувати “Слово Просвіти” й не жалкую.

Щиро вдячний Вам, що написали про мене в замітці “Добра книга на зв’язку”, яку надіслали просвітня Чернігівщини в число 15 від 9-15 квітня.

Трохи про себе: 54 роки. Жонатий, є син Андрій 25 років. Я і дружина — пенсіонери-інваліди. Більшість пенсії йде на ліки та сяке-такі існування в нинішніх нелегких умовах. Не так давно знову перебував на лікуванні в кардіологічному відділенні міської лікарні. Інколи мені здається, а може воно так і є, що оте підлікування — тільки горе грошам.

Свого буття не уявляю без газет і книжок. Хоч би як не було сутужно, ще й жінка не розділяє моїх поглядів, але щомісячно, з одержанням пенсії, передплатую Ваш тижневик, інші патріотичні газети та журнал “Кур’єр Кривбасу”. Добре, що хоч син Андрій трішки співчуває і читає...

“Слово Просвіти” прочитую з кульковою ручкою в руці від першої до останньої сторінки. Найбільш подобаються все ж матеріали сторінок “Мова єдина”, “Книжкова полиця”, “Родовід”, “Про-читання”, “З блокнота письменника”, “Інформаційний простір”, “Абетка відомих імен”, “Люди про людей”, “Національний продукт”, “Політика”, “Моя незалежність”, “Прототиби поруч”, “Рідний край”, “Шевченкіана”... Що стосується авторських публікацій, то тут уподобання мої такі: Любова Голота, Євген Голибард, Леся Самійленко, Павло Мовчан, Михайло Іщенко, Віталій Карпенко, Степан Наливайко, Іван Шпиталь, Світлана Орел.

Стосовно того, чого не вистачає в газеті, то це лише трохи гостроти та перчистості, особливо політичним матеріалам...

В уманських кіосках “Періодика” більше російськомовних і російських видань, що в Україні. З патріотичних газет привозять декілька примірників “України молоді” і “Сільських вістей”, та й те лише у двох кіосках із 12-ти...

Як інколи важко переконати навіть звичайну людину чи товариша в своїй позиції... Ну скільки часу вже нас, українців, зросійщують, нав’язують свої звичаї, думки, принижують, показують свою гордовитість, агресивність і гордування, плюють нам у душу...

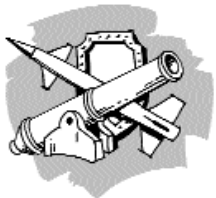
Упродовж року кілька разів перебуваючи в палаті кардіологічної лікарні, зустрічаюся з різними людьми. І от тут бачиш і чуєш, наскільки ми різні. Оженившись на українці, той-таки москаль за 30-40 років не навчився розмовляти по-нашому й головне — розуміти нашу вільнолюбиву душу. Деякі називали мене націоналістом, були й такі, що співчували й підтримували, але дехто й відмовчувався. Зустрічалися і демагоги, яких ні переслухати, ні переконати неможливо.

В Умані з минулого року йде певне “окабелювання” російським TV. А на UKX працює “АвтоFM”. Мала ще транслюватися “Довіра”, але декому не подобається, що вона ретранслює радіо “Свободу”, де говорять правду про події в Україні та світі. Для багатьох це чистий ковток свіжого повітря. Слухаємо сесію, нервуємось, хоч лікарі й не рекомендують цього хворим на серце. Мовляв покращення, як в країні, так і в здоров’ї, те слухання не принесе й нічого доброго не дасть. Подібне чує від дружини й від деяких знайомих.

Але не можу я таким бути: спокійним і байдужим, не можу — і все тут...

• **Валерій НАГАЄВСЬКИЙ**, м. Умань, Черкащина

P.S. *У відділі передплати довідався, що в Умані лише четверо людей передплатили “Слово Просвіти”. І це на місто, де мешкають понад 100 тисяч!*

Сьогодні Збройні Сили України не можуть поспаржитися на недостатню увагу ЗМІ щодо висвітлення своїх проблем та негараздів. З одного боку це радує, бо є свідченням убогості суспільства за своїх захисників, з іншого — недоброчинність деяких журналістських кіл перетворює у свідомості пересічних громадян власні Збройні Сили на джерело небезпеки для свого народу. Це призводить до пошуків “винних” і відволікає від нагальної потреби сьогодення — встановлення гармонійних військово-цивільних стосунків у державі. Про те, що це питання є актуальним, неодноразово заявляли обидві зацікавлені сторони. Мова йде про цивільний контроль над армією. Стверджувати, що його взагалі немає, було б невірною. Як зазначає Міністр оборони України генерал армії В. П. Шкідченко: “Зараз доречно говорити не про встановлення цивільного контролю, а про його удосконалення. Хто може сказати, що цивільного контролю немає? Адже всі принципові рішення в плані будівництва ЗСУ доповідаються Президенту України, аналізуються як в Адміністрації Президента, так і в наукових закладах та інших органах, що залучаються до цього процесу. Фактично вся життєдіяльність війська регламентована постановами й розпорядженнями Кабінету Міністрів. Усі основні питання регулюються законами, прийнятими Верховною Радою України”. Ще категоричніше нас запевняє в цьому його попередник, народний депутат Верховної Ради України О. І. Кузьмук: “Система цивільного контролю над армією у нас уже створена. І достатньо жорстка... Тобто цивільний контроль існує”. Але існуюча у світі загальновизнана модель цивільно-військових відносин передбачає не тільки контроль над усією військовою сферою, а й чіткий механізм відповідальності держави за стан оборонної сфери. Тільки функціонування схеми “є цивільний контроль — повинна бути цивільна відповідальність” забезпечить ті самі гармонійні військово-цивільні відносини, які й повинні бути в правовій демократичній державі.

З питаннями щодо цієї проблеми ми звернулися до заступника керівника Головного управління з питань внутрішньої політики Адміністрації Президента України Петра Володимирівича МИРОНЕНКА.

— **Петре Володимирівичу, в якому стані перебуває розробка Закону щодо цивільного контролю над військовою сферою в Україні?**

— Проект Закону України “Про демократичний цивільний контроль за військовими формуваннями та пра-

ДОВІДКА

МИРОНЕНКО ПЕТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ

Народився 10 липня 1951 року в селі Петрівці Слов'янського району Донецької області, українець. Громадянин України з жовтня 1992 року. Освіта: Ленінградське вище військово-політичне училище військ протиповітряної оборони та Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, філософський факультет відділення політології (з відзнакою).

1969-1983 р.р. — служба в Збройних Силах СРСР. 1983-1994 р.р. — інженер, старший інженер, провідний інженер, помічник директора Науково-дослідного інституту нафти та газу, керівник науково-дослідного підрозділу Далекосхідної морської експедиції, віце-мер із соціальних питань міста Оха Сахалінської області.

З 1994 року в Україні. 1994-1997 р.р. — старший науковий співробітник, керівник інформаційно-аналітичної групи Науково-дослідного центру Міністерства оборони України. 1997-2000 р.р. — головний консультант Управління внутрішньої політики Адміністрації Президента України.

2000-2003 р.р. — заступник начальника Головного управління виховної роботи Міністерства оборони України. З 25 лютого 2003 року — заступник Керівника Головного управління з питань внутрішньої політики Адміністрації Президента України. Одружений. Дружина — Ганна Іванівна, два сини — Віталій та Сергій,

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

ПРОГНОЗ НА ЗАВТРА

“І від того, яке ставлення до Збройних Сил та інших військових формувань України буде з боку політиків і громадян, таким буде наше рідне і бідне, на жаль, на сьогодні, військо...”

воохоронними органами” пройшов перше читання у Верховній Раді України, і є надія, що восени буде прийнятий. У проекті зазначеного Закону чітко виписані права та обов'язки суб'єктів цивільного контролю, до яких належать: Верховна Рада України, Президент України, Рада національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві самоврядування, органи місцевого врядування, громадські організації та громадяни України, редакції засобів масової інформації.

У проекті є позитивні моменти для нашого суспільства, є і недоліки. Але в цілому це крок уперед, і з Законом, який буде прийнято, країні слід прожити декілька років, налагодити саму систему цивільного контролю.

— **У матеріалах свого журнального виступу Ви зробили акцент на політичній складовій управління й контролю над Збройними Силами та іншими військовими формуваннями та послали на досвід Німеччини в цьому питанні. Але ж військовослужбовці Бундесверу є членами політичних партій. Як Ви ставитесь до відповідних коректив у нашому законодавстві щодо цих питань? Мова йде про надання військовослужбовцям Збройних Сил України певних політичних прав.**

— Збройні Сили та інші військові формування України є інститутами політичної

влади держави, й тому Ви звернули увагу, що акцент зроблено саме на політичній складовій управління й контролю. Стосовно досвіду інших країн щодо цивільного контролю, то, звичайно, при розробці теми будь-якого дослідження слід враховувати позитивний досвід цивільзованих держав. Чому саме Німеччина? На мій погляд, система контролю над військовими формуваннями з боку суспільства в цій країні більш досконала, та й сама модель державного управління є такою, що нам слід багато чого перейняти. Німеччина пройшла нелегкий шлях до демократичного суспільства та парламентсько-президентської форми правління. Після Другої світової війни в Німеччині не було власних збройних сил до 1955 року, й країна мала можливість створити військове формування — Бундесвер — на новій ідеології, позбутися націоналістського минулого.

Нам історія такого шансу не дала. Збройні Сили України формувалися на базі угруповання радянських військ, яке налічувало 906 536 осіб, у тому числі 726 536 військовослужбовців та 180 000 службовців. Процес реформування триває і досі.

Упевнений, що впровадження цивільного контролю дасть можливість суспільству активно впливати на військові формування, де проходять службу сини України.

Тепер щодо участі військовослужбовців у політичному житті країни. Об-

Фот. Т. Карпінської

меження певні є. Але вони незначні. Військовослужбовці мають право голосувати чи балотуватися як кандидати від політичних партій, хоча членами партій відповідно до Закону України “Про Збройні Сили України” не мають права бути. Це обмеження з роками буде знято. На сьогодні, при наявності в країні понад 100 політичних партій і рухів, це питання в законодавчому плані ставити, на мій погляд, передчасно.

Щодо профспілки військовослужбовців. У деяких військових формуваннях практика участі військовослужбовців у профспілках уже існує. У Збройних Силах напруження щодо створення профспілкової організації є. Проблема в часі й волі, яку мають виявити самі військовослужбовці.

— **Розкажіть, будь ласка, про створення інституту Уповноваженого Президента України по Збройних Силах.**

— Ідея створення інституту Уповноваженого Президента України по Збройних Силах уперше була оприлюднена в газеті “Народна армія” від 6 листопада 2001 р. за авторством В. Ф. Баранівського, П. В. Мироненка, С. М. Постнікова.

При президентсько-парламентській формі правління,

коли Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, інститут уповноваженого міг би виконувати такі функції: представляти інтереси Президента України, тобто державної політики, у Збройних Силах і в органах влади; впливати на ситуацію щодо дотримання законодавства України з питань захисту прав військовослужбовців, що на сьогодні є великою проблемою.

Частково ця ідея втілена з введенням Державного Секретаря Міністерства оборони України. Хоча при цьому слід зазначити, що фактичні його обов'язки і права значно відрізняються від тих, які виписані в Указі Президента України про введення інституту державних секретарів.

— **Ваш прогноз щодо реакції військового керівництва Міністерства оборони України, широких армійських кіл до поширення цивільного контро-**

— Це не просте питання. На посаду заступника начальника Головного управління виховної роботи Міністерства оборони України я був призначений із посади головного консультанта Головного управління внутрішньої політики Адміністрації Президента України. Це сприяло мені в становленні, оскільки проблеми, які розв'язуються в армійському середовищі, я деякою мірою знав. Стояло завдання адаптувати цивільну особу такого рангу у військову систему взагалі. Вимоги перед собою я ставив досить високі, і плани були великі. Чи все вдалося? Значною мірою, так. І в цьому у вдачній колективі Головного управління виховної роботи за підтримку.

Зокрема, було підтримано ідею створення Департаменту гуманітарного й соціального розвитку Міністерства оборони України на базі Головного управління виховної роботи. Це був не простий процес. Але сам хід подій у суспільстві й у Збройних Силах примусив до змін. Не вдалося створити цілісний гуманітарний комплекс (управління, освіта, наука). Хоча в цьому напрямі зрушення є. Але не завжди позитивні. Великою втратою і ще більшим прорахунком керівництва Міністерства оборони України, яке, на жаль, не оцінило роль гуманітарної складової, можуть стати рішення стосовно Науково-дослідного центру (гуманітарних проблем Збройних Сил України і Військового гуманітарного інституту).

— **Якою Ви бачите модель цивільного контролю над Збройними Силами України, враховуючи реалії сьогодення?**

— Якщо спростено, то модель бачу у вигляді дороги з двостороннім рухом. Держава чітко визначає завдання військовим формуванням, забезпечує їх всім необхідним, а військові формування, у свою чергу, повною мірою виконують Закон “Про демократичний цивільний контроль за військовими формуваннями та правоохоронними органами”.

Бажаю моїм рідним Збройними Силам, які дали мені можливість набутися великого життєвого досвіду, бути в нашому суспільстві рівноправним учасником дорожнього руху “Держава — Збройні Сили”.

У сучасному розумінні цивільний контроль надає можливість громадянам держави контролювати використання ресурсів, які витрачаються на оборону держави та здійснювати подальше вдосконалення функціонування цієї силової структури в межах суспільства. Сподіваємося, що з прийняттям Закону “Про демократичний цивільний контроль за військовими формуваннями та правоохоронними органами” Україна зможе досягти світових зразків у цьому питанні.

● Людмила ШПИТЯК, Лариса ТРОЦЬКО

НЕ МОЖУ МОВЧАТИ

СЕСІЯ ОЧИ-МА ВИБОРЦЯ

Розпочнемо свої роздуми з кінця лютневої сесії Гладківської сільської ради Голопристанського району Херсонської області, тобто, коли сільський голова Ганна Батинська, з притаманною їй учительською скромністю, попросила депутатів сумлінно виконувати свої обов'язки, а саме: приймати виборців згідно із затвердженим графіком.

Як виборцю, вперше присутньому на засіданні сесії сільської ради, мені незрозуміло, як це депутат міг одночасно оформляти цілий пакет документів і писати заяву із запевненням про своє палке бажання працювати чесно й добросовісно: його ж ніхто силоміць у депутати не тягнув.

Отож майже шість годин без перерви, бо на сесію винесли аж... двадцять питань, мав можливість спостерігати за цією депутатською працею.

Я був доповідачем із питань перейменування вулиць села та відзначення сімдесятих роковин голодомору в Україні. Прозвучала заява п. Миколи Робейка, що облаштовувати поховання селян 1932—1933 років у селі — це зайвий клопіт для депутатів і нікому він не потрібний, та й документального підтвердження немає, що поховані вмерли від голоду (ніби тоді комусь видавали письмові посвідчення про причини смерті!). А свідчення очевидців для нього нічого не варті, й люди, які займаються цим, спекують на горі інших і заробляють собі “дешевий” авторитет, бо ця тема всім уже набилася оскому. Я дивився в очі цій людині, й дуже страшно стало за неї, за себе, за депутатів, бо ж у цих очах було видно, як кажуть, потилицю. У проекті рішення пропонувалося депутатам спочатку провести соціологічне опитування у своїх округах про доцільність перейменування назв вулиць Леніна та Октябрської та узаконення поховань жертв голоду — генциду 33-го року в Гладківці, знайдених волонтерами місцевого осередку Асоціації дослідників голодів в Україні. Про них є свідчення в брошурі “Келегейський морг”, виданої в 1995 році “Просвітою”.

— А ви повернете людям затрати на переоформлення вулиць? — запитує член виконкому сільської ради та керівник господарства “Роксолана” Віра Хархардіна.

— Ні, — відповідаю, — не відшкодую. А сам подумав: а якби ви, як правонаступниця КСП ім. Гагаріна, повернули людям кошти по майнових сертифікатах і виплатили борги по заробітній платі без судових позовів, то не знадобилася б ніяка допомога.

Добре, коли молода людина, послухавшись здорового глузду працівників центру зайнятості, піде вчитися необхідних для держави професій, а багато ж ідуть легшим шляхом: половина молоді села вирушить до міста шукати роботу, половина — у в'язницю.

У бюджеті сільської ради передбачили посаду працівника з молоддю, запропонувавши йому половину заробітної плати; але ж ця молодь повинна жити в селі, де працювати, а не байдкувати. Може, потрібний не черговий службовець, а **науково обгрунтована система розвитку села на рівні держави**, бо ж на рівні села ці питання не вирішуються, але саме життя якраз і розпочинається з села. І головне — **потрібні важелі для реалізації дієздатної системи реального самоврядування**.

Життя є переплетінням багатьох проблем, інтересів, але основою його та головним стрижнем є наша духовність як рушійна сила громади. Не випадково сказано, що “спочатку було Слово” і “не хлібом єдиним живе людина”.

Відсутність духовності й виховує нас такими, а через нас і владу, представлену депутатами, яку ми гудимо та звинувачуємо в усіх своїх негараздах та бідах, не зробивши нічого для того, щоб якось виправити становище

•

Федір МОРОЗЮК,
голова Голопристанської організації

ЗБЕРЕГТИ НАЦІОНАЛЬНУ СВАТИНЮ!

Черговий вияв залякувальної активності продемонструвала Українська православна церква Московського патріархату, яка виступила перед державними органами з клопотанням про передачу їй споруд Почаївської Свято-Успенської лаври у власність чоловічого монастиря УПЦ МП.

Почаївська лавра розташована в Тернопільській області, але справедливо вважається національною святинею всього українського народу. Як доводять науковці, вона була заснована близько 872 року учнями слов'янських просвітителів Кирила та Мефодія, і впродовж майже тисячоліття — до XIX ст. — підтримувала в нашому народі національну свідомість, етнічні традиції та звичаї. З нею пов'язана діяльність таких видатних письменників і діячів вітчизняного православ'я, як

МОВА ВЛАДИ

Нещодавно відбулися відкриті парламентські слухання “Про функціонування української мови в Україні”. Були вони досить конструктивними, науково-обгрунтованими, навіть емоційними.

Здавалося, що гарант Конституції — Леонід Кучма, почувши учасників слухань, зразу відправить у відпустку на три місяці (чи й на шість місяців, враховуючи їх здібності) панів Азарова, Смірнова та ще кількох міністрів і народних депутатів України для вивчення державної української мови.

Та вже через кілька днів після парламентських слухань “наш Президент” під час поїздки на Харківщину, тобто ближче до кордону (демаркація якого невідомо коли відбудеться) з північним сусідом, сам забув, що в Україні, згідно з Конституцією, функціонує одна державна українська мова.

На догоду своєму кумиру — “старшому брату” Президенту РФ пану В. Путіну — Л. Кучма неодноразово переходив із державної мови на “єдиний общепонятний”...

Щодо “українського буржуазного націоналіста”, то так мене називали за спілкування українською мовою в шістдесятих роках минулого століття в м. Горлів-

Клим Смолятич, Іов Почаївський, Іван Вишенський, Кирило Транквіліон та багато інших.

Століттями монастир славився церковним будівництвом, різьбою та малярством, досягненнями в книгодрукуванні, церковній атрибутиці та розспівах. Ще з XVII ст. там зберігаються Чудотворна ікона Божої Матері, нетлінні мощі святого Іова та інші національні святині — символи соборності українського народу, до яких у всі часи линули парафіяни та прочани, в тому числі сумчани. Увесь цей час Почаївська лавра не мала нічого спільного з Московською церквою, її візантизмом, догматизмом і віронетерпимістю.

Проте колонізаторів зі сходу завжди вабив монастир як басіон християнства на західних рубежах України, котрий вони прагнули перетворити на осередок московського шовінізму

й русифікації. Тому в 1831 р. за підтримку ченцями польського повстання проти царизму Лавра була насильницьки підпорядкована Москві. З того часу ми не знаходимо **жодного** (!) прикладу, щоб Лавра стояла в обороні самобутності українського народу. Навпаки, московські ігумени не допускали поширення національних ідей та поглядів у душі Київського християнства, забороняли служіння українською мовою, викорінювали прадавні традиції українського православ'я.

Ми й сьогодні бачимо, що діячі Московської церкви збурюють релігійне протистояння в суспільстві, ображають почуття віруючих інших конфесій, стверджують у державі дух нетерпимості. У храмах УПЦ МП можна побачити протизаконно вивішені “дацибао” як свідчення нетерпимості войовничої церкви.

ГАРАНТ І КОНСТИТУЦІЯ

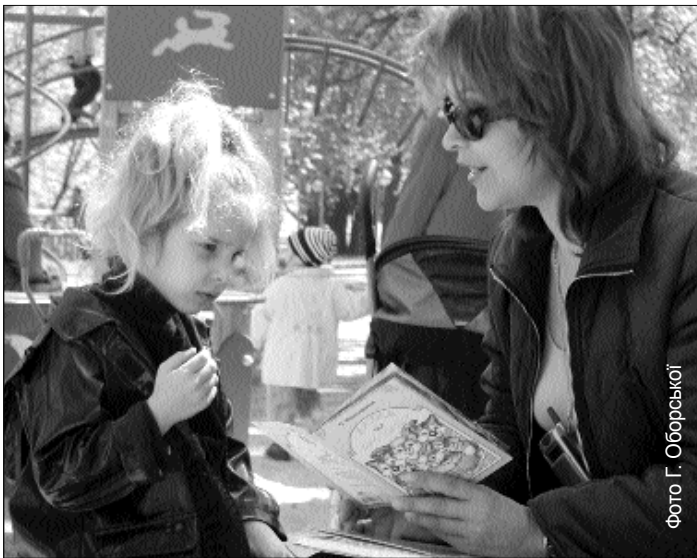

фото Г. Оборської

Треба вчитися рідної мови, доню!

ка Донецької області, куди мене направили на роботу по закінченні Львівської політехніки.

Довго тоді тягали мене по люксах донецьких готелів на допити до високоповажних столичних кадебістських функціонерів (“гніздилися” завжди в готельних люксах).

Отже, люди добрі, марні наші надії на парламентські слухання, якщо не запанує в нашій країні демократичний розподіл владних структур і влада не стане українською.

• **Володимир ДВОРЖАК**,
ветеран війни та праці, м.Рівне

ПІРРОВУ ПЕРЕМОГУ СВАТКУЮТЬ ЛИШЕ НЕВІГЛАСИ

Коли московські окупанти відступили в 1941 році, в селі Харківців, що на Полтавщині, хліб на полях був зібраний, але за рік тяжкої праці лакеї Москви не видали на трудодні колгоспникам жодного кілограма збіжжя. Вивезли на схід навіть насінний фонд, а що не встигли вивезти, то спалили на елеваторах. Один млин був у районі, й той спалили, щоб хохли гинули від голоду під час німецької окупації. Але за два роки німецької окупації ніхто з голоду не помер, бо його не було. Навпаки, восени 1942 р. окупаційна влада Німеччини видала на трудодні таку кількість збіжжя колгоспникам, яку видавали московські окупанти за 10 років разом узятих. Навіть відступаючи з нашого району в вересні 1943 року, окупаційна влада Німеччини видала на трудодні багато пшениці та інших культур, а коли вступили “освободітелі”, то ходили по хатах і відбирали збіжжя, та ще й кричали: “Хліб нужен фронту, петлюровская сволочь!”

У вересні 1943 року німецькі окупанти відступили за Дніпро, і

тільки-но “советськіє освободітелі” зайняли наше село Харківці, то негайно польовий військкомат провів тотальну мобілізацію чоловіків віком від 17 до 55 років. Придатність до військової служби визначали фельдшери за принципом: руки, очі є — “годен”. Так ось 350 моїх односельців погнали до Дніпра — за 150 км, а тоді без артпідготовки, без штурмової авіації (як це належить), не вишколених, у цивільному одязі (тому їх називали “піджаками”) наказали форсувати Дніпро. Ззаду їх підганяли “заградотрядовці”, які відступаючих та поранених стріляли. Тільки один повернувся з того побоїща — вже калікою і розповідав, як заградотрядівці пострілами в голову добивали поранених... А вже потім, коли підійшли вишколені військові частини, на німецькі укріплення посилалися снаряди, були змонтовані понтонні мости для переправи через Дніпро.

Для того, щоб українцям святкувати 9-е травня як день Перемоги, потрібно з'ясувати: чи була Україна переможцем у тій війні, і чи закінчилася вона

для українців у 1945 році? Російська імперія під назвою СРСР прихопила собі шмат німецької та японської території (яку спалюжила до невпізнання), а Україну обципала: Польщу “дарувала” Холмщину, Підляшшя, Надсяння (де споконвіку жили українці), зініціювала депортацію мільйона українців до Сибіру, а Придністров'я дарувала Молдові, так само, як Берестейщину — Білорусі.

І ще одна суттєва відмінність німецьких окупантів од російських: під час німецької окупації нашого району не було жодного випадку, щоб німецький солдат зґвалтував українку, а російські окупанти ґвалтували навіть неповнолітніх дівчаток. А коли моя сусідка поскаржилася комендантові за зґвалтування її 12-річної доньки, він просичав: “Как смееш клеветать на советского офицера!” Ось такі були “освободітелі-словяне”.

До того ж для українців війна в 1945 році не закінчилася. Ще 5 років погано озброєні вояки Української Повстанської Армії (УПА) боролися за звільнення

РЕЦИДИВИ НЕТЕРПИМОСТІ

Тож чи відповідатиме Почаївська лавра засадам правової держави, коли вона стане твердиною послідовної віронетерпимості Московського патріархату?!

Ось чому кожному свідомому громадянину нашої держави зрозуміле справедливе обурення мільйонів віруючих, які не хочуть, щоб власністю саме іноземних панів (у рясах і без них) ставали не тільки наші заводи, фабрики та трубопроводи, але й наші духовні святині, зрештою — наші душі. Ці святині мають залишатися власністю українського народу, а не Московської церкви. А опікуватися цими святинями довіримо церкві, яка стоятиме на патріотичних засадах, пропагуватиме віротерпимість, гуманізм і миролюбність.

• **Іван МОЗГОВИЙ**,
доктор філософських наук, професор, голова Сумської міської організації ВУТ “Просвіта”

ВІДПУННЯ ТЕМИ

СКУШТУВАВ ЛИХА НА УРАЛІ

У числі 10 “Слова Просвіти” прочитав про презентацію книжки “Нескорена берегиня” — видання Світової Федерації Українських Жіночих організацій. Я теж скуштував лиха на Уралі в Івдельській, куди мене, учня 9-го класу середньої школи № 95 міста Дніпропетровська, в 1941 році відвезли на “перевоспитание”, а “виховували” 6 років...

Але це, слава Богу, в минулому. А щоб це минуле завжди було перед очима, прошу Вас повідомити мені адресу, за якою можна придбати цю книжку. Звичайно, я в Дніпропетровську про таку книгу і мріяти не міг би.

Микола НОСЕНКО,
м. Дніпропетровськ

ВІД РЕДАКЦІЇ: Книгу “Нескорена берегиня. Жертви московсько-комуністичного терору” можна замовити у видавництві “Літературна агенція “Піраміда”: 79006, Україна, Львів, вул. Стефаніка, 11, тел. 0322-725062, електронна адреса — piramida@utel.net.ua.

Книга містить величезний документальний матеріал про героїчні долі 115 вірних дочок України.

ПРОТЕСТ

українського народу з московського рабства проти озброєної до зубів московської орди, а їх, патріотів України, українська влада не визнає навіть воюючою стороною, бо влада в нас промосковська, колаборантська.

...Восени 1944 року нас, 17-річних українців, мобілізували до “радянського” війська й направили до військової школи. Всі ми були українцями з Полтавської та Київської областей, але коли ми розмовляли українською, то лейтенант Мешков, сатаніючий від люті, кричав: “Не панімаю! Гаваріте па-руски, хохли немітия!” То чому ж ми повинні вважати Другу світову війну Вітчизняною, коли нам, на своїй землі, московські окупанти забороняли розмовляти рідною мовою? Святкують 9 травня — нашу ганьбу — тільки духовні кастрати, про яких Т. Шевченко писав: “Раби, підніжки, грязь Москви...”

• **Василь СЕНЧИЛО**,
пенсіонер, м. Горлівка
Донецької обл.

“СЛОН ДОВГО ЧУХАЄТЬСЯ ПЕРЕД ПОЛЬОТОМ”

— Я пам'ятаю перший фестиваль “Червона рута” і Вас на фестивалі. Всі були переконані, що завтра чи післязавтра українська поп-музика звучатиме на всіх широтах. Тим часом вона не дуже потужно звучить на рідних теренах. Чому так сталося?

— Є відчуття гойдалки — спочатку в один бік, потім у другий. Була загальна ейфорія — як не за місяць, то за рік-два станемо Європою, все зміниться. І в Донецьку будуть українські пісні співати. А потім закон гойдалки спрацював у інший бік — настали депресія і розчарування. До речі, то було в українців у всьому світі — різка зневіра після ейфорії. Тепер гойдалка зупинилася — золота, чи псевдозолота середина, коли розумієш, що, мабуть, так і мало бути. Зміни відбуваються не так швидко, особливо з українцями. Це, взагалі то, традиційно-консервативна нація, треба багато часу, аби щось змінилося. Але є надія.

Пригадую, я був делегатом І з'їзду Руху, теж була загальна ейфорія: багато гостей, усі вставали, співали, прапорами махали. Але пам'ятаєте, наприкінці 80-х Україна знову запізнювалася — скрізь уже починалася демократія, а в нас ще був Щербицький, усі чулися — як воно буде? Один делегат із Кавказу тоді розповів анекдот про літаючих слонів. Тобто — слони взагалі не літають, але вже як полетять... І Україна — такий собі літаючий слон, дуже важкий на підйом, але коли нарешті це вдасться... Я сподіваюся, що зараз іде процес “чухання” і підйому — для другого стрибка слона в політ.

— Ви активно гастролювали наприкінці 80-х — на початку 90-х, а потім про Вас довго нічого не чули.

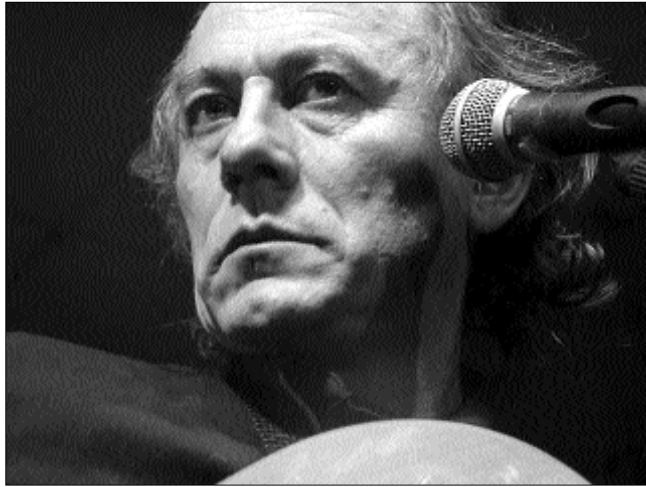
— Так вийшло, що я досить довго тоді перебував за кордоном. Поки дружина ще працювала в Торонто, зрозуміло, що і залишався там. Хоч ніколи назавжди туди не виїжджав, раз на кілька місяців приїжджав до України, щоб продовжити якісь свої справи. Врешті, й мені була потрібна певна пауза після руху гойдалки — перед тим був театр “Не журись!”, ми мали ефектні на той час вистави. Потім відчув, що настав час зупинитися, переосмислити й шукати нові шляхи. “Не журись!” утворилися спонтанно і стихійно, за рік зробили шість різних програм, ми відчували, що наш час — саме тоді. Так само стихійно наша активність пішла на спад. Хтось із “Не журись!” обрав свій власний шлях — як Тарас Чубай, що створив “Плач Єремії”. Зараз “Не журись!” існує, але вже, так би мовити, спокійніше, не так активно, як раніше.

— Героїня першої “Червоної рути” Віка Врядій зараз в Америці. Ви теж мали можливість залишитися за океаном.

— Якщо чесно, в мене взагалі немає спокуси довго затримуватися на одному місці — можливо, в мене така циганська натура, до того ж, я Близнюк за гороскопом. Мені важко залишатися довго в одній точці простору — інакше буде депресивний стан. Ідеально для мене — подорожувати світом. Раніше такої можливості не мав, тепер надолужую.

Щоб українського артиста слухали на Заході, треба провести величезну роботу. Там безліч місцевих артистів, більшість із яких — безробітні й теж мріють кудись вирватися, щоб їх почули. Тож гостям прорватися дуже важко. Та сама Віка — скільки вона старалася, навіть англійською співала...

— Ви з Вікою спілкуєтеся?

ВІКТОР МОРОЗОВ, ЯКИЙ ЖИВЕ У ТРЬОХ МІСТАХ І НЕ ЖУРИТЬСЯ

Він належить до артистів, чия популярність, даруйте за банальність — поза часом. Так само оригінальний, філософський та іронічний сьогодні, як і 10-15 (коли всі знали гурт “Арніка” шанували нарівні зі “Смерічкою”).

Недавно Морозов зробив спільний проєкт із “Мертвим півнем” — компакт-диск “Афродизіяки”, цю ж назву мав знову ж таки спільний концерт на столичній сцені. Хоч у Києві, як, врешті, і деінде, пан Віктор надовго не затримується, зупиняючись то у Львові (там родина), іноді в Кременці (там народився), або в Торонто (звідти родом дружина Мотря). Все ж таки одного разу його вдалося зустріти на Хрещатику...

— У вересні її бачила моя дружина — у Вашингтоні були акції пам'яті Гіт Гонгадзе. Мотря там була. Віка розповіла, що живе у Нью-Йорку, а працювати їздить до українського ресторану десь у Філадельфії. Якоїсь агенції у неї нема.

— Звучить драматично.

— З того, що чув — вона мріє приїхати в Україну на гастролі. Зрозуміло, їй трохи сумно — тут мала славу першої рок-зірки, там її мало хто знає. Але, знаючи неспокійну Вічину натуру, не думаю, що вона змириться з сьогодинішнім станом речей. Я сподіваюся, ми про неї ще почуємо.

“АРНІКА” ВЕДЕ ДО АПТЕКИ Й ДО ВІДРАХУВАННЯ З УНІВЕРСИТЕТУ

— Ви й Віка розпочинали рок у Львові, який тоді переслідували.

— Ми з Вікою починали з групи “Арніка”. У “Арніки” було багато проблем, надто у 1972 р. Ми щойно утворилися і поїхали на популярний тоді Всесоюзний конкурс “Алло, ми шукаємо таланти!”. Зональний тур відбувався в Чернівцях. Виїжджали і не мали назви групи. Чому стали “Арнікою”? Були самодіяльним колективом, який грав біг-біт, працювали при Львівському аптекоуправлінні, син його завідувачої в нас співав. Знайшли собі тепле містечко. Думали — що б зробити, щоб назва пасувала до аптекоуправління? До Чернівців із нами їхав один тодішній працівник, тепер його начальник, пан Зініха. Він запропонував “Арніку” — лікарська рослина, яка росте в Карпатах. В народі її називають “кріпкостій” — важлива рослина для чоловіків, а в народній медицині застосовувалася для запобігання вагітності.

У Чернівцях перемогли “Арніка” й “Смерічка”. На той час я вже був знайомий із Назаром Яремчуком, із Василем Зінкевичем, Володею Івасюком. Тоді зійшлися ближче. Разом поїхали до Москви на фінал і там теж перемогли.

Поверталися до Львова й думали як нас будуть зустрічати з квітами й оркестром. Зустрічали зовсім інакше. Саме у 1972 почалися повальні арешти інтелігенції, письменників. Крім музики, я тоді бавився ще й літературою. Зі своїми друзями, сьогодні — поважними літераторами — робили рукописний журнал “Скриня”, не політичний, то був андеграунд, ми не шанували офіційно визнану літературу. Цього було досить, щоб нас усіх покидали з університету. Мене так і не поновили, до речі. А якщо журнал знаходили під час обшуку... Я вилетів з останнього курсу — до закінчення вузу лишалося 2 місяці. Це була одна причина. Друга — що на фіналі в Москві ми співали пісню “Чорна рілля, ізорана”, у Львові дізналися, що ця пісня страшенно націоналістична, заборонена. Я став невідомим за кордон, про виступи по радіо чи телебаченню треба було забути. Найгірше було те, що не можна було перемішуватися.

“Арніка” грала й по весіллях. Виходила заміж донька секретаря парткому університету, почули, що я там маю грати — заборонили. Абсурдні ситуації були. Хіба на танцях нам дозволяли виступати.

— Зате доля зводила Вас зі справжніми митцями.

— Я іноді приходив до Володимира Івасюка, він свої нові пісні награв. Одного разу сказав: “Вікторе, давай разом пісню напишемо”. Я не розумів — як разом: він уже відомий композитор був, а я тільки робив перші спро-

би. Він починав на піаніно фразу, а я продовжував. Ясно, що з того нічого не вийшло, вірніше, вийшла суто його пісня, здається, це був “Кленовий вогонь”, мого там нічого не було. Я вже потім зрозумів — можливо, таким чином він хотів якось мене підтримати, показати — якщо ми разом можемо творити, то в мене буде впевненість у власних силах. Це для мене була дуже важлива подія. Інсценізацією, таким акторським етюдом Івасюк мені дуже допоміг.

Ще цікаво було — минулого року я познайомився з Паолом Коелью, книжки якого перекладаю, це було в Москві. Я з дружиною спеціально їздив на книжковий ярмарок, щоб із ним познайомитися. Він теж починав не як літератор, а як музикант, хіпнував, їздив із рок-групою по гастролях, теж мав проблеми з університетом, бо вони видавали якийсь часопис — усе майже, як у мене. В його рідній Бразилії була хунта, його й ув'язнювали, і в психіатрику кидали. Коли ми розмовляли, побачив, що в нього на руці витатуюваний метелик. Коелью розповів цікаву історію: вони з дружиною не мають обручок, але вирішили навічно себе поєднати однаковим татуюванням. Обручку можна знати, а метелика — ні. Дуже символічно — як і метелик, людина з гусені має перетворитися на прекрасну крилату істоту.

— Крім музики, Ви настільки зацікавилися “Гаррі Поттером”, що переклали його на українську. Ваш переклад визнали значно кращим од російського.

— Спочатку я перекладав Паоло Коелью — “Алхіміка” та інші твори, а потім подумав, що в Україні є чималенька ніша — бракує літератури для підлітків, і оригінальної, і

перекладної. І я вирішив щось для цих читачів перекласти. Взявся за “Хроніки Нарнії” Льюїса, відому класику. Саме тоді на Заході з'явився “Гаррі Поттер”. Була ідея фікс — перекласти перший том, поки ще немає російської версії, діти в Харкові чи Донецьку будуть читати українську. Шкода, що не вдалося цю ідею здійснити з двох причин — по-перше, в Україні тоді ніхто не чув, що таке Гаррі Поттер, це був 2000 рік. По-друге — українські видавництва важко переконати, все дуже повільно вирішувалося. Потім, коли Іван Малкович, директор видавництва “А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га”, теж захопився цією ідеєю, він, як християнин, мав певний внутрішній острах — тоді були чутки, що “Гаррі Поттер” пов'язаний із чаклунством, сатанізмом, усіма такими поганими речами. Нарешті, треба було отримати авторські права на переклад — переговори з англійським видавництвом тривали майже рік.

— Коли приїжджаєте до Львова, відчуваєте, що він уже не такий, як раніше? Зanedbanіший, зросійщений.

— Тут спрацює певний стереотип — чомусь Львів вважався найбільш українським містом. Хоча насправді ніколи таким не був. Львів завжди був досить космополітичним містом упродовж усієї історії, там перепліталися нації і культури, в цьому є певний шарм. Навіть вулиці називалися Вірменська, Сербська, Староєврейська, Руска.

Коли почали говорити, що Львів — це українське місто, то було видавання бажаного за дійсне. Він не був таким ні в першій половині минулого сторіччя, бо тоді це було польське місто, ні в другій — бо тоді була русифікація, ще більша, ніж тепер. На початку 1990-х Львів став більш українським — євреї та росіяни просто перелякалися й перефарбувалися. Всі стали такими патріотами, українцями. А тепер бачать — усе спокійно, і все повернулося назад. Ще один момент, я так само над цим довго думав: що ж таке, чимдалі більше російської мови у Львові — тут, напевне, такий собі опір проти чогось офіційного. Українська стала офіційною, і коли молодь дивиться на ті, перепрошую, офіційні рила, які по телебаченню державною говорять, хоч видно, наскільки це для них штучно, в молодих людей виникає бажання — на знак протесту говорити російською. Все має бути природним, і має минути час. Найкраще було б, якби українською заговорили брати Клички, Андрій Шевченко (який, до речі, неймовірно швидко вивчив італійську мову) чи відома фотомодель. Тоді зрозуміли б, що українська — це престижно. Дуже повільно все змінюється...

— Ваш спільний проєкт із “Мертвим півнем” — чия була ідея?

— Михайла Барбари. Ми святкували день народження Тараса Чубая, Мисько вибрав момент, коли я був трохи розслаблений, веселий і на все погоджувався: “Вікторе, давай зробимо щось разом”. — “Та хоч зараз!” Наступного дня я про все забув, але Мисько нагадав, і не було як відкрутитись. А все почалося з того, що він колись почув записи “Арніки”, особливо йому сподобалися ті, що зроблені в арт-роковому стилі — на вірші П.Тичини або Ф. Г. Лорки — ми робили такі цікаві серйозні речі. Ідея була, щоб ці давні пісні оновити сучасними аранжуваннями. Так воно все пішло — і вийшов альбом “Афродизіяки”.

● Людмила ПУСТЕЛЬНИК

Фото з сайту Віктора Морозова

П'ять років тому вперше в Україні було відкрите відділення "Літературна творчість" в Інституті філології Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. Хтось зіронізує: "Хіба можна навчити бути письменником?"...

Про особливості спеціальності "Літературна творчість" я дізнавалась у викладачів кафедри теорії літератури й компаративістики, бо саме вона випускає таких спеціалістів. У розмові беруть участь завідувач кафедри професор М. К. Наєнко, а також професор О. Г. Астаф'єв.

Михайло Кузьмович Наєнко: Ідея відкриття цього відділення народилася років сім тому. Разом із тодішнім Головою Спілки письменників України Юрієм Мушкетиком ми десь у 1996-1997 роках побували в ректораті й висловили ідею про відкриття такої спеціальності. Після розпаду Радянського Союзу Літературний інститут ім. М. Горького продовжував запрошувати до себе початкуючих літераторів із України, але СПУ відмовляла йому, бо навряд чи в Росії "вчили" б на українських письменників. Тому я, як тодішній декан філологічного факультету, разом із Юрієм Мушкетиком розуміли, що "Літературна творчість" має бути відкрита в нас як окрема спеціальність.

Цього року ми матимемо перший випуск фахівців відділення "Літературна творчість".

— **А як добираються кадри викладацького складу?**

М. Н.: Спецкурси в нас читали (або продовжують читати) такі

Студент — явище вічне та невичерпне. Фах і покликання, стан тіла й душі, похвала та лайка. "Майбутня еліта" перед великим стрибком у "велике майбутнє" "відривається", виражається, студіює життя якнайрізноманітніше. Перша школа самовираження — творчість... Творчість стає професією. Про це сьогодні розповідатимуть та розпитуватимуть не хто інший, а самі студенти. Усе це — їхня творчість.

ЧИ МОЖНА НАВЧИТИ БУТИ ПИСЬМЕННИКОМ?

відомі письменники, як Юрій Мушкетик, Василь Фольварочний, Валерій Шевчук, Володимир Яворівський, Оксана Забужко, Раїса Іванченко, Етері Басарія, Роман Іваничук, Віктор Кордун, Ігор Кравченко, Юрій Ярмиш, Олексій Дмитренко, Василь Юхимович (нині вже покійний) та інші. "Телемистецтво" читала Неля Даниленко, "Кінорежисуру" — Тарас Ткаченко, "Літературну періодику" — Віталій Святовець, "Риторичку" — народний артист України Анатолій Паламаренко.

— **Яка подальша доля студентів цього відділення?**

М. Н.: Це залежить од того, що вміє робити випускник. Людина з вищою філологічною освітою може працювати в усіх сферах філології, якщо ж абітурієнт вибрав собі спеціальність "Літературна творчість", то він має займатися насамперед творчістю. Взагалі останні п'ять років наш університет випускає фахівців із так званими вільними дипломами. Є проект про Національний університет, у якому говориться, що 70–80 % випускників держава береється працевлаштувати. Але коли ці проекти будуть втілюватися в життя?..

— **Що б Ви хотіли змінити або доповнити надалі в цьому відділенні?**

М. Н.: В майбутньому, очевидно, ми будемо ділити студентів за жанрами, тобто — на поетів і прозаїків, що дасть змогу активніше працювати з ними в цьому, вужчому, руслі. Драматургів ми, напевне, об'єднаємо з прозаїками. На жаль, зараз мало початківців, які б писали саме п'єси. Можливо, активізує інтерес до жанру драматургії Василь Фольварочний, який почав читати курс драматургічної творчості.

Олександр Григорович Астаф'єв: Хотілося б, щоб викладали не лише українські материкові, а й діаспорні письменники, зарубіжні митці, лауреати премій (чому б і не Нобелівської?). Причому це мають бути люди різних естетичних смаків, світоглядів, уподобань, представники різних літературних течій: від реалізму до авангарду. Але тут виникають проблеми з оплатою...

— **Чи матимуть ваші студенти пільги при вступі до Національної спілки письменників України?**

М. Н.: Ні. Перевага надається тому письменнику, який показує

себе справжнім творцем; він може не мати спеціальної освіти, але випускати у світ прекрасні твори.

Уже кілька наших студентів саме з цього відділення стали членами Спілки письменників. Це — Олесь Лященко, Олеся Мамчич, Олександр Стусенко й Олег Здорик, студенти сучасних четвертих-п'ятих курсів. Їх прийнято до СПУ не "за пільгами", а за те, що вже нині виявляють літературний талант.

— **Які у вас побажання для студентів?**

М. Н.: Бажаю їм бути талановитими і йти у велику літературу "семимильними кроками". А також виробляти свій індивідуальний почерк. Ми усвідомлюємо, що "навчити на письменника" фактично неможливо, тому завдання нашого відділення — не стільки навчити писати, скільки огранити талант, дати йому ази творчості минулого (бо в літературі залишаються ті, які мають свій, неповторний голос). І, звичайно, доносити правду, істину про свою епоху, про свій час.

Розмовляла випускниця відділення "Літературна творчість" Інституту філології
Ніна ДУЗІНКЕВИЧ

Наталка БІДА

Народилася 1981 р. у селі Воскресенка Запорізької області. З 1998 р. навчаюся в Київському Національному університеті імені Тараса Шевченка. Люблю поезію, живопис, події і писати листи додому.

ІДЕЇ НЕНАПИСАНОГО РОМАНУ

*

Ти зникаєш суєту,
П'янкою ходою
Розтинаючи
Хвилі
Килима
Ти витрачаєш купу енергії,
Силкуючись сподобатись
Тиші
Ти вживаєш у їжу
Розум

*

Плинно стікають уста із помад
Плинно не з'являється метода
оригінально вигадувати вірші
Плинно втомлююсь їх не писати
Плинно виводжу вдих із тебе
Не поспішаю

*

Втисни жменю гарячих
вій у
моє промерзле
тіло

І відійди

Я збережу
Тавро
На собі
На дітях
На

*

За рихтуванням
одягу твого
Опилююся
золотом розтертого
єства
й виношую
собор поганський
у
власній плоті
вливаючи
Ти в Я

*

Лист-уриков
цитований
із текстів
власних
пам'ятей
і
необґрунтованих
інтуїтивних
намагань
зрозуміти
логіку
збігу подій

Отче наш,
Ти,
Що єси на небесі...
Най святитси
Імя Твоє,
Най буде
Воля Твоя...
Во віки віків
Амінь.

Церква. Служба Божа. Вогонь загоряється і ... гасне. Все перемишується: день із ніччю.

— Я люблю Тебе Господи! Ти єдиний, — вона вклоняється, цілує ікону і встає з колін. — Ідемо додому.

Вже пізно, — коло дверей знову повертається, хреститься і, виходячи, виносить з собою святість неділі.

Вже й справді пізно. Так завжди закінчує службу отець Василь.

На дворі літо. Ґазди посідали собі на лавочку біля церкви та й мудрують: "Може дасть їм Бог сего літа гарні жнива, а може — гей, гей! — знову уперіщить градом. Як тогорішню пшеницю побилло?"

Баба Катерина прибирає в церкві: задуває та й заносить свічки, розстеляє верети, витирає церковне начиння.

— Вчора їм казала свій не-

Ніна ДУЗІНКЕВИЧ

НЕДІЛЯ, або З НЕДІЛЕЮ ВАС, ЛЮДИ ДОБРІ!

вістці помий вікна, помий вікна! — не помила. Боєси роботи, як вогню. А малий чисто віфолотень. Взяв вчора таку файну бабу (хліб) та й поніс хлопцем аби горівку запивали. То всьо го вчит отої Марійки Штифанишиної Богдан. То єго робота.

Бабу слухав, притакуючи їй, паламар — старий, сивий, із кострюбатим носом і великими страшними бровами дід Павло.

— Як то файно було за нашої молодости. Було рано в церкву файно си зберемо, мама причеше, чисту сорочку дасть. А квіток начепимоси!

Слухай, Павле! — баба так монотонно говорила, що дід, чекаючи коли вже можна буде закрити церкву, задрімав. А тут раптом на тобі — баба щось ще з нього хоче.

— Що хоч?

— Та ти знаєш, що Палагина Оксана привеласи якогосьи з міста.

Дід такої новини не чув:

— Так що?

Баба зовсім не звертала увагу на дідові відповіді, а говорила собі далі:

— Та бігме! Ади вчора була м їм у Федорової Дуньки, тої, знаєш, що коло кладки живе. Вна ми трохи родичков є. Так вна казала, що такий високий, трохи цибащий, ще й якусь борідку має. Каже, що файний, але я м його не виділа.

— Має гроші? — дід виявився практиком.

— Та відей, бо купив і такі ковтки, що мають по два камінці в кожному, то так си світєт, що ну, — баба від того захоплення аж руками сплеснула. Ні сержок, ні камінців вона не бачила, але її

розказувала Федорова Дунька.

— Кажеш, кульчики купив. Гм? — дід явно був задоволений таким ходом розмови. Він трохи побоювався язикакої баби. Але...

— Слухай, а що твоя внука — ота, Славкова — не ходит до церкви. Я ї якосьту виділа, та в такі красні сукенці, що гей-гей. Гріх тобі сі жаліти, файну внуку маєш, коло сина живеш, син всьо дбає. Та й невістка кажуть, нічо. А то правда, що вна вчора молоко перевернула с піт корови. Гій, гій — я вже скільки років коло корови си знаходила, а такого трафунку ще зі мною не було.

Дід почав вовтузитися на місці. Він зовсім не любив обговорювати людей, особливо членів своєї родини.

Баба була добрим психологом. Помітивши, що її слухач уже нервує, швидко змінила тему:

— Ти си вчора їздив на базар?

— А що?

— Та я ті виділа, як йшов їс на гостинець, та таку торбу на плечах їс тєг.

Дід мовчав.

Баба продовжувала:

— Чи то ти своїй Ганнусі знов ніс до Томачі. Ото доньку маєш. Ніби твоя, а насінне бозна звідки таке. Та то ти і твоя жінка такі чесні, до церкви ходет. А вна? Мій Василь колось сі на неї задивлев, хотів си ї жинити. Не дала. Прости, Павле, що таке говорю. Файна, то файна, та й голос файний має, але не ґаздиня. Ади зразу видно по дівці, яка буде.

Дід устав. Підійшов до ікон, почав молитися. Баба замовкла, бо не можна було, коли чоловік молиться, говорити.

Перехрестився ще раз. Поці-

лував іконку, взяв хліб:

— Ну що, пішли?

— Ой-ой-ой! Як мене мої плечі болет. Вчора м взяла фасоль торішніх тай хотіла змолотити. Та вже не можу, ой не можу, — Катерина засовувала свої шухляди, де клала гроші, замикала (хоч кожного разу мала сказати, що "не боїси злодія"), зачиняла комірчину.

Павло чекав вже на дворі. За цей час він встигав набити люльку і випустити перші хмарки диму.

Нарешті з дверей церкви показувалася постать баби Катерини — ще на ходу щось шепочучи, чи жуючи — і вони разом йшли додому.

Жили на одній вулиці. Разом гралися в дитинстві, разом дівувався-парубкувалося, потім і кумами стали. Одним словом — су-сіди.

Дід Павло давно звик до бабиного язика. А вона знала, що не любить дід, коли чіпають його онуку, та ще доньку, яка в місті. Знала, та під'юджувала деколи діда, щоб той понервувався. А дід любив слухати бабині теревені, теревені "польського радіо", як прозвала бабу Катерину на селі молодь.

Отак вони йшли. Дві згорблені постаті в літньому промінні сонця. Грубі руки, нехитрий убір, проста мова — вони знали одне одного з півслова.

Ішли. А надворі був час обіду. Час відпочинку і ... спогадів.

На піску гралися діти. А мені, як у старі добрі часи, хотілося лише сказати:

— З неділею Вас, люди добрі!

«ВОЗИ В ДАЛЕКУЮ ДОРОГУ...»

“Блукав я по світу чимало,
Носив і світу, і жупан...”

Тарас Шевченко

29 червня 1857 року Тарас Шевченко записав у “Щоденнику”: “Широкий битий шлях із раю, а в рай узенька стежечка, та й та колючим терном поросла”, — говорила мне, еще ребенку, одна замиряющая старуха и она говорила истину. Истину, смысл которой я теперь только вполне разгадал”. Ці вузенькі стежечки з гіркими думками лягали зморшками на обличчя поета, все життя якого було шляхом до пошуку істини та пізнання себе. “Час відкриває істину”, — писав Шевченко у своїй повісті “Прогулка с удовольствием и не без морали”. Життя відвело Тарасу Григоровичу небагато часу, більшу частину якого він провів у дорозі. “Вообщее в жизни, — читаємо в повісті “Художник”, — средняя дорога есть лучшая дорога. Но в искусстве, в науке и вообще в деятельности умственной средняя дорога ни к чему, кроме безыменной могилы, не приводит”.

Перші мандрівки “білоголового кубічного хлопчика” по навколишніх із Кирилівкою селам в шуканні “залізних стовпів, що підпирають небо” були несвідомими кроками дитини на тернистому шляху пізнання:

Давно те минуло, як мала
дитина,
Сирота в ряднині, я колись
блукав

Без свити, без хліба
по тій Україні...

Маленький хлопчик починає шукати свій обрій, його сирітська душа прагнула дороги:

Як небо блакитне —
нема йому краю,
Так душі почину і краю немає.

Ходив я, та плакав,

та людей шукав,
Щоб добру навчили...

Життя навчило. Пошуки вчителя і наставника вивели на шлях до Вільно, куди взяв із собою кімнатного козачка Тараса пан Ангельгардт.

Далекий шлях, пани-брати,
Знаю його, знаю!
Аж на серці похололо,
Як його згадаю.

Попоміряв і я колись —
Щоб його не мірять!..
Розказав би про те лихо,
Та чи то ж повірять!

Це вже про шлях з Вільно до Петербурга. 800 верст, час для роздумів. Мандрівні філософи шукали істину в дорозі, але це був шлях вільного вибору.

Затоплю недолю дрібними
сльозами,

Затопчу неволю босими
ногами!

Через 14 років Шевченко повернеться “на Україну милу” вже вільною людиною й сам (вже свідомо) обере свій шлях.

Неначе праведних дітей,
Господь, любя отих людей,
Послав на землю їм пророка;
Свою любов благовістити,
Святую правду возвістити!
Неначе наш Дніпро широкий,
Слова його лились, текли
І в серце падали глибоко!
Огнем невидимим пекли
Замерзлі душі...

Вірш “Пророк” написано на засланні 1848 року. Аж через дев’ять років Шевченко повертатиметься до дому, якого ніколи не було. Астрахань, Нижній Новгород, Москва, Петербург, Київ...

Все життя поневірявся поет по чужих оселях у чужих землях. Тому остання подорож на Батьківщину влітку 1859 року була викликана твердим

наміром оселитися тут назавжди, а головне, — побудувати собі хату, “білу-білу, наче сметана”, насадити “садок-райочок”, просто дихати повітрям своєї України, ходити по рідній землі, милуватися нею, молитися за неї своїм поетичним словом, а наприкінці — спочити з миром “хоч на малесенькій горі”.

Думка про смерть починає хвилювати людину, тільки-но вона стає усвідомлювати себе, думка про смерть приходить у хвилини відчаю і в дні тяжкої хвороби:

Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонька убога,
Вірші нікчемні віршувать
Та заходиться риштувать
Вози в далеку дорогу,
На той світ, друже мій,

до Бога,

Почимчикуєм спочивать.

Ці рядки написані Шевченком за 12 днів до смерті.

28 лютого (за ст. стилем) 1861 року йшов сильний лапятий сніг. Мерзлі грудки землі впали на труну поета... І сьогодні, коли минув 142 рік від того морозного лютого дня, без болю в серці не можна читати “слова-сльози” нашого Кобзаря:

Бо серце хололо,
Як подумаю, що, може,
Мене похоронять
На чужині, — і ці думи
Зо мною сховають!..
І мене на Україні
Ніхто не згадає!

Ще в день смерті Шевченка друзі вирішили виконати його поетичний заповіт: перевезти тіло поета на Батьківщину і поховати його “на могилі серед степу широкого на Вкраїні милій”. Як тільки було отримано на це дозвіл, домовина з тілом Шевченка рушила з північної столиці в далеку Україну. З Петербурга до Москви їха-

Т. Шевченко. “У Києві”

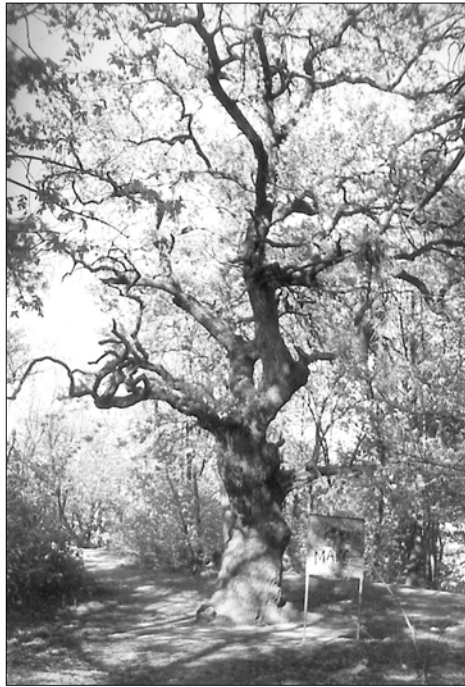
ли залізницею, далі — на перекладних через Серпухов, Тулу, Орел, Козелець, Севськ, Глухів, Батурин, Ніжин, Козелець, Бровари. Останній шлях Кобзаря...

Вечері, 6 травня жалобна процесія під'їхала з лівого берега до Києва, в Микільську слободу. Тільки два роки тому київські друзі Тараса Григоровича бачилися з ним, будували плани на майбутнє, обговорювали Шевченків “Буквар”, мріяли про створення недільних шкіл, просто спілкувалися, насолоджуючись можливістю чути, бачити Шевченка. А коли поет поїхав до Петербурга, “святі кияни” та “чепурні киянки” (так з любов'ю Тарас називав наших земляків) чекали на його швидке повернення. І він повернувся, щоб залишитися назавжди...

Коли вкритий квітами траурний повіз прибув до слобідки, його вже

зустрічав цілий натовп. Студенти, випрягши коней, самі впряглися у воза і потягли його по Ланцюговому мосту на правий берег. Труну з тілом поета з дозволу генерал-губернатора І. І. Васильчикова поставили у церкві Різдва Христового на Подолі. Цей храм стояв на Поштовій площі по вул. Олександрівській (нині П. Сагайдачного). Після травневих днів 1861 року церква Різдва для киян набула особливого значення. З того часу її стали називати “Тарасовою церквою”. Нині, завдяки сприянню нашої мера, ця церква, силуєтом якої починався неповторний краєвид Подолу, нарешті відбудовується.

ХАТА НА ПРИОРЦІ

Знаменитий дуб на Приорці

Остання зустріч Тараса Шевченка з рідним краєм та останній його приїзд до Києва займають особливе місце в його житті та творчості. Цей період перебування у “золотоглавому, садами повитому та тополлями увінчаному” місті складає всього два тижні, що засвідчується документально: 31 липня 1859 року датовано розпорядження генерал-губернатора І. І. Васильчикова чиновнику особливих доручень М. О. Андрієвському провести слідство у справі доносу. Сам донос на Шевченка, що спричинився до арешту, був написаний у селі Межиріч, де поет хотів собі придбати ділянку землі та збудувати хату. Звіди його привезли до Києва під наглядом жандарма. А в листі до свого двоюрідного брата Варфоломія, відправленому вже з дороги, Шевченко писав: “Вирвався я з того святого Києва і простую тепер, не оглядаючись, до Петербурга...”.

Цей лист датовано 14 серпня. Отже, 31 липня — 14 серпня. Ці дні складаються в декілька сторінок наповненої подіями драматичної біографії Кобзаря. Вони ще не до кінця досліджені, та ми знаходимо на них стільки цікавих імен, спогадів сучасників, які відкривають нам світ емоцій та уподобань Шевченка-

людини, показують його у стосунках із друзями-киянами. Адже, він мав їх тут чимало ще з тих 40-х років, коли працював у Київській археографічній комісії. У Києві на Подолі жив і працював художник О. Ф. Сенчило-Стефановський, Іван Максимович Сошенко, друг юних років, був викладачем малювання у 2-ій київській гімназії. А Іван Васильович Гудовський, приятель по академії, відкрив у Києві одне з перших фотоательє. Він тоді ж зробив дві фотографії свого друга, що зворушують широкую безпосередністю, людяністю, а насамперед невідомою історичною достовірністю, саме таким бачили і запам'ятали поета кияни того серпня 1859 року.

На одному зі знімків він у білому парусиновому костюмі сидить на стільці, тримаючи в руках капелюх і палицю, на другому — на тому ж стільці, обпершись рукою на його спинку, дивиться перед собою: на ньому — чорний сюртук, темна краватка та біла сорочка, видно, що ця поза вже більш продумана самим фотографом, мабуть, він же й одягнув Тараса в сюртук і краватку, як тоді велося у фотографів, що завжди мали певні речі для антуражу та одяг для клієнтів.

Тоді ж у Києві у Шевченка з'явилися і нові друзі: священник Троїцької церкви Юхим Ботвиновський, що взяв його на поруки та допоміг звільнитися з-під арешту; колоритний київський купець Балабуха; приятель і колега Сошенко, інспектор 2-ої чоловічої гімназії Михайло Корнійович Чалий. Більше двадцяти років він збирав матеріали та спогади і у 1882 році опублікував у Києві свою книгу “Жизнь и произведения Тараса Шевченко”.

Оповідючи в цій першій біографії про останній приїзд Шевченка до Києва та його особисте з ним знайомство, М. К. Чалий використав спогади Варвари Матвіївни Пашковської, записані її сестрою Стефанією Крапівіною (за чоловіком — Лободою) ще у 1862 році та надруковані в Петербурзі в газеті “Пчела” 1875 року. Серед відомих нам мемуарних матеріалів ці спогади вирізняються насамперед глибокою симпатією до поета, в них ми бачимо Шевченка-людину з його вразливою ніжною душею, з характерними рисами його особистості, певними звичками, одна з яких — вставати до сходу сонця: “...щоб бачити, як прокидаються, прошумлять “на добрий день” високі тополі і пташки прощечуть перший привіт ранку...” Молився та вмивався надворі, витягнувши со-

бі “погожої” — свіжої води з глибокого колодязя; любив по обіді лягти під яблунею і скликати до себе на розмову дівчату, любив блукати по двору і садку до світанку, говорячи, що численні зіроньки не пускають до хати.

Ці спогади саме тому такі зворушливо-емоційні, що Варвара Матвіївна бачила поета й спілкувалася з ним, адже він зняв кімнату у її хаті на мальовничій околиці Києва — Приорці. Як згадує Пашковська, вона ніколи до того не бачила ні самого Шевченка, ні його портрета чи фотографії, і тому не могла його впізнати. На її запитання: “Хто ви будете?” — незнайомий їй чоловік відповідав: “Як бачите, чоловік!.. Ішов, ішов, бачу — хатка, не то панська, не то мужицька — біла-біла, як сметана, та ще й садочком обросла; а на дворі дитячі сороченятка сушаться, рукавами махають — мене кличуть: я й зайшов!”. “Сестра завжди говорила, що її коротке знайомство з Шевченком було золотим променем сонця в її житті”, — цими словами закінчується коротенький допис С. М. Крапівіної “Декілька слів про Тараса Шевченка”.

У хаті на Приорці поет прожив близько двох тижнів і за цей час став своєю людиною не лише для сім'ї, яка дала йому притулок, а й для навколишніх мешканців, особливо ж полюбилі його допитливі білоголові діти околиці, для яких він був просто “дядько Тарас”.

Дуже цікавою для нас є оповідь М. К. Чалого про останню прощальну вечірку, влаштовану друзями перед від'їздом поета з Києва у домі старого педагога, учителя латини 2-ої гімназії Івана Даниловича Юсевича-Красковського, що жив на вулиці Ірининській. Дружина Красковського Єлизавета Іванівна зачарувала Шевченка співанням українських пісень. “А потім, на світанку, забравши на Приорці свою мізерію, він рушив за Дніпро...”. На Україну Шевченко повернувся лише у травні 1861 року у труні, покритій червоною китайкою.

Так склалося, що останні роки свого життя він провів у Петербурзі. Там, під холодним похмурим північним небом, Шевченко згадував Київ та киян, писав листи до своїх друзів Сошенка та Чалого, до останніх днів жив надією повернутися на Україну і побудувати хату над Дніпром.

В останній поезії, написаній за два тижні до того, коли перестало битися серце, він бачить уже цю хату-мрію по той бік земного

життя:

...над Стіском, у раю,
Неначе над Дніпром широким
В гаю, — предвічному гаю
Поставлю хаточку, садочок
Кругом хатини насаджу...

І мабуть, у пам'яті його спливав образ тієї хати на околиці, що “біла-біла, як сметана та ще й садочком обросла”, коли він накреслив план власної оселі, план, що так і не був реалізований.

“Хата на Приорці” по вулиці Вишгородській, 5, що нині є відділом Національного музею Т. Г. Шевченка, дійшла до наших часів, хоч у 70-ті роки минулого століття майже весь приватний сектор в історичних районах міста було знесено, але ще у 1964 році на будинку встановили меморіальний знак, який і врятував його від руїнації. Час потроху міняє все, робить невпізнаними колись такі мальовничі та колоритні околиці Києва Куренівку та Приорку, які ще бережуть свої оригінальні топоніми та історичну пам'ять. Острівцем цієї пам'яті є хата на Приорці, що оповідає про останній приїзд Тараса Шевченка до Києва, його київське оточення, щиріх, працюючих жителів Приорки, традиційним заняттям яких було городництво й садівництво. Тут, на мальовничих затишних вуличках, подалі від центру ще збереглася забудова минулого століття, а серед людей, що мешкають тут, передаються ще від прадідусів і прабабусь перекази про дядька Тараса, який влаштував справжній бенкет для навколишньої дівчати, пригощав своїх маленьких друзів пряниками, горіхами, цукерками та бубликами, і сам при цьому радів як дитина. “Кого люблять діти, той значить ще не зовсім поганий чоловік”, — любив говорити Шевченко. Нащадки тих дітей, що ще живуть у приватних будинках на вулицях (вслухайтесь у їхні назви) Білицька, Мостицька, Лугова, Ново-Забарська, Западинська, Замковецька, Бережанська, принесли до музею свої старі фотографії, ікони, рушники, побутові етнографічні речі, які й створили нинішню експозицію. Вони люблять приходити сюди зі своїми спогадами, а також люблять посидіти під 400-літнім дубом, що росте неподалік від хати на горі Білецькій, в особливі березневі та травневі дні пам'яті поета. Всі приорчани називають його “Тарасовим”.

• Сторінку підготували
Надія НАУМОВА,
Юлія ЄРМОЛЕНКО,
наукові працівники відділу
Національного музею Тараса Шевченка
“Хата на Приорці”

БУВАЛЬЩИНА

Зима 1964 року була у Воркуті сніговою, довгою, з лютими 45-градусними морозами. Лише вдень, близько 12-ї години, розвиднялося. А вже опісля 14-ї години знову насувалася чорна довга холодна полярна ніч.

Дивно було мені, юному українцеві-волинякові, призвичаюватися до великого снігу, лютих сибірських морозів і праці в шахті, куди я приїхав на заробітки після служби в армії. У Воркуті, на шахті № 30 (селище Промислове), вже працював мій старший брат Тарас, теж на заробітках, який приїхав він до свого хрещеного Петра Даниловича Червінського, односельця, великого приятеля і побратима нашого батька Карпа. Петро Данилович відбував тут 15-літню каторгу за працю в підпіллі ОУН на Рівненщині в 1935–45 роках.

Ось до нього й приїхав мій старший брат Тарас. Згодом він покинув сюди й нашу матір, аби не сумно їй було одній на Рівненщині, в Костополі (я на той час служив у москалях — аж в Азербайджані, на совєцько-іранському кордоні).

Не знали тоді ще ми нічого про нашого батька, Карпа Олексійовича Васильчука, надрайонового провідника ОУН Костопільської округи. У 1945 році його видав зрадник, отож майже типовий за тих часів вирок: 20 років каторжних робіт і 5 років поразки в правах. Разом — чверть віку.

Листів від батька не було. Де дівся — невідомо. Офіційних повідомлень не надходило. Лише згодом, у шістдесятих, прийшов до нас додому чоловік родом із наших країв, і розповів, що був ув'язнений разом із батьком аж у Воркуті, добре знав його. І що відбували вони покарання в ОЛП-29 (особий лагерь політзаключонних), селище Юршор. Там і загинув батько в серпні 1953 року під час повстання політв'язнів, як один із його організаторів.

Ми гуртом збирались увечері, особливо в неділю (тоді був лишень один вихідний), обговорювали новини з України (а та зима в ріднім краї була голодна й безхлібна), надсилали посилки з харчами в Україну (дохазяйнувалась імперія!). Петро Данилович розповідав нам про каторжанське життя, про свою і нашого батька діяльність у підпіллі ОУН.

— Пам'ятайте, хлопці, головне гасло УПА: “Здобудеш українську державу, або згинеш у боротьбі за неї!” Воно лишається актуальним і тепер, і на майбутнє.

То були прекрасні вечори! Ми слухали Петра Даниловича, тамуючи подих. А він всміхався й пророче казав:

“У всякого своя доля”... Ці слова Тарас Шевченко сказав ніби про долю своїх “Кобзарів”. А цьому судилася дивовижна!

У далекому 1927 році видавництво “Сяйво” видало “Кобзар” із 42 ілюстраціями художника Петра Носка (1885—1976), і жити йому, і йти люди та научати їх. Але ж ні. Знищили його бузіври. Певно, що спалили. І не стало перлини з наміста “Кобзарів”.

А в цей час у художника підростала доня Тетяна, яку він усім серцем своїм зболенним любив і зміг укласти в її душу глибоке почуття до України. Дбав він і про всебічний її розвиток. Тому вчилася вона грі на фортепіано, за збігом обставин, у внука Чайковського, тому всотувала всі естетичні враження батьківського оточення, тому, як згадує пані Тетяна, “всі опери переслухала з татом”. Тільки бідкався він, що немає в неї хисту до малювання (який генетика, перескочивши через дочку, подарувала внучці Анні, що в далеких землях захопилася Трипільською керамікою).

На Петра Васильовича чатувала ще велика біда. 1942 року його любов доню вивозять у неволю. Вони більше вже не побачаться, та віднайдуть одне одного й душою будуть разом.

Пані Т. Носко-Оборонів розповідає:

— Це так жахливо, коли тебе везуть у безвість, у рабство! Та доля змилувалася наді мною. Сталося неймовірне. Вже в Німеччині нас просто ще з потягу звільнили українські патріоти на чолі з Миколою Левицьким, майбутнім президентом уряду УНР в екзилі, надали притулок, забезпечили документами.

ДЕ УКРАЇНЦІ — ТАМ І ШЕВЧЕНКО

— Не сумуйте, хлопці. Немає нічого вічного. Не вічна й совіцька імперія.

— До речі, зауважив Петро Данилович, — чи знаєте ви, що в березні цього року Україна і весь світ широко відзначає 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка? Навіть московське радіо про це говорить. Чув я, що на ШУ-2 (сьома шахта), підготовлено гарний стенд до Шевченкових днів, знайомий казав. Поїхали б, подивились. Я в нашому клубі хотів те зробити. Але тут такий лихий енкаведист завклубом, що на мою пропозицію оформити стенд Шевченка обізвав мене бандерівцем і пошкодував, що такі, як я, ще живі. Я йому від щирого серця побажав того ж ...

Безперечно, ми знали про наступне 150-річчя від дня народження великого Кобзаря України. Тут, у Воркуті, ми весь час слухали радіопрограму з Києва “Для українців, що проживають за кордоном”. То було не що інше, як нещирі спроби колоніальної комуністичної влади підпертися генієм Шевченка. Не маючи змоги заборонити його творчість, імперські ідеологи намагалися поставити Великого Кобзаря собі на службу, приручити його, вихолостивши з творчості бунтаря найголовніше: заклик до боротьби за волю України, за свою незалежну державу.

... вставайте,
кайдани порвіть,
і вражою злою кров'ю
Волю окропите!

Ось до чого кликав Тарас! От чого боялись імперські ідеологи та їхні прихвосні в Україні.

Наступної неділі ми втрюх, я, брат Тарас і Василь Червінський, поїхали на селище ШУ-2, що було від нашого десь кілометрів за п'ятнадцять. На наше щастя, клуб був одчинений. То була довга приземкувата одноповерхова будівля, крита шифером. Заходимо в довгий широкий коридор. А на білій стіні, справді, чималий стенд із фотокартками, малюнками й текстами. Зверху великий напис: “К 150-летию со дня рождения Тараса Шевченко”. Російською. Текстівки під малюнками та фотознімками — теж. Але ж — про Шевченка! Тут, у Заполяр'ї, у Воркуті, в центрі цілого кола ще зовсім недавніх концтаборів (більшість зліквідовано було в

1954–55 роках, лише вісім — десять літ до того).

Ми троє стояли приємно вражені, жадібно розглядали знімки й малюнки, багато з яких я бачив уперше. Загалом набиралось їх не менше півсотні. Особливо ж схвилював графічний рисунок у центрі стенду, де гнівний бунтівний Тарас пильно дивився на нас і наче промовляв: наказував-заклинав: “Борітеся — поборете!”

Сприймалося це як одкровення, звернене саме до нас. Я показав на рисунок супутникам. Вони кивнули: атож, розуміємо! І тут, мимоволі, ми стали слухачами дивної розмови.

“Ось подивіться, Миколо Петровичу, на цих хлопців біля стенда Т. Шевченка. А ви казали, що такий стенд тут нікому не потрібен, — почувли ми поруч і оглянулися. За кілька метрів од нас стояло двоє чоловіків: один старший, може, й пенсійного віку, низький, опецькуватий, із великою лисою головою, в зеленому френчі без погонів та в галіфе й чоботях. Очевидно, подумав я, якийсь відставник-енкаведист (так воно й було). Другий чоловік — високий, стрункий, русый, років сорока, не більше. Одягнений він був у темно-синій костюм із білою сорочкою і темною краваткою. Вочевидь, вони добре знали один одного, бо розмовляли, як давні знайомі. До того ж, обоє були без верхнього одягу й шапок. Тобто, роздягнулися десь тут.

Низькорослий товстун відповів (розмова велася російською):

— То хлопці прийшли на танці, от і тиняються без діла, Степане Романовичу. Ану ж запитайте їх самих? Не думаю, що всі так переймаються Шевченком, як ти. Я правильно кажу, реб'ята? — звернувся до нас товстун.

— Неправильно, — відповів я. Ми прийшли сюди не на танці, а зумисне подивитися на стенд до ювілею Тараса Шевченка. До того ж, ми не тутешні, а з селища Промислового, 30-та шахта, — відповів навмисне українською мовою, аби підкреслити, хто ми є — українці.

Товстун розгублено роззявив рота, а Степан Романович, радісний і збуджений, підійшов до нас і по черзі потис кожному руку.

— Дякую, хлопці. Молодці, що приїхали. Маєте добре виховання. Радий за вас, — також українською.

У цей час до стенду підійшов ще один гурт, п'ятеро старших чоловіків, і стали уважно все розглядати.

— Ось Канів, могила Тараса Шевченка, я був там позаминулого літа, як у відпустку додому їздив, — казав співрозмовникам старшого віку чоловік українською мовою. — Який там Дніпро, які кручі! Наче ось зараз вийде Тарас, у гурті з козаками і гетьманами... І тут я почув знамениту фразу:

— Де українці, там і Шевченко, — гаряче виголосив той, кого пузань називав Степаном Романовичем, — так буде навіки. Запам'ятайте це, Микола Петровичу. Ви ж, насільки я знаю, теж із України. Чому ж така неприязнь до Тараса Григоровича?

— А тому, що дуже вже його розхвалювали бандерівці, буржуазні націоналісти. Я воював із їхніми бандформуваннями, і знаю правду про ту війну. Вони фанатики дикі! Їх ставиш під стіну, на розстріл, а вони, гади, репетують: “Слава Україні!”. От навчили! А нам не треба ніякої самостійної України, — то вигадка петлюрівців і бандерівців...

— Але ж ви не заперечите, що УРСР — одна із держав, засновників ООН. Україну чекає велике майбуття, побачите. Якщо не ми з вами, то хлопці (показав на нас) вочевидь це побачать. Тож стенда не чіпайте, добре? — переконував Степан Романович.

Співбесідник щось буркнув собі під ніс, і пішов коридором. А ми утрюх були вельми втішени побаченим і почутим, зустрівши геть випадково такого незвичайного чоловіка, аж Степан Романович.

— Ось вони, мої дорогі українці! — раптом почулося поруч. Оглядаємось усі троє — Степан Романович надзгоднав нас.

— Я боявся, що не поговорю з вами, — мовив. — Я вчитель історії тутешньої школи, родом з України, з Вінниччини. Чули таке місто Ладизин?

Проходячись, домовилися про зустріч зі Степаном Романовичем. Але життя закрутило так, що нової зустрічі не відбулося, тим більше, отримавши виклики з вузів, ми збиралися до від'їзду в Україну.

...Вчителю-патріоте, слова Твої про Україну були пророчі.

● **Святослав ВАСИЛЬЧУК**

ловним редактором журналу “Вісті”, брала участь у багатьох Гельсінкських конференціях (Берн, Відень, Копенгаген), у Міжнародному Гаазькому суді у справі штучного голодомору в Україні тощо.

— А коли Ви вперше відвідали Україну?

— У 1992 році. І відтоді повертаюся додому майже кожного року. Кажу додому, бо тут моя велика та мала Батьківщина, адже народилася в Києві, на Володимирській, 45. І тут я отримала татову реабілітацію від 26 серпня 1999 року, що 1945 року був ув'язнений. От після цього я і знаходилася біля відтворення “Кобзаря” 1927 року.

— І от нарешті це сталося завдяки фундаторам видання п.п. Яремилі та Ерасту Гуцулякам, які уможливили вихід цієї книги, та д-рам п. Яремі Келібай, п. Дарії і п. Юрію Даревичам, котрі доклали руку до реалізації цього видання.

— Складаю подяку й шану п. Володимирі Лоцицькому, з рук якого отримала татову реабілітацію, і п. Миколі Шпаковатому — за організацію та допомогу в виданні “Кобзаря”.

Справді, книжки або не горять, або відроджуються з попелу, як птах Фенікс.

Отака доля ще одного, досі невідомого Шевченкового “Кобзаря”, який починає нове життя в новій Україні, аби на ньому виховувалися нові патріотичні генерації українців. І ми чули їхній голос в особах братів Михайла, Мирослава, Остапа Орлюків, які проникливо читали Шевченкові твори на презентації “Кобзаря”.

Є, батьку Тарасе, Твої діти в Україні, душі яких запалені Твоїм вогнем!

● **Олена ЛЕОНТОВИЧ**

ЩО ПОДАРУВАТИ?

Щороку, готуючись до іменин Поета, думаю, як їх відзначити, що подарувати. Ось і в нинішньому році, коли йому виповнювалося 189, вирішив вплести у вінок всенародної шани своє власне прочитання одного з його віршів, майже останнього в “Кобзарі”...

5 грудня 1860 року, вже будучи тяжко хворим, за 94 дні до своєї кончини, Поет пише вірш, один із найменших за обсягом: усього тридцять слів, що вмістилися в десяти рядках. Що і скільки можна охопити в десяти рядках? У Поетових вмістилася вся багатовікова історія його — нашого — багато-страждального народу.

У перших шести Поет висловлює радість од того, як поталанило молодому подружжю відчувати своє негадане щастя, що стало наслідком непідробного кохання — чисто-го, широкого, глибокого, як океан:

*Зійшлись, поборались,
поєднались,*

констатує Поет, вбачаючи в тому коханні стимул, що облагороджує й надихає, додає сил і енергії. А відтак щасливіці

*Помолоділи, підросли,
Гайок, садочок розвели
Кругом хатини.*

Поет обминув нелегку щоденну працю подружжя, постійну турботу про дітей, заради яких жило, створюючи сімейний достаток. Молоді батьки не могли й подумати про те, що стиха, підступно підкрадається лихо, адже навколо все здавалося раєм, в якому вони

*І пишались,
Неначе князі. Діти грались,
Росли собі та виростали...*

Та коли вирости, в сім'ю вривається узаконена царським режимом біда:

*Дівчаток москалі украли,
А хлопців в москалі забрали...*

Зловісно оскалилось і загризло сім'ю те, що зветься національним гнітом із присутніми в ньому незахищеністю та безправ'ям зневоленого народу.

“Дівчаток москалі украли” — і в прямому, і в переносному розумінні. В прямому — то долі Катерин, Ганн, Марин та інших, які довірили свої чисті дівочі почуття тим, хто грубо й нахабно знехтував ними, хто за одну лише образу власної гідності “кидав рукавичку” подібному собі, і водночас знеславлював довірливі дівочі душі. У переносному — долі тих дівчат і жінок, яких тяжкі реалії змушували йти в найми, у прислугу до своїх, уже змоскалених панів, до тих самих, які “Оглухли, не чують, Кайданами міняються, Правдою торгують.”

“А хлопців в москалі забрали” — тут у прямому сенсі, без запиту та згоди забрали на довгі роки в неволю-муштру, з якої бідна вдова чекає свою останню надію, “А москаля, її сина, Немає, немає”, того котрий “якраз під аршин”, того самого, який повернувся калікою, і не знає “де йому подітись”.

А подружжя? Після того, як воно нажило нове покоління “царям на грище”, їх кинули напризволяще, як непотріб, вони

*...неначе розійшлись,
Неначе брались —*

не єднались...

Перед читачем постає поруйнована сім'я, а разом із нею традиції, мова, звичаї, інші етнічні ознаки.

Читаючи й перечитуючи вірш, переймаюся почуттям подиву від того, що Поет, фактично перебуваючи на смертному одрі, знаходить сили, аби ще раз переконати співвітчизників у тому, що вони під гнітом, од якого треба звільнитися!

Воістину, треба бути поетом від Бога, щоб, збираючись “до Харона через Лету бездонною”, продовжувати нерівний двобій із царизмом за кращу долю свого народу.

● **Ананій ЗАКРЕВСЬКИЙ,**
Київська обл.

ФЕСТИВАЛІ

Але ближче знайомство з організаторами й учасниками фестивалю розвіяло будь-які сумніви. І не лише тому, що фестиваль справді виявився міжнародним (крім юних талантів з України віком від 7 до 21 року, до Києва приїхали діти з Росії, Молдови, Казахстану, Югославії, Австрії, загалом — до семисот учасників). Високим був і рівень фестивалю — серед учасників гала-концерту, що тривав понад три години, випадкових просто не було. Навіть відомий югославський співак Філіп Жмакер, володар Гран-прі фестивалю “Слов’янський базар”, який був членом журі фестивалю, зізнався: “Я по собі знаю, як це технічно складно в юному віці володіти голосом, а тут кожен третій у віці 7—10 років співає практично чисто, тим паче деякі 13—15-літні можуть вільно конкурувати з визнаними авторитетами. Я в шоці, це — фантастика! І шість Гран-прі та чотири Супер гран-прі це — лише спроба вибрати і відзначити справді найкращих із майже рівних за майстерністю юних талантів”.

Розмаїтим був не лише склад учасників, але й номінації, в яких проходили конкурсні змагання. У трьох вікових категоріях свої таланти демонстрували майстри фольклору (хореографія, вокал), естради (хореографія, вокал), а також віртуози модельного мистецтва (презентувалися роботи юних модельєрів-дизайнерів та виступи дитячих театрів мод). Це — лише на першому етапі. А у вересні Київ прийматиме юних художників, майстрів декоративно-вжиткового мистецтва, дитячі театри, в планах — відродження дитячого аматорського

Дитячих фестивалів у нас більше десятка. Це — лише пісенних і всеукраїнського рівня. А якщо додати фольклорно-етнографічні, класичні, просто свята дитячого мистецтва — цифра зросте в кілька разів. І всі вони претендують на статус най-най-най. Тому, відверто кажучи, коли мене запросили на II Міжнародний фестиваль юних талантів “Чарівна свічка”, я сприйняла це без особливого ентузіазму — як чергову спробу “засвітити” нові зірки чи самому “засвітитися” серед цих зірок.

РАЗ ДОБРОМ ЗІГРІТЕ

кіно.

Вразила й атмосфера, яка панувала і в залі, і на сцені, і за кулісами. Не було стомлених чеканням облич, не було заздрості і прагнення будь-що бути першим, а була весела метушня, азарт, щире вболівання за своїх колег. А головне — не було жодних мовних бар’єрів. Як зізналася потім одна з володарів Супер гран-прі фестивалю Ленера Османова (дівчинка навчається в Київському коледжі естрадно-циркового мистецтва, захоплюється східними танцями і не раз виступала на сцені разом із гітаристом Енвером Ізмайловим), коли хочеш порозумітися, то завжди знайдеш як.

Я не зроблю відкриття, якщо скажу, що обличчя фестивалю визначається не стільки учасниками, скільки організаторами. І “Чарівна свічка” ще раз підтвердила це: відчувалося прагнення організаторів фестивалю зробити усе, щоб ця зустріч запам’яталася дітям на все життя. Тому, крім власне виступів, на дітей чекали екскурсії, знайомство з Києвом, музеями, театрами (учасники фестивалю побували на операх “Тарас Бульба” та “Наталка Полтавка”), цирком та зоопарком, і навіть поїздка в Канів на Чернечу гору та до музею Тараса Шевченка. Тож роз’їжджалися всі переповнені враженнями, знайомствами й новими планами та ідеями. І справді, навіть

ті, хто повернувся додому без нагород, потім надіслали на адресу оргкомітету вдячні відгуки.

Власне сам фестиваль почався, напевне, із захоплення його директора Євгенії Максевої живим вогнем та свічками (зараз її колекція налічує близько 400 оригінальних свічок). А потім у 1992 році в Керченському творчому центрі “Євгенія” виникла ідея зібрати на одній сцені юні таланти Криму на фестиваль “Чарівна свічка”. Правда, тоді ця акція отримала ширший розголос, і до Керчі з’їхалися діти з різних куточків України. Перша спроба пройшла успішно, і головним її наслідком стало створення Союзу меценатів “Щедрі серця”. А потім на вогник “Чарівної свічки” потяглися й інші меценати, яких запалив ентузіазм і завзяття організаторів акції. І ось уже кілька років як фестиваль перебрався до

столиці під егіду Шевченківської районної в м. Києві держадміністрації та фонду Святого Миколи Чудотворця. І почалася ця співпраця з благодійної акції для дітей-сиріт “Чарівна свічка” — саяй, Святий Миколай — допомагай!, коли переможці першого фестивалю не лише виступили перед своїми ровесниками, а й запросили їх до іротеки, спілкувалися з ними, ділилися своїми секретами.

Власне, таке благодійне спрямування, прагнення виховувати в дитячих душах не лише любов до мистецтва, наполегливість та вміння перемагати, а й співчуття, доброту, людяність — це ще одна характерна риса фестивалю “Чарівна свічка”. За тиждень, що тривав фестиваль, його учасники встигли дати три концерти: в міському парку ім. Шевченка, в Музеї народної архітектури і побуту в Пирогові та перед мешканцями санаторію “Жовтень”, де вони самі жили на час фестивалю. “Це надзвичайно важливо і для самих дітей, і для тих, хто приходить на ці акції”, — переконана директор фестивалю Євгенія Максєва.

Подібні акції до дня Святого Миколая плануються і цього року. А ще є ідея залучити переможців конкурсу до участі в п’єсі Миколи Рогожинського “Вибір” про долю дітей-наркоманів і проїхати з цією виставою та серією благодійних концертів міста-

ми України та інших держав.

Поки що ж на переможців цього-річного фестивалю чекає літній відпочинок у Міжнародному дитячому оздоровчому центрі “Дельфін”, санаторії “Жовтень”, поїздки в Югославію і ще багато цікавих планів, проєктів, творчих зустрічей. Трьом переможцям було запропоновано вступати до Київського інституту й коледжу естрадно-циркового мистецтва. А головним призом фестивалю від Міжнародного благодійного фонду “Центр співробітництва “Універсо” стала поїздка до Італії в серпні цього року на міжнародний форум у рамках проекту “Чарівна Україна”. Цієї честі удостоєні володарі Супер гран-прі Юлія Конюк (Полтава), Катерина Офілян (Харків), Марія Борисова (Самара) та Ленера Османова (Сімферополь).

А загалом, планів та ідей у організаторів фестивалю ще багато. І дай Боже, щоб всі вони здійснилися, і вогник “Чарівної свічки” ніколи не згасав у дитячих серцях. Тоді й світ цей зміниться на краще. Адже недарма сказав колись Великий Кобзар, що раз добром зігріте серце вік не прохолоне.

Наталка ПОЗНЯК
На фото: парад лауреатів фестивалю

КИЇВСЬКА СИМФОНІЯ ВОЛОДИМИРА ГОРОВИЦЯ

КОНКУРС

Мистецтво фортепіанної гри “останнього романтика двадцятого століття” ще багато років буде взірцем виконавської майстерності для молодого покоління, прикладом безмежної відданості улюбленій справі. Конкурс пам’яті Володимира Горовиця вже давно став одним із найбільш помітних явищ музичної культури як в Україні, так і за її межами. Його переможці гідно представляють фортепіанне виконавське мистецтво в різних країнах світу, на найкращих концертних майданчиках, у найпрестижніших музичних фестивалях.

Учась у конкурсах надає молодим музикантам можливість виявити свій артистичний потенціал та перевірити якість виконавського рівня. Період підготовки потребує від виконавця великої старанності та дисципліни, що є важливим чинником музичного виховання, бо участь у конкурсі — це не тільки перспектива отримання призів, визнання та популярності, але й своєрідний процес акумуляції світового виконавського досвіду, що дає можливість критичного порівняння різних виконавських шкіл, мистецьких інтерпретацій тощо. Молоді виконавці, знайомлячись

Уже вп’яте в Україні відбувся міжнародний конкурс молодих піаністів пам’яті Володимира Горовиця. В Колонному залі імені Лисенка Національної філармонії зібралися представники майже 30 країн світу, щоб у творчому змаганні вшанувати великого Маестро, 100-річчя від дня народження якого 1 жовтня 2003 року відзначатиме весь культурний світ.

під час конкурсу з музикою і творами композиторів країн-учасників, отримують унікальну нагоду для поповнення концертних репертуарів. А ще такі конкурси значною мірою розкривають творчий потенціал не тільки учасників, але й країн, які вони представляють.

З 2002 року міжнародний конкурс молодих піаністів пам’яті Володимира Горовиця входить до Європейської спілки молодіжних музичних конкурсів (ЕМСУ). Київська міська державна адміністрація, Міністерство культури та мистецтв України, Київське державне вище музичне училище ім. Р. М. Глієра, Міжнародний благодійний фонд конкурсу Володимира Горовиця та Асоціація академічних музичних конкурсів (Україна) зібрали талановиту молодь майже з 30 країн світу саме в тому залі, де на початку минулого століття проходили перші концерти нашого сла-

ветного земляка, чие ім’я стало символом неперевершеної мистецької досконалості. 101 лауреата в трьох вікових категоріях із України, Росії, Білорусії, Грузії, Кореї, Японії, Китаю, Югославії, Угорщини, Австралії, Італії, Франції, Великої Британії, Казахстану, Польщі, США, Туреччини та Македонії відібрало вибагливе журі конкурсу на чолі з Романом Кофманом (професор Національної музичної академії України, художній керівник та головний диригент Київського камерного оркестру та “Beethovenhalle Orchestra”, головний диригент Боннської опери). До складу журі увійшли такі відомі музичні діячі світу, як Д. Башкіров (Росія, Іспанія), Б. Блох (США), Б. Гетцке (Німеччина), В. Козлов (Україна), В. Макаров (Австралія), М. Соні (Франція), М. Сук (США), Н. Тру (США), Р. Турні (Канада) та Ян Цунь (Китай). Тому претендентам на звання лауреатів

було досить нелегко пройти два відбіркові тури, що відбулися протягом січня 2003 року в Нью-Йорку (США) та Києві (Україна). Згідно з рішенням журі відбіркових турів до участі в п’ятому Міжнародному конкурсі молодих піаністів пам’яті Володимира Горовиця було допущено 101 піаніста з 20 країн світу.

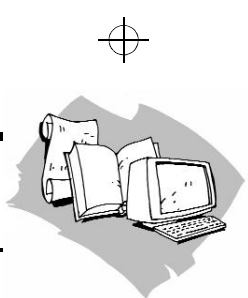
Подальші виступи лауреатів проходили в три тури. У перших двох раундах молодь грала сольо, третій раунд проходив у супроводі симфонічного оркестру Національної філармонії під орудою заслуженого діяча мистецтв Миколи Дядюри та Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України під керівництвом заслуженого діяча мистецтв, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Володимира Сіренка.

У Національній опері України імені Т. Г. Шевченка відбулась урочиста церемонія нагородження переможців конкурсу й концерт лауреатів першої премії у супроводі симфонічного оркестру Національної філармонії під орудою заслуженого діяча мистецтв Миколи Дядюри. Було присуджено шість премій, грошову винагороду, звання лауреатів та три медалі в кожній групі. Першу премію в молодшій групі отримала Чун Вай Чін Ре-

чел (Китай), що відвідує Академію виконавського мистецтва м. Гонконг, клас професора Елеонори Вон. У середній групі її здобула українка Діна Писаренко, що навчається на музичному відділенні Донецького коледжу, клас професора В’ячеслава Бойкова. Вона вже неодноразово ставала лауреатом музичних конкурсів, у тому числі й пам’яті Володимира Горовиця. Друга премія старшої групи дісталася Тимуру Щербакіну, студенту Білоруської академії музики, клас професора Людмили Щеломенцевої. Крім вищезазначених нагород, переможці конкурсу отримують можливість виступити у Франції, Італії, Польщі, Швейцарії, США, Росії та Україні, спеціальні призи від спонсорів.

Першим значним заходом програми святкування ювілею Володимира Горовиця став п’ятий конкурс, у якому нащадки великого Майстра, чие ім’я і творчість є безсмертними, віртуозною грою вшанували його пам’ять.

Анна МАЗІТОВА

ВЕЛИКОДНІ ЗАБАВИ НА ДЕНЬ МАТЕРІ

У минулому числі нашого часопису вже повідомлялося про захід, організований і проведений Всеукраїнським товариством «Просвіта» імені Тараса Шевченка в Палаці мистецтв «Український дім» Національного комплексу Експонент України 12 травня ц. р. Концертна програма «Життєдайні дзвони», режисером якої виступив заслужений діяч мистецтв, Народний артист України Кирило Стеценко, стала незабутнім святом для патріотів. Адже державницька позиція організаторів та й самого режисера, професійність у відборі учасників програми та сама атмосфера, яка панувала в глядацькій залі, що оваціями зустрічала оголошення про виступ виконавців — це десятки років копії та наполегливої праці, передусім із молодим поколінням, вихованим у повазі до високої, глибокої і водночас сучасної у європейському контексті української естради.

Не помилюся, коли скажу, що реакцію на виступ Тараса Петриненка й Тетяни Горобець можна охарактеризувати як здорову патріотичну підтримку хадлайнерів української ідеї. «Україну», яку давно в світі сприймають як гімн, люди слухали стоячи.

Почався концерт чарівним передзвоном ансамблю дзвонарів «ARS NOVA».

Прихід весни оспівали дуєт сопілкарів Олесь Журавчак та Кирила Стеценка, що виконали сопілковий етюд «Заклинання весни». А «Весна прийшла» з виходом на сцену фольклорно-етнографічного дитячого колективу «Дай, Боже!». Панковий вигляд мала сім'я музик, тобто ансамблю «Буття»,

що виконав твір «Сільські музики», представивши своїм убранням, зокрема вишиванками, декілька регіонів України, тобто все, що вдалося настарцювати аматорам.

Учасницею весняної програми дуже логічно стала найтитулованіша серед юнок, лауреат конкурсів та фестивалів світового значення Марта Спіженко. Її виступ перегукувався з не менш яскравою Галиною Решетар, — лауреатом європейських фестивалів...

Анатолія Матвійчука, Ірину Шинкарук, сестер Тельнюк нашому читачеві та публіці представляти не варто. Це, без перебільшення, якщо не улюбленці публіки, то одні з найпопулярніших...

Обрали святкову концертну програму хористи — камерний хор «Фрески Києва» та ансамбль дзвонарів. Вписався у високий стиль програми і ширший виступ письменниці, поетеси Катерини Мотрич, яка в супроводі ансамблю «Київ-Сакс-Квартет» виконала свої поетичні твори.

Сценічне оформлення етнографа Романа Кобальчинського вражає: сцену прикрашала ікона Матері Божої художника Олександра Охупкіна, а життєдайний Павук, що став частиною декоративного оформлення та ідейного навантаження програми, — робота майстрині, члена Спілки народних майстрів України Ольги Шинкаренко.

...Видається, що учасники ансамблю «Дай, Боже!» вдало прислужилися забаві.

Леся САМІЙЛЕНКО,
Фото Ганни Оборської

Дитячий фольклорно-етнографічний ансамбль «Дай, Боже!»

Лідери української естради Тетяна Горобець і Тарас Петриненко

Режисер та ведучий концертної програми Кирило Стеценко ще й на сопілці грає

Камерний хор «Фрески Києва»

А такою в той вечір ми побачили Ірину Шинкарук

Композитор, аранжувальник, музикант Юрій Решетар та співачка Галина Решетар —

Сімейний гурт «Буття»

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Ресстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: Завулок Музейний, 8, Київ-1, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovoprosvity@ukrpost.net
<http://www.prosvita.com.ua>
Передплатний індекс 30617.

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.